

ARGIA

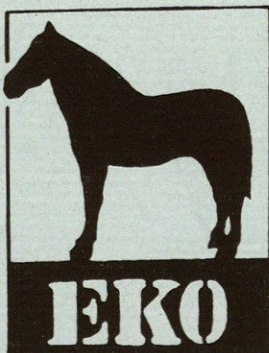
**Parapent,
hegan egiteko
modu berria**

**Adolfo Arejita:
«Goi mailako
literatur ereduak
falta jakoz
euskarari»**

**Eliza eta sasi-eliza berriak
Euskal Herriko hirietan**

**ELIZA MINORITARIOAK
GERO ETA GEHIAGO**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

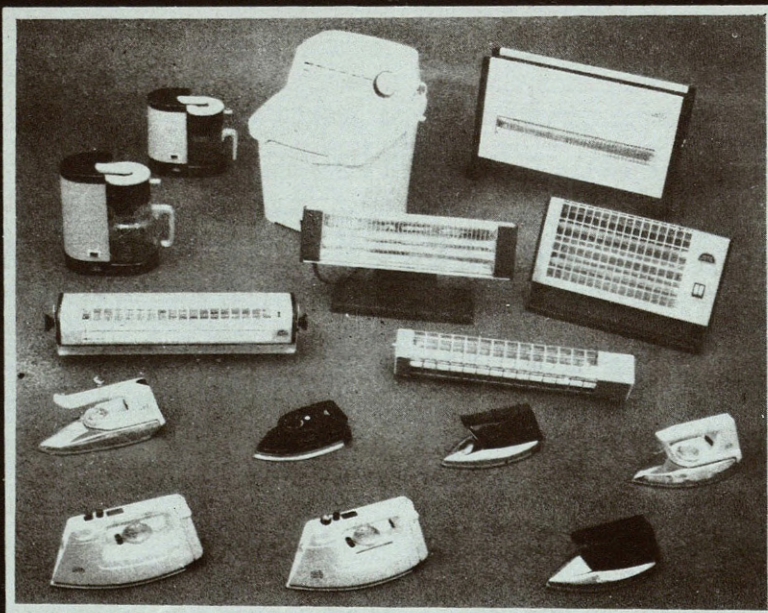
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

Helburua...

...lehenak izatea.

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.171. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Zortzi urte pasa ondoren, Estatutoaren balioa eztabaidan. **I. Zubiondo.**
 15.— Atzoko Añoveros-engandik gaurko Moléres-enganaino. **I.Z.**
 17.— Politika berri baten bila. **Martin Auzmendi.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Suizan, oraingoan ere, alternatiba polirikorik ez. **M. Iraegi.**

ERREPORTAIK

- 20.— Michelingo gatazken ajea Madrilgo epaiketan. **I. Murua.**
 22.— Kiwi-a, nekazarien beldur eta oparotasun iturri. **M. Diez.**
 24.— Parapent, hegan egiteko modu berria. **dentziako zuzendariarekin. A. Elosgi.**
 33.— Adolfo Arejita: «Goi mailako literatur ereduak falta jakoz euskarari». **I. Goitioltza.**
 40.— Eliza minoritarioak, gero eta gehiago. **L. Fernandez.**
 44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
 46.— Zintzilik konpainiak «Pippin» musikala estreinatuko polemikaren erdian. **X. Mendiguren eta G. Arrese.**
 48.— Tolosako Abesbatzen Lehiaketa aurtan ere Tolosan. **A. Pe-laio.**
 49.— Tomasena akordeoilariak boskarren diskoa kaleratuko. **I. Camino.**
 50.— «Pamiela»ko Txema Aranazekin hizketan. **I. Camino eta Artaso.**
 52.— Kulturaren Aste Borraستا.
 54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

KATOLIKOAK ez diren elizak inoiz baino ugariago dira gure artean, tartean «sasi-eliza» deiturikoak ere badirela. Ugaltze hori aurrera ere badoala oharturik, erreportaia nagusia eman nahi izan diogu gaiari aste honetan (**40. orrialdean**). AUTONOMI ESTATUTOAK ZORTZI URTE bete berri ditu bestalde eta Iñaki Zubiondok **13. orrialdetik** aurrera hurbilketa moduko bat egiten digu. ADOLFO AREJITA (**33. orrialdean**), «PAMIELA»KO TXEMA ARANAZ (**50.ean**), eta antzerki munduan hain polemikagai bihurtu den ZINTZILIK TALDEA (**46.ean**) ditugu beste zenbait elkar hizketatu aste honetan. Azkenik, ezin ahortzi KIWI FRUITU EZ HAIN EXOTIKOAZ **22. orrialdean** esakintzen dugun erreportaia.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karnejo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Irizarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elosgi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etchezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarrigi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarra: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

AZAROA 1 AZAROA 7

azaroaren 5ean ilbete

eguzkia: (azaroaren leian)
irten: 07.33
sartu: 18.16

mareak: (azaroaren leian)
gora: 13.02
behera: 06.42 eta 19.21

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

MIGUEL DE CERVANTES

RINKONETE ETA KORTADILLO
KRISTAL LIZENTZIATUA

Itzulpena: Lukas Dorronsoro

Baroja

Titulua: Rinkonete eta Kortadillo/ Kristal lizentziatua

Egilea: Miguel de Cervantes
Itzulzailea: Lukas Dorronsoro

Argitaletxea: Baroja
Ezaugarriak: 128 orr 925 pta

Cervantesek ez du aurkezen haundirik behar. Are gutxiago Espainiako literatura ikasi dutenen artean. «Don Kixote Mantxako» eman dio mundu osoan ospea, baina haren aldamenean baditu «Novelas Ejemplares» direlako batzuk, literaturazko benetako perlak. Hauetako bi

eskaintzen dizkigu Baroja etxeak.

Nobela jenero bezala jaitzen ari den garaian idatziak dira. Cervantesek espainierazko aintzindaritzat jotzen du bere burua. Idazki laburron ekintza erritmoa ez da egungo narratibagintzan ezagutzen duguna, noski, nobela kontzeptu dinamikoa baita, baina badute halako xarma berezia: kostunbris-moa, umorearen bidez gizar-tearen kritika egiteko modua...

«Rinkonete»ko ohitura koadroetan gizar-tearen moralaren berezitasunak erakusten dizkigu, lapur kofradia bitxi bateko arauen biez. «Kristal Lizentziatua»n eromen eta zuhurtziaren mugak zein labankorrak diren ematen digu aditzera. Ironia paregabeaz beti, intelijentzia apartaz.

Itzulpenari dagokionez esango genuke ondo aritu dela Lukax, bere hizkuntz bitxikeria batzuk gorabehera, ederki isladatzen duela Cervantesen hizkeraren dotorezia, ondo moldatu eta josita esaldien bidez. Zailtasun bereziak ere bazituen, deskribatutako hainbat gauzaki eta jakzi ez baita aspaldi honetan ezagutzen; alderdi honi dagokionez ez dakit beti asmatu ote duen baina itzulpenak ez du irakurketa jarraia oztopatzen, eta ez da gutxi.

Kezkaren bat badut ordea. Inork ez du ukatuko literaturaren klasikoak euskaraz irakurtzeko dugun eskubidea, eta holako liburuek mesede baino ez dute egiten. Baina oraingoz euskaraz hizkuntz arrotzetako zenbait liburu baino argitaratzen ez delarik, hautaketa egin behar denez, zuzena al da lehentasunei begira jatorrizko hizkuntzan ere irakur ditzakegun liburuak oraintxe kaleratzen aritzea? (Iparralde aipa liteke, baina ziur naiz liburu honen ale gutxi banatzen direla bertan; beraz...)

GLOTODIDAKTIKA HIZTEGIA

HABE

Titulua: Glotodidaktika hiztegia

Egilea: UZEI

Argitaletxea: HABE

Ezaugarriak: 198 orr 1000 pta

Euskategien eskaintza ugalduta eta ikasle kopurua gutxitu edo asko jota bere horretan geratu den honetan —arrazoiak alde batera utzita—, aurrera atera nahi duen euskaltegiak kalitatearen burruka irabazi beharko duela esaten zidan aurrekoan lagun batek.

Horretarako nahitaezkoa da, besteak beste, irakasleak bere lanbide horretan behar bezala jatea, eta azken urteotan haunditzen ari da gai honi buruzko bibliografia. Bitxia irudituko zaio zenbait euskal irakasleek gai honetako hiztegi bat behar izatea; hala ere, jakintza eremu guztiek bezala honek ere baditu bere terminologi koxka eta arazoak; eta ez txantxetakoak, alajaina!

Hiztegiak bi atal ditu. Lehenbizikoan euskal hitzen definizioa eta erdal ordainak dotoz (espainieraz, frantsez eta ingelesez). Bigarrenean erdara hauetako bakoitzetik euskarara egiten da itzulpena. Hasieran hiztegia erabiltzeko gida, bibliografia, Txabarriren aurkezpena eta Sagarnaren hitzaurrea.

Egilea: Jose Ariztimuño «Aitzol»

Titulua: Elizbarrutiko mixio-erakundearen eragile. Euskal Kultura Pizkundearen eta Kristau Gizar-tegintzaren Eragile (I eta II)

Argitaletxea: Erein

Ezaugarriak: Lan Guztiak: 4,5 eta 6 liburukiak. 292 orr 700 pta; 564 orr 1.200 pta; 477 orr 1.200 pta.

Atzeratu samarturik bada ere, hona hemen hiru liburu hauen berri. Aitzolen afusilaketaren 50. urtehurrena zela eta, bere idazlan guztiak biltzeko batzorde bat sortu zen, eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren laguntzaz Erein argitaletxeak kaleratu. Hiruokin amaitzen da sei liburukitako idazlan guztien bilduma.

Zail da liburuon mamia laburbiltzen, orrialde kopuruari dagokionez ondo mardulak izateaz gain ehundaka artikulua laburrek osatzen baitituzte. Hala ere, esan dezagun bakoitzaz zertxobait axaletik bada ere.

Lehenbizikoak, izenburuak adierazten duenez, mixioak ditu aipagai. 1923-1929 urte bitartean, batez ere «Gure Mixiolaria» aldizkarian argitaratutako artikuluek osatzen dute. Gehienak erdaraz idatziak dira, eta zenbait elebiz.

Beste biek berriz, «Euzkadi» eta «El día» egunkarietan idatzitako artikuluek jasotzen dituzte. Batak 1930-1933 urteetan azalduak, besteak 1934-1936 bitartekoak (azkena uztailaren 18koa). Ia egunero egindako artikulua hauetan sindika-

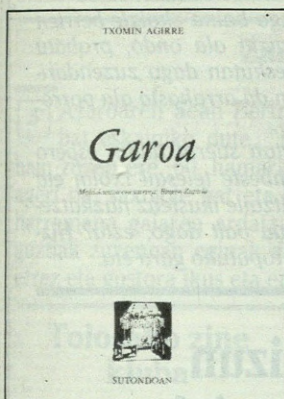
JOSE ARIZTIMUÑO
AITZOL

Impulsor del Renacimiento
Cultural Vasco y Social Cristiano

Euskal Kultura Pizkundearen
eta Kristau Gizar-tegintzaren
Eragile (II)

tuak, abertzaletasuna, kultura, beste nazio batzuetako burruka eta antzeko kontuak jorratzen ditu. Hauek ere, ia ia guztiak erdaraz —egunkari horiek ere horrelakoak ziren— euskarari buruzko bat edo beste izan ezik.

Liburuon izenburuek argi eta garbi azaltzen dute zer izan zen batez ere Aitzol: eragilea, etengabeko langile eta suspertzailea. Haren lumaren garra dastatu, edo garraiko giroa eta eztabaidagaiak ezagutu nahi dituenak ezin besteko duke liburu hauetara jotzea. Berebiziko mesedea egin diete gaur edo bihar gerraurreko kulturaren hautsak harrotu di-tuzten guztiei.

Titulua: Garoa

Egilea: Txomin Agirre

Prestatzailea: Bingen Zupiria

Argitaletxea: Labayru

Ezaugarriak: 267 orr., 1.000 pta «Sutondoa» 13. zenb

Bizkaierazko mende hone-tako klasikoak agertu ohi di-ren «Sutondoa» bildumak Txomin Agirrerren gipuzke-razko «Garoa» dakarkigu, aurretik ateratako «Aña-mendiko lorea» eta «Kresa-la»ren ostean.

Bingen Zupiria izan da ho-nakoan edizioaren arduradu-na, sarrera bat idatzi eta tes-tua moldatuaz. Sarreran egi-lea eta nobela testuinguru historikoan kokatu dizkigu, obra honetako hizkuntzaz mintzatu, «Garoa»ren edi-zioen arteko aldeak iruzkin-du eta azken honetan erabi-litako erizpideak kontatu. Bi-

bliografia koxkor bat ere ba-dator.

«Sutondoa» sailean kale-ratutako liburu askotan, as-mo pedagogikoak eraginda edo, behar baino gehiago itxuraldatu ohi da jatorrizko izkribua, aldaketen berri ze-hatzegirik eman gabe, iker-lanetarako baliogabetuz de-lako argitalpen hori. Esker-tzekoa da beraz, honako ho-netan berrikuntzak ortogra-fiara mugatzea, hauen berri ematea eta Agirrek bizi zela utzitako azken edizioari lot-zea, aurretik atalka atera zen RIEVekoarekin dituen aldeak ere azalduz. Orri az-pian hiztegizko ohar lagun-garriak ere badakartza.

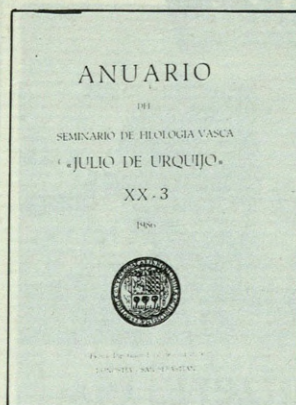
Aldizkariaren izena: Anua-rio del Seminario de Filo-logía Vasca «Julio de Ur-quijo»

Ezaugarriak: 1986, XX-3, 315 orr., 600 pta

Oraindik ez dira itzali Mi-txelenaren heriotzaren hotsak. Horrenbeste laudorio-ren artean ordea, ezin jakin zenbatek hartu duten hain-tzat haren lana. Ibon Saraso-lak ARGIAri esan zionez, Mi-txelenak jarraitzaile taldea baino gehiago lana egiteko modu bat zabaldu du. Lan egite horren emaitza eta isla-da zuzenena Mitxelena bera zuzendari zuen «Julio de Ur-quijo» Mintegiaren Urtekari hau dugu.

1986ko urtekariaren 3. li-burukia dugu hau; berandu baina oparo. Orohar bi saile-tan bana genitzake lanok: linguistikazkoak eta filolo-giazkoak; ingelesez batipat lehenak eta euskaraz ge-hienbat bigarrenak.

Hizkuntzalaritzazkoetan nabarmena da Chomskyren azken aldiko lanen itza-la; MIT haren eskolako diren Ken Hale eta Jay Keyserrek hizkuntz tipologiarako ga-rrantzi haundikoak diren akusatibotasun eta ergatibo-tasuna bezalako gaiak jorra-tu dituzte ingelesezko aldae-ra batzuetan; Rebuschi, az-ken urteetan bezala, euskal perpausen ezkonfiguraziona-litatearen aldeko argudio ge-

hiago emanez datorkigu; A. Eguzkitzak galdegaiaren sin-taxiaz dihardu; J.I. Hualdek euskal azentuari buruzko az-terketa baten sarrera egin du, Mitxelenaren lau tipoe-tan (eta Txillardegiren ez-ker-eskuin, mendebal-de-ekialde banaketan) oina-rrituz: I tipoko, mendebalde-ko azentua tonala dela frogatu nahiko du, eta beste hiru-rak intentsitatezkoak. Euskal linguistikan puri-purian dau-den gaiak.

Filologiazkoetan, J.A. La-karrak ohi duen maisutasu-naz Bizkaiera Zaharra beste euskalkien artean kokatzen du, denbora joan ahala gi-puzkeratik aldenduz nola joan den erakutsiz, beste gauza askoren artean. I. La-kak bere tesina duen Hiper-bizkaieraren Historiaren zati bat ematen digu, Azkueren Izkindeako aditza aztertuz. J.M. Satrusteguk Luzaideko euskarazko testu batzuk da-karzkigu, Nikolas Polit apai-zarenak hain zuzen. P. Sala-buruk ere, bere ohizko iker-gaia utzita Baztango euskal-kiaren erakusgarri bat argi-taratu du: Echeniquek Bona-parterentzat itzulitako dotri-na. E. Knörrek Parisko Bi-bliothèque Nationalean dau-den euskal eskuizkribuen ze-rrenda egin digu. J.Juaristik Beotibarko Kantaz dihardu, honen zahartasuna eta esa-nahia bezalako arazo korapi-lotsuetan argi pixka bat egin nahian. B. Urgellek astinaldi gogor eta ondo arrazoitua ematen dio L.M. Mujikari, honek Prai Bartolomenen *Olgueetari* buruz egindako az-terketa bat dela eta. M.Igar-tuak azkenik Leizarragak

-ra/-rat nola erabiltzen di-tuen erakusten digu. Erresei-netan J.M. Lasagabasterrek J. Kortazarrek Lauaxetaz idatzitako liburuak komentatu du.

Ingelesez ez dauden arti-kuluuen laburpentxo bana egin dute hizkuntza horre-tan, aldizkari honek mundu zabaleko unibertsitateetan hartu nahi duen lekuaeren seinale. Mamitsu eta jori be-raz, baina gai hauetaz intere-satutakoentzat noski.

kutxa, kutxatila eta eguneroko bat

Titulua: Kutxa, kutxatila eta eguneroko bat

Egilea: Maria Angels Garde-lla

Itzultzailea: Joseba Urzelai

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: Itzul saila 59. zenb 118 orr 450 pta

Narrazio orokorra marko-tzat erabilita, ipuin xorta po-lita eskaintzen zaigu liburu honetan, eta ipuinok dute bertako pisu nagusia. Ipui-nen zernolakoaz ezer esate-kotan barietatea aipatu be-har lehenik: bokaziorik ga-beko hadak, merkuriotarren inbasioa, iratxo moduko ba-tzuk eta bestelakoak aurki-tzen ditugu bertan, eta oro-har ezaugarri nagusi hauek lituzkete: fantasia lehenik eta behin, imajinazio haun-dia eta umore pittin bat. Ha-la ere, motel eta geza sama-rra ote den iruditu zaidala aitortu behar.

«Ikusmira»
saioaren
zuzendari eta
aurkezle den Rosa
Zufiak zuen
eszedentzia utzi
eta gogo handiz
ETBra itzuli da.

«Ikusmira»: antzerki eta zinemagintzaren alderdi izkutua

«Lehen Planoak» joan zitzaigun bere luzemetraieko informazio guztia baina bere ordezkoa berehala ipini digute, larunbatero «Ikusmira» saioarekin eginen dugu topo arratsaldeko lauak eta laurdenetan.

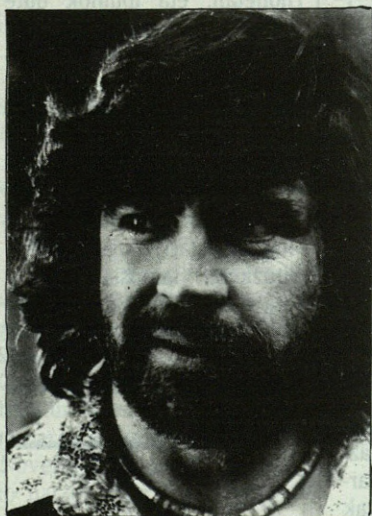
«Nik «Ikusmira» imagin espektakulu bat suerta dadin nahi dut, ikusterraza alegia», dio Rosa Zufiak. saioa hau ETBk osoki ekoizten du. Gaiak orokortasun batetik espezializapen batetara doan emekiro eta neurri handi batetan ez inolako kritikarik egingo. «Kritikarik ekartzen ez badugu ere, pelikulen hautaketa bera izango da gure kritiko».

Saioak sail anitz izango du baina ikusgarria suertatzen da antzerki edota zinemagintza munduaren bes-

talde, hots, teloiaren edota kamaren atzean egin behar diren prestaketa eta zailtasun ugari. Rosa Zufiaren ustetan, «saio honek duen erakargarritasuna gauza gutxi eskeini ahal izan dinate, ni eszedentziarekin nengoa eta deitu didatenean, guztia utzi eta ETBra berehala etorri naiz gusto askoz».

Larunbatetan beraz, zinezale guztion aukera. Ordu-tegiari begiratu; une aproposena ez ote den beldurrez egon daiteke edonor baina beste kateetan agertzen denaz asperturik dagoenak badaki, «Ikusmira»k guri erakusten.

Larunbatero, arratsaldeko laurak eta laurdenetan, gure telebistetan Rosa Zufia duen liraintasunez agertuko zaigu.

«Larrosa»
luzemetraian rock
zaleek izanen dute
protagonismoa.

«Eboluzioa»: zientzia guztioi hurbildu nahian

Zientifiko gaiek dute beren txanda. Txoritxoak aspaldi honetan barne ekoizpenari ekin dio su eta gar baina, orain arte bederen, ez zituen zientifiko gairik ikutu etxeko ikuspegi batetaz. Urrian hasi berri den «Eboluzioa» saioarekin bete nahi da hutsune nabari hori.

Aurrerapen teknologiko harrigarrienak, sinestezinak izanen dira ikusgai, guztia zientifiko ikuspuntutik baina ikuslego arrunta, gai horietan ezjakina, noski, alde batetara utzirik gabe. Zientifiko gai hotz horiek berotasun pitin batez hornituko dira, azken finean, saio hauek gizonak egiten bait ditu.

Hala ere, honelako gaiak ikututzen dituen saioa bat orekatzea ez da lan arina izango baina ekoizle berrien apustua horretantxe dago. Gaizki ala ondo, probatu egin behar. Iñaki Pangua-ren eskutan dago zuzendartza eta ardura, eta berea izanen da arrakasta ala porrota.

Guztia ikuslegoaren mesedetan suerta dadin espero besterik ez; azken finean, hainbeste telesail txolin eta hainbeste marrazki bizudun hiltzaile ikustez nazkatzeko eta katez aldatzeko arriskua bait dago, ezta? Hizkuntza aldetik berdintsuarekin topatuko gara eta.

Kontakizun erakargarriak

Badirudi txoritxoak bariatatea eskeini nahi digula. Hementxe gauzka zain aurreko asteko luzemetraia dinamikoak bezalakoak ikusteko asmoz.

Igandez «Rutledge Sargentua». IX. zalduneriko Thomas Cantrell tenienteak apatxeen aurka bizi izan dituen edozein bataila baino arazo larriago bati egiten dio aurre. Braxton Rutledge, militar belatza, sarjentoaren defentsarako legegizon aukeratzen dute. Rutledge-ri neskato baten bortxaketa leporatzen diote. Zuzendaria: John Ford. Antzesleak: W. Strode, J. Hunter eta C. Towlers.

Asteazkenez «Contro Sesso». Hiru «sketch» delakoez osaturik dago. Franco Rossi, Marco Ferrari eta Renato Castellani bezalako zuzendari ospetsuez osaturik dago. 1964. urtean burutu zen eta garai bateko italiar gizar-tearenegoera eta pertsonaia batzu karakterizatzen dira, guztia umore ederrez.

Larunbatez «Larrosa». Hirurogei hamarkada amaieran kokatzen gara. Gizarte osoa baloreen krisialdi batetan dago. Rock musikazaleek eta, batez ere, musikagileek protagonismoa hartuko dute. Zuzendaria: Mark Ridel. Antzesleak: Bette Midler eta Alan Bates.

zinema

Bilbon, Fas

azaroa

2 Bilboko Fas zine klubak Emil Lotianu zinegilearen "Los gitanos van al cielo" izeneko lana eskainiko du. Filma honetan maitasun historio bat kontatzen da, zaldi lapur bat eta printzesa ijitu baten arteko maitasun historia, hain zuzen ere. Gorkiren ipuin batetan oinarritutako historio bat dugu. Ijituen folklorea, banda sonora zoragarri bat eta historia bera dira kritikoei azpimarratutakoa. Emanaldia azaroaren 2an arratsaldeko 7,30etan San Vicente kaleko 2. zenbakian.

Zarautzen

azaroa

5 Azaroaren 5ean Bertrand Tavernierren filma musikal bat eskainiko dute, "Round midnight" izeneko filma, hain zuzen ere. 60. hamarkadan Parisen bizi zen Jazz giroa ageri da, saxojole bat eta bere miresle gazte baten arteko harremana gaiaren ardatzat harturik. Musika grabaketa guztiak zuzenean eginak daude eta Jazz zale ez izan arren erraz eta gustora ikus eta entzun daitekeen filma bat dugu.

Tolosako zine kluba

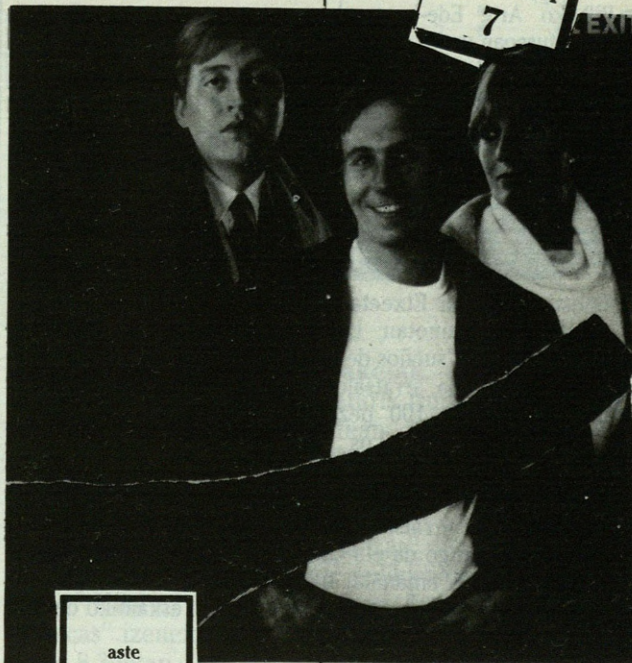
azaroa

5 Tolosako zine klubak berriz, azaroaren 6an iragarri du bere hurrengo emanaldia. Hector Oliveraren "La patagonia rebelde" izeneko lana ikusteko aukera izango da, Tolosako Iparragirre zinemaren 1974ean Berlineko Zinemaldian Zilarezko Hartza jaso zuen filma argentinarra dugu eta gure mendearen hasieran hogeigarren urteetan Patagonian suertaturiko gertaerak kontatzen dizkigu. Lurjabe handiak eta atzerriko kapitalak, ingelesak bereziki, bizitza ekonomikoa menderatzen dute, grebei hasiera ematen zaie eta Yrigoyen lehendakariak Zavala teniente koronela bidaltzen du hango buruzpide egin dezan. Ugazabek hitzarmena azaletik onartzen dute baina gero ez du-

te betetzen, berriro ere grebak eta errepresioa. Filma garden eta erakargarria, erreflexio politikoa berbertatzen da.

AZAROA
1
AZAROA
7

aste
honetako
filma

Belarriko zulotik

Cannesgo zinemaldian hondarrak astindu zituenetik espektazio handia sortua zen kotarrilo urbanoetan Stephen Frears zuzendari ingelesaren bigarren produkzio hau zela eta. Ez da harritzekoa bere lehen lanak, sala txikitik banatutakoa orduan, izandako arrakastaren ondoren. «Mi hermosa lavandería» publiko zabalera iritsi ez bazen ere, ikusi zuen multzoaren artean oso inpresio ederra utzi zuen.

Marjinazio mundua beste era batez ikutzen du «Abrete de orejas honetan». Arraza arazoak alde batera utzita, Joe Orton idazle ingelesaren bizitzan oinarritutako drama kontatzen zaigu. Drama, homosexual deklaratuaren bizimodua da sozialki 'debekatua' dagoenean; duela hogeitau urte; Beatles-en garaian. Ez hori bakarrik. Bikotearen arteko harremanak, baten konplejuak eta jenialitatea eta bestearen desenfado, errazkeri eta inposatzaila papera, bukaera trajiko baten maza lotuko dutenak dira.

Maila horretan gaia ukitzeko izan duen sentsibiltatea da gehien gustatu zaiguna, aktoreen lan paregabe baten ondoren eta narrazio ondo lotu batekin batera.

Zuzendaritza lan eder baten ondoren baliabide teknikoak primeran erabili daude. Gai antzekoa ikutu duten beste zenbait filmen aurrean jakin du sofistikazioetatik ihes egiten eta probokazio moral merkeetan ez erortzen. Plan-teatzen diren egoerak probokatzaileak dira bere garairako baina amodiozko istorio eder bat bezala ikus daitezke gaur egun. Pertsonaien izaerak eta beren arteko harremanak hartzen du indarra. Ez hainbeste 'gizonak' izateagatik dauzkaten berezitasunak.

Martin Goikoetxea

□ «Prick up your ears». Stephen Frears (zuz.). Gary Oldman, Alfred Molina, Vanessa Redgrave (akt.).

■ Bilboko Arte Ederren Museoan urriaren 31ean L.G.Berlangaren "La escopeta nacional" izeneko filma eskainiko dute. Proiektzioa arratsaldeko 5etan izango da.

□ Azaroa eta abenduan zehar Arriaga antzokian Bilboko Nazioarteko Dokumental eta Laburmetrai Zinemaldia ospatuko da.

Donostiako Kultur Etxeak

Donostiako Kultur Etxeetan zinema emanaldi ugari izango da datozen egunotan. Loiolañ azaroaren 6an Woody Allen zinegilearen "sueños de un seductor" izeneko filmaren proiektzioa izango da, arratsaldeko 8etan Hontza zine klubak antolatutik, sarrera 100 pezetatan salgai; Intxaurren Spielberg zinegilearen "Los Goonies" haurrentzako zine emanaldia izango da azaroaren 7an; Altzan berriz, azaroaren 4an "Ragtime" izeneko filma eskainiko da eta ondoren "Zinemaren lehen urratsak" gaiaren inguruko elkar hizketa edo forum bat izango da eta Okendon azkenik, hilaren 6an beste haur zinema emanaldi bat izango da, "Mi amigo el orangutan" izeneko filma arratsaldeko 6etan eskainiko delarik.

artea

■ Donostiako Okendo Kultur Etxean berriz, azaroaren 2an hasita "Euskal Herriko Etnografiari buruzko Kartofilia" izeneko erakusketa bat izango da ikusgai. Epea azaroaren 13an bukatuko da eta ordutegia arratsaldeko 5etatik 8,30etara bitartekoa izango da.

Alvaro Matxinbarrenaren margoak Donostian

Donostiako Altzerri Galerian Alvaro Matxinbarrenaren lanak egunotan ikusgai izango dira. Margoak koloretako arkatzez egindakoak eta collage akrilikoak ditugu. Kritikok diotenez, pintura minimalista da, erromantikoa eta kontzeptualista.

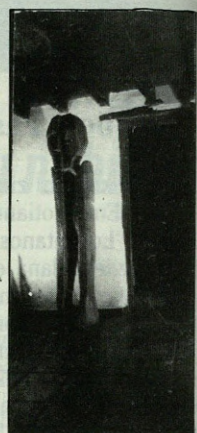
Gipuzkoako Argazkilari Elkartea

Gipuzkoako Argazkilari Elkartek eraturik Santa Maria del Villar Markesaren argazki zaharrak izango dira ikusgai abenduaren 12a bitartean. Erakusketa

honetan garai batetako argazki zaharrak biltzen dira, txuri beltze-koak noski, eta garai haietako instantaneak bezala har ditzakegu, bertan eguneroko bizitzaren zatitxo batzu agertzen bait dira, baserriko lanetan,... Arratsaldeko 7,30etatik 9,30etara bitartean zabalik.

Buztingintza tradizionala

Tradiziozko buztingintza erakusketa hau Foru Diputazioak 86an Fernando Diaz Perali erositako 1300 piezako bildumatik hautetsi den pieza multzo bat dugu. Gipuzkoako zenbait herritan itinerante gisan

ibiliko da eta azaroaren 15a bitartean Mutrikun izango da. Ondoren, Donostia, Arrasate eta Tolosan izango da ikusgai. Erakusketa honekin batera zeramika tailer bat eratuko da, umeei begira eraturitako tailer bat, alegia. Informa zaitezte beraz, txanda eskatu behar bait da.

Gazteentzako «ARGIA» Erreportai Lehiaketa

Euskarazko kazetaritza gustokoa duten eta bertan aritu nahi duten gazteen zaletasuna eragiteko antolatzen du ARGIA astekariak lehiaketa hau, bide batez bere sorreratik lanean 50 urte aurtan betetzen dituela ospatuz. Hona, beraz, edozein gazte euskaldunek bere lanak lehiaketa honetara igorri ditzan baldintzak:

1.— Irabazlearen saria ordenagailu pertsonal bat izanen da, Donostiako «Apika» informatika etxeak eskainia. Saria ematearen inguruko ekintza alde aurretik jakineraziko du ARGIAk.

2.— Aurkeztuko den lan bakoitzak gehienez lau foliotako luzera izango du, lerro bitako hutsunea utziaz idatzita.

3.— Erreportai bakoitza argitaratzeko prest aurkeztuko da, hau da: titulu, sarrera, «ladillo» edo titulotxo eta abarrekin. Argazkiak aurkezten baldin badira, horien balioa ere kontutan hartuko da.

4.— Erreportaierako gaia egilearen esku dago.

5.— Lehiaketa honetarako 22 urte bete gabeko gazteen lanak onartuko dira, eta taldeka ere parte hartu daiteke, partaide guztiek adinaren baldintza betetzekotan.

6.— Lanak abenduaren 31a baino lehen aurkeztu beharko dira, sobre batean sartuta eta ezizen edo seudonimo sinatuta; beste sobre txikiago batean, azalean ezizena agertzen dela, joango dira egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa. Guzti hori helbide honetara bidaliko da:

ARGIA — Erreportai lehiaketa

Ametzagaina 19

20012 DONOSTIA

7.— Epai mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezinekoa izanen da. Epai mahaia sariarik gabe utzi baina egokitzen jotzen dituen lanak ARGIAk bere orrietan argitaratu ahal izango ditu.

musika

XX. Mendeko Musika Jaialdia

azaroa

9 Egun horretan hasiko da Bilbon XX. Mendeko Musika Jaialdiaren zortigarren edizioa. Azaroaren 9an izango da beraz, lehendabiziko kontzertua LIM (Laboratorio de Interpretación Musical) izeneko taldeak Villalobos musikagilearen lanak eskainiko ditu.

Donostiako Kultur Etxeetan

Donostiako Loiolako Kultur Etxean kastañuela tradizionalaz ikastaro bat izango da, Ikerfolkek eraturik. Azaroaren 6, 7 eta 8an.

Altzakoan berriz, Donostiako Mozart laukoteak kamara musika kontzertu bat eskainiko du, Mozart eta Haendel-en lanak entzun ahal izango direlarik. Kontzertua arratsaldeko 7,30etan izango da.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

azaroa

9 Euskadiko Orkestra Sinfonikoak azaroaren zeharreko egitaraua nahiko bete izango du. Hilaren 9an lehenengo kontzertua Iruñeako Gayarre antzokian izango da eta 10ean Gasteizko Principalen. Larrauri, B. Bartok eta Tschai-kowskyren lanak eskainiko dituztelarik. Zuzendaria Edmond Colomer izango da.

bertsolaritza

Bilboko Arriagan

azaroa

1 Azaroaren 1ean B. Enbeitaren omenez bertso saio galanta ospatuko da Bilboko Arriaga antzokian. Eguerdiko 11,30etan Lizaso, Egaña, Peñagarikano, Amuriza, Lopategi, Sarasua, Murua eta Jon Enbeita bera arituko dira.

□ **“III. Basarri Saria”.**— Zarauzko Udalak eraturik III. Basarri bertso paper lehiaketa ospatuko da aurren. Honokoak dira bertan parte hartzeko bete beharreko baldintzak: bertso jartzaile bakoitzak zortzi bertso bidali beharko ditu gutxienez, partehartzaileak berriz, nahi adina bertsopaper bidali dezake. Gaia libre izango da eta bertsoak bidaltzeko epea azaroaren 6an amaituko da. Lanak Zarauzko Udalak, Euskara Zerbitzua, Bertso paperak “Basarri Saria”, 20800 Zarautz, helbidera bidali behar dira. Telefonoa 851044.

antzerkia

Bidasoako Antzerki Topaketak.— TOK antzerki taldeak eta Irungo Udalak eraturik Irunen ospatuko dira azaroaren 6tik 20ra bitartean. Azaroaren 6an Bizkaiko Geroa taldeak Mario Onaindiaren “Grande Place” izeneko lana antzestuko du, gaueko 9tan Urantzu pilotalekuan. Azaroaren 8an teatro Condal izeneko taldeak “Por delante... y por detras” deritzan antzeslana kaleratuko dute, Irungo polikiroldegian, gaueko 9etan. Hilaren 10ean Legaleon T bertako taldeak “Quecas” izeneko lana taularatuko du. Urantzun iluntzeko 8,30etan.

dantzaldiak

■ Bilboko Arriaga antzokian dantzaldi saio batzu ere ospatuko dira. Azaroaren 4tik 7ra bitartean Nederlands Dans Theater taldea izango da eta 25 eta 26an London Festival Ballet taldea.

lehiaketak

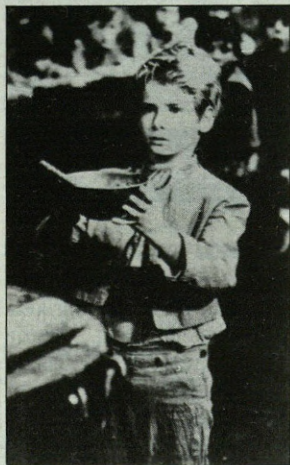
□ **III. argazki eta komiki lehiaketa.**— Eusko Jaur-laritzaren Kultura eta Turismo Sailak, arte plastiko argazki eta komikien hirugarren lehiaketarako deialdia egin du. Lehiaketa honetan 14tik 25 urte bitarteko euskal egileek har dezakete parte. Arte plastikoen lehiaketak bost atal izango ditu: marrazkia, pintura, eskultura, zeramka eta grabatua. Argazki lehiaketara 16tik 30 urte bitarteko adina duten euskal gazte guztiek aurkeztu dezakete beren burua, lehiaketaren lema “euskal gaztedia gaur” izanik. Azkenik, komiki lehiaketan aurrekoaren gai bera erabiliko da. Lanak aurkezteko epea datorren azaroaren 13an amaituko da.

□ **Olerki sariketa.**— Bermioko Amnistiaren Aldeko Batzordeak Olerki Sariketa konbokatzen du. Saria 50.000 pezetakoa izango da. Lehiaketa honetan partaide izango diren Olerkiek hurrengo baldintzok bete beharko dituzte: euskaraz idatziak izatea, idazlanak argitaragabeak izatea, gai aldetik libreak izango direlarik. 200 lerro gutxienez izan beharko dituzte aurkeztu diren lanek. Emanaldi epea abenduaren 2an bukatuko da. Igorpen helbidea: Bolatoki Taberna, Bolatoki/k, z/g. 48370 Bermeo-Bizkaia “Gabonetan Amnistia” adieraziz.

ihardunaldiak

Kultura Tradizionalaren III. ihardunaldiak

Iruñeako Ortzadar Elkar-teak musika herritarra eta instrumentu tradizionalak aztertuko dituen ihardunaldi batzu eratu ditu azaroaren 2tik 6ra bitartean. Ihardunaldi hauen inguruan hitzaldiak izango dira, gaiak honokoak direlarik: etnomusikologia, estruktura melodikoak, musikologia erkantua, kantu herrikoia, ikonografia musikala, konposaketa... e.a.. Hitzaldi hauetan parte hartuko dutenen zenbait izen ere baditugu: Jose Luis Ansorena, Javier Hernandez, Juan Maria Beltran, Carlos Sanchez, Mikel Aranburu, Jose Maria Satrustegi... Hitzaldi hauek Ortzadar Kultur Elkartean, Deskalzoz kaleko 65ean, Iruñean izango dira.

Nafarroako historiaz hitzaldia

azaroa

6 Heldu den ostiralean Geronimo Ustaritz Institutoa antolatzaile delarik, Nafarroako historiaz eratu dituzten hitzaldi sorta baten azkena izango da. Gaiak: "XVII. go Nafar Gizartea eta Antzerkia". Hizlaria: Maite Pascual. Hitzaldi hau Geronimo Ustaritz Instituto berean izango da.

Loiolako

Kultur etxean

Kontsumitzaileen inguruan dauden hiru hitzaldi eratu dira. Azaroaren 2an, "Kontsumitzaileen eskubideak" aztertuko dira arratsaldeko 3,30etan Eroskiren eskutik. 3an, "Informaziorako eskubideak: etiketadoa", hau ere ordu berean. 4an berriz, "Informaziorako eskubideak: publizitatea", ordu berean.

□ Honako ikastarook antolatu ditu hile honetarako Gipuzkoako Ikastole-tako Irakasle Elkar-teak: «Audiobisualen hizkuntzaren erabilpenerako» (Marian Bilbatuak), «E.H.ko geografia-historia» (Mikel Ubillosek), Erlaxeta (Inaxi Lazkanok), Soziolinguistika ikastaroa (Txillardegik) eta Helduentzat Psikomotrizitate ikastaroa (Alberto Barrenetxeak).

● **II. Euskal Mundu Bil-tzarra.**— Bilbo izango da aste honetako topalekua. Bertan, azaroaren 2tik 6ra bitartean, "XXI. mendeko Lehen Mailako Euskal Sek-torea" aztertuko da.

U **EU Baionan.**— Aurten ere UEUK, nahiz udazkena izanen den, Baionan bere haitada egingen du azaroaren 2tik 6ra. Goizeko 9etatik 12etara eta arratsaldeko 2etatik 5etara Baionako Deretxo Ikastetxe Nagusian eta arratsean 8etatik 10etara, auzo berean, mintzaldiak iraganen dira. Aurten ere tema klasikoak landuak izanen dira. Lehen sail nagusi bat hizkuntzalaritza izango da (psikolinguistika, literatura, hizkuntzaren ikerketak SIADECOREkin...). Giza Zientziek beste sail nagusi bat osatuko dute: antropologia, historia eta bereziki Frantses Iraultzako garaia. Didaktika hirugarren saila izanen da, zazpi-hamar urteko haurren matematika hizkuntza ikertuko delarik. Ekonomia izanen da azken saila: nekazaritza... Azaroaren 2an, nazio kontzeptua Iparraldeko hiru alderdi abertzaleek, EMA, EB eta EAK aipatuko dute, Beltza kudeatzaile. 3an, "Herri kontratuak" aipatuko dira. 4ean, "Kareletik" filmea azalduko da. 5ean, Margarita Etxartekin SIADECO inkestaren aipamenak izanen dira. 6ean, "Hegoaldearen geroa" aztertuko da, autodeterminazioa eta negoziaketaz ere hitz egingo delarik. Parte hartzaileak: Carlos Garaikoe-txea, Xabier Arzallus, Kepa Aulestia eta Iñaki Esnaola, moderatzaile: Jean Luis Davant.

ikastaroak

● **Irakasle Elkartea antolatzaile delarik.**— Aste honetan bi ikastaro dira hastekotan. Lehena, "Euskara sakontzen" izenburua daraman izango da. Irakaslea: Jexux Lasa. Hasiera eguna: azaroaren 4a. Lekua: Ikasbide Ikastola, Donostia. Bigarrena, "Txo-txongiloak euskara lantzeko" gaiak arituko dena. Irakaslea: Enkarni Genua. Hasiera eguna: azaroaren 4a. Lekua: Ikasbide Ikastola, Donostia.

kirolak

Faduran Herriz-Herriren finala

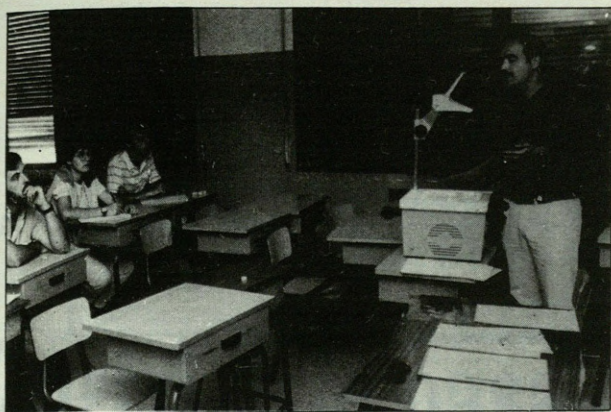
azaroa

8 Datorren igandean, Faduran Herriz-Herriren finala jo-
katuko da. Lau ekipik hartuko dute parte finalean,
oraindik ere zihur nortzuk parte hartuko duten ezin jakin
genezakeenez, hemen izenak aipatuko ez ditugularik. Txin-
ga eruten, zokor biltzen, haizkoran eta hrri jasotzen aritu
beharko dute finalera pasatzen diren lau taldeek. Inaki Peru-
rena ere han izango da, errekor berri bat jartzeko ahalegi-
nak egiten.

Leioan idi probak amaitzeak

Leioako Ondizen, Leio-
ako Kirol Elkarteak antola-
tzaile delarik, azaroaren 1
eta 2an pisu neurtuan izan-
ten ari diren idi probei
amaiera emango zaie. Biz-
kaiko sari nagusienetarako
baliagarri dira proba hauek,
lehen irabazleak 110.000
pezeta eta zorioneko man-
tak eramango dituelarik.

●**Loiolako Kultur Etxean ikastaroak.**— Hiru ikasta-
ro eratu dituzte. Lehen, sukaldaritza ikastaroa eta bigarre-
na gabon sukaldaritza ikastaroa. Hirugarrena "Arxalu tradi-
zionalen hastapenak" deituriko ikastaroa, hau Ikerfolkek an-
tolaturikoa. Lehen ikastaroa azaroaren 17tik 20ra bitartean
izango da, bigarrena, azaroa eta abenduan zehar 8 saiotan
banaturik. Azkena, azaroaren 6tik 8ra bitartean. Ikastaro
bakoitzaren zenbatekoa 1000 pezetatakoa litzateke.

●**Okendo Kultur
Etxean.**— Okendon ere
hainbat ikastaro eratu dituz-
te: "Añamendietako biolin
zaharraren ikastaroa, egu-
rrezko jostailuen ikastaroa,
Belen ikastaroak, polikro-
matuen ikastaroa eta suka-
daritza eta Gabon sukaldari-
tza ikastaroa (azken bi
hauek Altza eta Intxaurren-
do Kultur Etxeetan ere izan-
go dira). Hemen ere ikasta-
ro hauen zenbatekoa 1000
pezeta da.

jaiak

'Ikastola zain dezagun'

Lema horrexen pean
Iparraldean eratu den
kanpainaren barruan, jai
ekitaldi batzu eratu
dituzte. Urriaren 31ean,
Urruñan, Arbonako Gau
Eskola antolatzaile delarik
musikaldi bat izanen da.
Azaroaren 6ean ere,
Arrangoitzen beste
musikaldi bat entzuteko
aukera izanen da. Eta
azkenik, azaroaren 7an
Baionan Poteo Gauda.

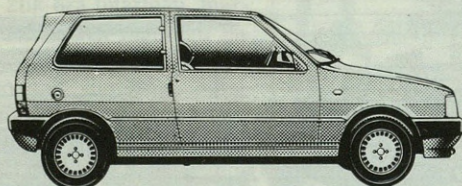

Ikastola zain.— SEASKA zoin egoeratan aurkitzen
den denok dakigu, eta egoera honi aurre egiteko 'Ikas-
tola Zain' izeneko komitea sortu da. Lehen ekintza be-
zala, komite honek Ipar Euskal Herrian zehar aste be-
te iraungo duen ibilaldi bat antolatu du, urriaren
31ean Hendaia-
tik irtengo delarik azaroaren 7an Baio-
nara iristeko. Honakoa duzue ibilaldiaren egitarua.
**Irriaren 31ean, Hendaia-
tik Donibane Lohitzunera.**
Azaroaren 1ean, Donibane Lohitzunetik Kanbora.
2an, Kanbotik Donibane Garazira. **3an, Donibane Ga-
razitik Maulera.** **4ean, Mauletik Donapaleura.** **5ean,**
Donapaleutik Hazparnera. **6ean, Hazparnetik Arran-
goitzera.** Eta azkenik **7an, Arrangoitzetik Baionara.**

FIAT-eko AUKERA

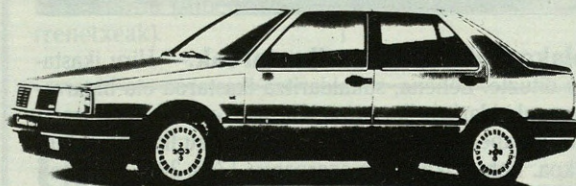
UNO

FIAT UNO 45 STING.....	997.230 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	987.255 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.116.930 pta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.154.170 pta.
FIAT UNO 70 S.L. 5 ate.....	1.300.470 pta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.317.760 pta.
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.590.410 pta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.369.630 pta.

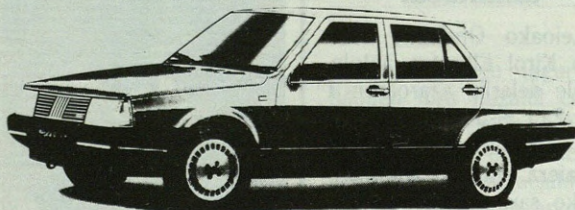
CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.356.490 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.782.090 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.315.420 pta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.050.750 pta.

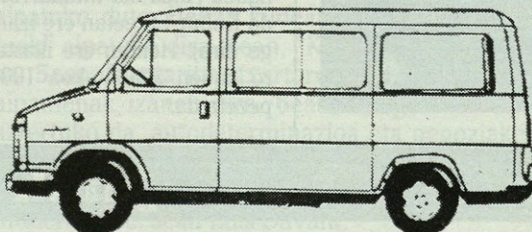
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.200.000 pta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.404.210 pta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.792.570 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.751.340 pta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.872.370 pta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	1.980.210 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO.....	2.026.650 pta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 ppta.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 ppta.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 ppta.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 ppta.
DUCATO Txasis Laburrekoa.....	2.156.880 ppta.
DUCATO F-18 Turboa.....	2.240.880 ppta.
DUCATO F-18 Turboa-GV.....	2.526.480 ppta.

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefonoa 288983//Jose Elozegi hiribidea, 107

JOMIAL. Azpeitia-Telefonoa: 81-24-91/ALDABE. Irún-Telefonoa: 61-38-44/IZARRA. Ibarra,Tolosa-Telefonoa: 67-00-70/SAN CRISTOBAL. Beasain-Telefonoa: 88-39-08/NIETO ANAIAK. Beraun-Renteria-Telefonoa: 52-52-90

MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Irtenbide beharra denek aldarrikatzen dutela

Zortzi urte pasa ondoren, Estatutoaren balioa eztabaidan

Ezin esango du inork Estatutoaren urteurrena aurten goan ospatu ez denik: «Askatasuna» lemapeko manifestaldia bezperan, Ardantzaren rezeptzioa, Garaikoetxearen matizazioak... Zortzi urte beranduago, KAS alternatiba eta Autonomi Estatutoa eztabaidatzen dira hemen. Aktualitate politikoa presaka mugitzen da, eta gai nagusiak aldiz beti bere hartan.

Zortzi urte pasata, Estatutoaren alde kontsentsura iritsi ziren taldeek beren adostasuna mantentzen dute...

Komentarista politikoak ados jarriak dirudite: biolentzia politikoa azkar bukatzeko bidean dago, baina horretarako ETaren eta Madrilgo gobernuaren arteko nolabaiteko negoziaketa beharrezkoa da. Lelo nagusia, KAS alternatibak eskatzen duena Estatutoaren gara-

penez lortu daitekeela, eta Ertzantzaren hedatzearekin batera guardia zibila erretiratzea bezala Nafarroarekiko loturak martxan jartzea, berehala martxan jartzea posible omen da. Mugarririaren 25 igandean ipinita, Autonomi Estatutoaren zortzigarren urteurrena,

Herri Batasunak batetik eta Eusko Jaur-laritzak deituta bildutako gainerako alderdiek bestetik, bi eredu eta bi mundu enfrentatu izaten segitzen dutela erakutsi zuten.

HBkoak zatiketa omen doazela eta

Aspaldi honetan Bilbon egin den manifestaldirik handiena burutu zuen larunbatean HBk «Askatasuna» lemapean eta isiltasun osoan. Kontsignak bezala manifestaldia egiteko pasatako gorabeherak, 1977ko giroa oroiteratzen zuten. Ez da gehiegi aizatu manifestaldi honen garrantzia, baina datozen hilabeteetarako oso kontutan edukitzeko datua da: HBk bere konbokatoria ahalmena osorik mantentzen du, eta kontsigna zabalaren inguruan jende berria bereganatzeko kapaz dela erakutsi du.

Herri Batasuna zatiketa bidean omen dago, areago, haustura aurretik alderdia nondik dagoen printakuta ere abisatu digu prentsak. Betidanik aipatu diren tirabirak, joan den astean izen eta abizen garbi-garbi erakutsi dizkigu prentsa espainiarrak. «**Tiempo**» astekariko Isabel Martinezek bi taldeak «**txominianoak**» eta «**marxista-iraultzaileak**» deitu ditu. Lehen taldean, **Iñaki Esnaola** buru dela, Jose Luis Elkoro, Albaro Reizabal, Jose Maria Zubillaga, Jose Miguel Olarra, Joxean Azurmendi, Mikel Arbeloa, Maurizio Olite, Iñaki Aldekoa, Jon Goikuria, Koldo Urrutikoetxea, Fidel Arejita eta Tasio Erkizia leudeke. «Marxista-iraultzaileak» berriz, nagusi **Txomin Ziluaga** dutela, Jon Idigoras, Seber Ormaza, Periko Solabarria, Itziar

... eta KAS alternatibak bildu zituen jendeek ere bai.

Atzoko Añoveros-engandik gaurko Molères-enganaino

Bi heriotzak eraman gaituzte postfrankismoaren eta trantsizio demokratikoa deitu zitzaion haren oroitzapenetara: Miguel Castells Adriansens eta Antonio Añoverosen heriotzek.

«Democracia Cristiana Vasca» sortu zuen, besteren artean, Miguel Castells. Adriansens zalarrak urte haietan. Berekin ibili ziren gaur APn dauden batzuk, hala nola Julen Guimon, eta bai gaur PNVn dagoen zenbait, Guevara bat kasu baterako. Bere kontserbadurismoaren gainetik, Francoren kontrako amorratua ere bazen eta «Estado de Excepción» haietako batean ezagutu zuen polizia espainiarraren tratugoxoa, bera baino askoz gazteagoak eta ideiez hain ezberdinak zirenekin batera.

Cadiztik euskaldunen lurretara

Añoveros askoz ezezagunagoa zen giro politikoetan, 1971ean Bilbora iritsi zenean. Hitzaldi bat zela medio pasatu zen historiara. Antonio Añoveros Ataun 1909an sortua zen, Iruñean. Zuzenbide zibila ikasi zuen Zaragozan, eta hemeretzi urterekin joan zen seminaria, 1933an apez egiteko. Gerra zibilean, Francoren armadako kapeilau izan zen: honetaz ahaztu ziren gero antiespainoltzat jo zuten frankistak,

baina ez apez abertzaleak, Añoveros Bilborako izendatu zutenean protesta egin bait zuten.

1952ean Malagako apezpiku laguntzaile izendatu zuten, eta handik hamahiru urtetara Cadiz eta Ceutako apezpiku. 1971ean Bilbora bidali zuen Aita Sainduak. 1974eko otsailaren 24ean, Arias Navarroak Madrilgo Gorte frankistan «El espíritu del 12 de febrero» famatua aldarrikatu eta 18 egunetara, Añoverosek bere hitzaldi famatua idatzi zuen: «Kristautasuna, herrien salbaziorako mezua».

Hala zioen hitzaldi hark: «Euskal Herriak, Estatu Espainoleko gainerako herriek bezala, bere nortasun berezkoa atxikitze eskubidea dauka, bere jabego izpirituala zaizinduz eta garatuz, horrekin oztoporik ipini gabe bere inguruko herriekiko harreman sano bati, bere askatasun zuzena onartuko duen erakundetze soziopolitikoaren barruan... Estatuak pertsonen eta herrien zerbitzuko egon behar du eta aniztasun sozial eta kulturalari errespetoa zor die...».

Aizpurua, Jokin Gorostidi, Iñaki Artxanko, Iñaki Ruiz de Pinedo, Pablo Gorostiaga, Xabier Bareño, Karmel Etxebarria eta Jose Maria Bilbao, lirateke.

Parlamentarien artean, Iruin, Amuriza, Albaro Reizabal, Joan Mari Olano, Rafa Diez eta Tasio Erkizia lirateke «txominianoak», horien kontra leudekeelarik, Ruiz de Pinedo, Pablo Gorostiaga, Edurne Brouard, Gorostidi, Bareño eta Pipe San Epifanio; erdian, arbitro baten sinboloz, Juan Carlos Yoldi ETako presoak.

«Txominianoak», «baroiak», «iraultzaileak»...

Txomin Iturberen irudiaren inguruan bildutako «txominianoak» Gipuzkoan omen dira nagusi, Araban eta Bizkaian agintzen dutenak HASIkoak diren bitartean, eta Nafarroa bien artean disputan. «Tiempo»ren banaketa honek orain arte egiten zena auzitan ipintzen du, noski, «gogor» eta «moderatu» direnen artekoak alegia.

«Cambio 16»erako kronika egin duten Juan Gomez eta Gorka Landaburuk gehiago estutzen dute HBren barne tirabiren nukleoa. Alde batetik HBko «baroiak» daude Gomez eta Landabururentzako, alegia, Txema Montero, Reizabal, Iruin eta Esnaola abokatuak. Beren aurrez aurre, Txomin Ziluaga eta Itziar Aizpurua. Gorago aipatu dugun eskemaren alderantziz, hemen Jon Idi-

goras litzateke bi korrenteen sintesia egiten dutenak.

«Cambio 16»entzako txominiano eta marxista iraultzaileen arteko ezberdintasuna ez litzateke funtsezkoa, hemen arazoa KASEk eta bertan HASI alderdiak HB barruan daukan nagusitasuna litzateke. Ez da erreza jakitea HB barruko tentsioak norainokoak izan daitezkeen, ezta tentsioak aldizkari horietakoren batek ongi tipifikatzen ote dituen ere. Baina HBren zatiketa premisa beharrezkotzat jotzen da Madrildik: zortzi urte pasata, Estatutoaren aurrean erreferentzia izaten segitzen du eta. Ondoko ilabeteetan beharko da ikusi Iñaki Esnaolari reintertziorako leporatzen zaion hirugarren bide hori indultotarako aipatzen den beste saio bat den, HB barruan tentsioak handiak diren ala dena intoxikazio kanpaina huts bat zen.

Euskal presoak Penintsulan sakabanatu dituzte

Aspalditik ari ziren HBko buruak beren gainerako errepresioa gogortzera zihozela iragartzen, eta une hori heldua dela dirudi. Zatiketa hain xeheki deskribatzen duten informazioez gain, orain dela urte batzuk imajinatzea ere zail izango zen gauzarik gertatu da —egoitzetan sartu eta arakatzea—, eta **Jon Idigoras** espetxera joateko arriskutan

egon delarik, urrats berriak gainean direla dirudi.

Horrekin oso lotuta dago isilpean pasa nahi den beste hau ere: trantsizio demokratikoa hasi zenetik sekula egon ez ziren bezain barreiatuta daude euskal preso politikoak gaur egun. Berrehun presotik gora zeuden **Herrera de la Manchán**, 163 **Alcalán**, 44 **Carabanchelen**, 17 **hospitalean**, 19 **Lan-graitzen**, bat **Bilbon**, lau **Donostian**, sei **Huescan**, bederatzi **Almerian**, zazpi **Ocañan** eta bat **Guadalajaran**. Orain Herreratik 24 atera dituzte, bost **Murciara**, lau **Segoviara**, bost **Badajoz** eta beste bost **Albacetera** eramateko.

ETArekiko negoziaketa segurutzat ematen delarik, egoeraren edozein ebolutzian parte oso inportantea jokatu behar dute presoek eta beren arteko informazio bideak eta eztabaidak eragotzi nahi dira. Ez hori bakarrik, Amnistia-aren aldeko Batzordeei egoera erabat berri eta askoz gogorragoa planteatzen zaie, eta urte honen hasieran aipatzen zituzten barne berregituratzeak sekulako prolemak jasango ditu, hemendik aurrera bisitak antolatzea bezalako lan mekanikoa bera, edo abokatuen kontsultak, buruhauste bihurtzen bait dira.

Estatutoaren urteurrena eta Garaikoren matizak

Mundu horretatik erabat beste al-

**Añoberos
gotzaina,
Ubieta
bikarioarekin,
1974ean.**

Francoren azken haserreetakoa

Sermoi hau Bizkaiko eliza guztietan irakurri eta hiru egunetara, Bilboko poliziburuak Añoberos bere etxean arrestatzeko agindua hartu zuen. Gerorago, Arias Navarrok abioi bat igorri

zuen Sondikara, Añoberos eta bere bikario Ubieta Estatutik kanpo atzerriratzeko. Honek, indarrez bakarrik irten-go zela adierazi zuen, eta apezpikuek mehatxu egin zioten Gobernuari: apezpiku baten kontra jokatzeko duena eskomikaturik gelditzen dela.

Arias-en gobernuak agiri batean zioenez, apezpikuaren gutunak Espainiaren batasuna arriskutan jartzen zuen. Estatuko gotzainen batzarrak argitu zuen ez zela hori Añoberosen asmoa eta honek Espainiarekiko maitasun handia zuela. Hola —azaletik behintzat— konpondu zen afera.

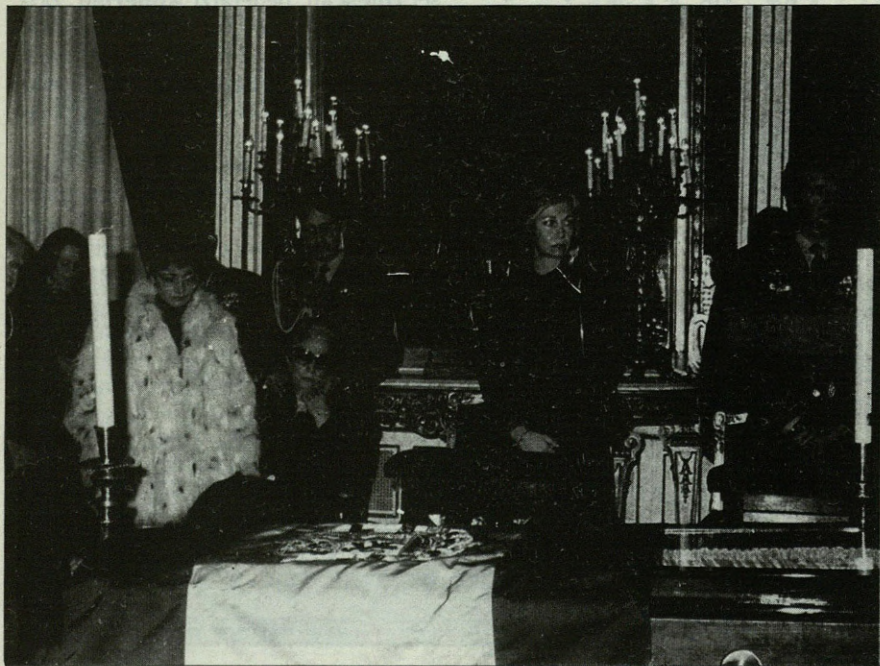
Añoberosen izena gelditu da historiako, baina askoz ezkutuagoan geratu dena Jose Angel Ubietarena izan da. Honen kontura txiste hau egiten zuten orduko apez frankistek: «*Ubi ETA, ibi Ecclesia*», kristauen esaera zahara den «*Ubi Papa, ibi Ecclesia*»ren kontrastean: «Non ETA, han Eliza».

Urteak pasa eta antzeko apez «gogaikarri» bat egokitu zaie frantsesei Baionan. Molères gotzainaren jarrera euskaltzaleak ez bait dira errefuxiatuen kontrako azken «razzia» honen garaian sortuak. Frantsesak, ordea, Arias Navarro baino azkarragoak izan dira: bere aholkulari eta laguna den Iratzeder Afrikara misiotara bidaltzea lortu dute.

I.Z.

dean, eta bien artean itxuraz behintzat kontakto handirik ez dela, gainerako alderdi politikoek Autonomi Estatutoa ospatu dute igandean. Joan den urtean Estatutoaren urteurrena erdi-isilpean pasa zela eta zenbait partiduren alde-tik, EETik bidenabar, kexu baziren, aurtengoan edozein gobernutako lehendakari- ematen dion solemnitaterik bildu ditu beregana Ardantzak gainerako partiduak.

rako partiduekiko matizak azpimarratu nahi izan zituen, baina orohar denek il- do beretik segitzen dutela erakutsiz. Es- tatutoa errezegi gutxien dela uste dute Euskadiko Ezkerrako buruek, bai- na gainerakoek proposatzen dutena ar- datz bikoitz batetik lerratzen da: edo 1979ko izpiritura itzuli, LOAPak eta antzekoak martxan jarri aurretik tran- ferentziek zuten abiada eta indarrera, edo eta Estatutoa berziztatu.

«Si se trata de evitar más sangre, no habrá más remedio que hacer una distinción entre quienes ya han padecido los crímenes y quienes puedan sufrirlos en el futuro», idatzi da «Epoca» astekarian.

Bezperan HBkoek, isilikako manifes- taldian, KAS alternatibaren negoziatzea aldarrikatzen zuten bezala, Aju- ria-enean gainerako partiduek Estatu- toaren egokitasuna eta garatu beharra azpimarratu zuten. **Jose Antonio Ar- dantzaren** hitzetan, urte bete lehenago ez bezalako lasaitasunean pasa zen eguna: 1986an Gipuzkoako gobernado- re militarra bere emazte eta semeare- kin hil zituen ETAK Donostian.

Bezperan **Karlos Garaikoetxeak** Gasteizen Estatutoaren alde egoteari bere matizak argitzen zizkion, aldi be- rean —4.000 EAKide bilduta— nolabait bere lehen «Alderdi Eguna» antolatuz. Biharamonean bildu behar zuen Madri- len Felipe Gonzalezekin, honek Estatu mailan terrorismo delakoaren kontra antolatu nahi duen kontsentsuaren bi- dean azken solasaldia lehendakari-ohia- rekin egin nahi zuelako.

Estatutoaren defentsa eta berriztatze posiblea

Karlos Garaikoetxeak Mendizorro- tzan Estatutoa defenditzen duten gaine-

Ardantza lehendakariaren errezep- zioan HB ez beste partidu guztiek nahi- ko ados ziruditen Estatutoaren balora- pen eta defentsan, baina beren hitzetan eta kazetarien galderetan ETArekiko negoziaketaren inguruko aferek hartu zuten protagonismoa. Negoziaqueta be- rez jadanik denek onartutzat —matiz diferenteekin, noski— daukatelarik, Na- farroaren eta Baskongaden arteko ha- rremanak nola instituzionalizatu eta ba- tik bat indultoak odol delituetara zabal- du ahal izatea dira gaiak.

Felipe Gonzalezek garbi adierazi du, behin eta berriro, hilketaren bat egin dutenak ez direla aterako espetxe- tik, baina mundu guztiak daki hori ere denbora laburrean aldatu daitekeela. **Ramon Jauregik** berak onartzen zuen posibilitatea, ETAK armak uztearen tru- ke: «Que dejen de matar, que haya paz y entonces hablaremos».

Sozialistak elkarri muturjoka hasi

Sozialistak pasatu dira denetan dis- kretoen Estatutoaren ospakizun hae-

tan. Azken hauteskundeen ondoren mi- la urtetarako sozialistak bagenituela zi- rudienean, espero ez bezalako tirabirak sortu dira PSOE barruan, eta gogorrena oraindik ez da iritsi, itxura denez.

UGTk Felipe Gonzalezen politika ekonomikoa kuestionatu duenean, asko izan dira hori haintzakotzat hartu ez dutenak, PSOE bera joko bikoitza egite- ko gauza zela eritziz. **Nicolás Redon- dok** eta **Sarazibarrek** beren parlamen- tario aulkiak abandonatu dituztenean, azpitik zerbait bazebilela argitu da. Zer esanik ez **Pablo Castellanos** dimititze- ra behartu dutenean: partidu barruko irregularitateak salatu eta salatzaileak berak dimititu behar.

«Izquierda Socialista»ren egunak bu- katu zirela uste bazen, Madrilgo Komu- nitateko lehendakariak hartu du disi- dentziaren bidea, eta **Txiki Benegasen** karrera hondoratzeke lehen harria ipini dute Ibizako sozialistek, beste donostiar batena —Santamaria futbolari ohiare- na— den «**Ku**» diskotekaren alde egin- dako gestio zikinak azalera atereaz. Euskal Herrian, **Danboreneak** beste behin ere Nicolás Redondoren aldeko lanari ekin dio, arazoa larriagotzen duen zera honekin: horretarako orain Soltxaga ministrariari eman behar zaio- la egurra.

Udazken honetako kongresora des- gaste handi batekin iritsi behar dute so- zialistek, eta egunik gozoenak pasatuak dituztela dudarik ez dago. Okerrena, izan ere, ez da beren artean saltsak egotea, okerreña da pittinka etendura konponezinak sortzen ari direla.

Neguko izotzak gainean ditugu Euskadin

Dena ari da mugitzen, edo ondoko orrian Martin Auzmendi Euskadiko Ez- kerrakoak dioen bezala «politika arloan mugida handia nabari da». HBko bu- ruak, eta diferenteak gainera —**Tasio Erkizia** eta **Josu Iraeta**— Ajuria Enea- ra biolentziari buruzko kontsentsu posi- bleaz hitzegitera joateko prest egon di- ra. Aste horretan bertan, Ertzantzaren erabateko despiegea planeatu eta Poli- cia eta Guardia Civilaren alde egitea —«repliega»— planteiatzeko proposatu da Gasteizko Parlamentuan.

Baina denek nahi duten kontsentsu posibleak ez dauka ataka erreza. **Josep Tarradellasek** berrikitan definitua du: «**ETAK Euskadiren independentzia nahi du eta Estatuak ez du sekula onartuko posibilitate hori**». Bakerik ezean, tregoa bederen agian bai.

Iñaki ZUBIONDO

Politika berri baten bila

Martin AUZMENDI

AZKEN hilabete honetan politika arloan mugida handia nabari da. Hainbat gertakizunen artean, badirudi alderdi politiko eta instituzioek elkarrizketari seriotasun handiarekin ekin diotela. Elkarriketa guzti hauen helburua akordioak lortzea da eta oraingoan ere zer nolako akordiotara iritsi nahi denean dago kakoa.

Batzuren asmoa izan daiteke dokumentu baten inguruan akordio bat lortzea, uste bait dezakete horrek bidea markatu dezakeela. Honelako akordio batek edukiko lukeen garrantzia ez dut gutxietsi nahi, baina erlatibizatzea komeni delakoan nago. Euskal Herriko egoera hain berezia eta nahastua izanik, politika berri baten ardatz nagusietan ados jartzea da behar duguna.

Politika berri bat diodanean, zera esan nahi dut: hemengo arazoei euskal indar politikoaren artean funtsezko akordioetan oinarrituriko erantzunak ematen hasi garela. Era honetan, biolentziaren alorrean, adibidez, erantzuna eta irtenbidea demokratikoa izan behar du: lege antiterrorista deritzana behingoz derogatu eta giza eskubideak zaintzeko tokiko epaileen ahalmena onartu, preso eta atzerriratu guztien etxeratzeari atetik zabalena irekita mantentzeko neurriak eskainiaz.

ALDI berean, gure autogobernuak desarrolatzen jarraitu behar du, prozesuari bultzada bat emanez. Hau edozein kasutan erantzun beharreko arazo bat dugu, zeren herri honen gehiengoak biolentziaren aurka eta autogobernu zabal baten alde dago. Beraz, herri honen gehiengoak ezin du biolen-

tzia egoeraren morroi bihurtu. Herri honen etorkizuna egunetik egunera ari gara egiten. Hain zuzen ere, gaurko Euskal Herria egiten ari garen horren ondorioa da. Eta zorioneko herri honetan arazoei erantzuteko dugun ahalmen eskasaren ezaugarriak nabarmenak dira eta hutsune hauek benetan kezkagarriak dira.

Hor dugu ekonomia alorrean dugun etorkizun iluna, gizarte honetan dirauten injustizia larriak, euskara eta komunikabideen egoera etab. Herritarrek arazo «handietatik» geroz eta urrunago daude eta «txikiek» gehiago kezkatzen dute, azken hauek beraien eguneroko biziarekin zerikusi handiagoa dutenak bait dira. Hauxe litzateke, edozein akordiotarako baldintza bezala marko juridikoaren aldaketa baldintza bezala jartzen dutenak, behingoz ulertu behar luketena.

MARKO juridikoaren aldaketa ez da gaur hemengo arazorik larriena, gehiengoaren kezkak beste bide batetik doaz. Egun indarrean dugun eremua ez da euskaldunon arazo garrantzikoenei erantzuteko oztopo, alderantziz, benetako oztopoa egin den eta egiten ari den politikan dago. Marko hori ez da nahi genukeen bezalakoa eta beste garai batetan aldatua izan dadin behar diren neurriak hartu beharko dira, baina orain beharrezkoena politikaz aldatzea da. Beste politika batekin, marko honen barruan posible baita autogobernu maila handi bat lortzea, estatuko polizi indarrak hemendik joatea, Nafarroa eta Elkarte Autonomoaren artean instituzio eta gobernu amankomunak lortzea,

euskararen aldeko bitartekoak erabakitzea eta neurri sozial eta ekonomiko aurrerakoiak hartzea.

Ahalegin horretan, denon partaide-tzak, indarrak bildu eta lana eraginkorreragoa egingo lukete. Euskaldunok geuk eraiki behar dugu gure etorkizuna eta kanpotik etor daitezkeen laguntzak beharrezkoak ditugun arren, azkenik hemengo arazoak guk konpondu behar ditugu eta horretarako gai garelako erakusten hasteko ordua badugu. Gure eskubideak kanpokoaren aurrean defendatzeaz gain, etxean etxekoaren eskubideak errespetatuaz etorkizuna eraikitzen joatea da egungo eginbehar funtsezkoena. Bestela aurrera egitea zaila egingo zaigu.

Populistik eta berdeak goratxo; sozialdemokratak behera

Suizan, oraingoan ere, alternatiba politikorik ez

Urriak 18an hauteskundeak izan ziren Suizan. Atentzioaren erdigunean, 200 kideko Kontseilu Nazionalaren edo Legebiltzarraren egitura berria, baita Kantonamendu Kamararena edo Senaduarena ere.

Aldaketaren itxaropena, batik bat alderdi berdeen igoera, handia bazen ere, hauteskundearen emaitzak ez ziren horrenbestekoak izan; hauteslegoak kontinuitate baremuak jarraitu zituen nagusiki.

Benetan aipagarria eta batez ere harriagarria alderdi burgesen estabilitatea izango litzateke. Alderdi liberalak (FDP) zerbait galdu arren, zentristek edo populistek (SVP) eskuratu dute harena; horri, hala ere, botuen lekualdatze txikia deitu behar zaio. Katolikoek (CVP) eutsi egin diote bere hautesleen kopuruari,

nahiz eta kantonamendu batzutan izu izan.

Berdetan, «meloiek» eta «pepinoak»

Alderdi berdeentzako (GPS eta GB) espero zen gorakada ez da halakoa izan. Alabaina, hauteskunde bilera ho-

nen garaile nabarmenenak indar ekologistak dira. Hauek —metaforaren alorrean mugitzea zilegi bada— «meloien» eta «pepinoen» artean bana ditzakegu. Azken aipatuak, nahiz eta berde izan, ildo burges batean aritzen dira —GPS laburduraren pean ezagunak. «Meloiek», bestalde, barrutik gorriak diren legez, talde ezkertiarizat jotzen dute beren burua. Hala izan ere, komunistekin (POCH) batera presentatu egin dira eta.

Berdeen gorakadarekin batera sozialdemokratak (SPS) jaso dute jipoi gogorrena; botuen lekualdaketa dela medio, sei postu galdu dituzte hauek. Sozialistek apostu gogorra egin zuten bere egunean argudio ekologistaren alde. Ingarune desastreak, basoaren amiltzeak, alderdi burgesak erasotzeko erabiliak baziren ere, oraingoan sozialistak ipini dituzte hankaz gora.

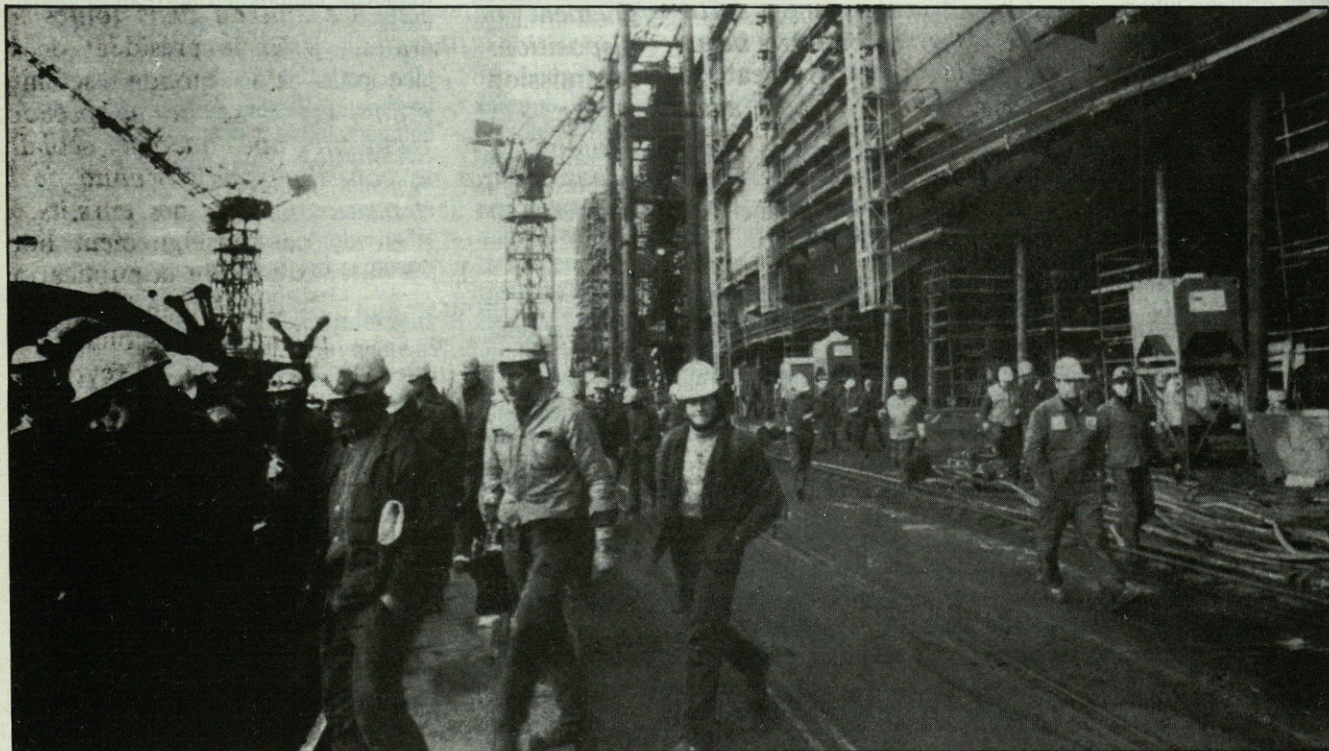
Hauek dira, badaezpada, urriaren 18aren emaitzak:

FDP	51(-3)
CVP	42(berdin)
SPS	41(-6)
SVP	26(+3)
GPS	9(+5)
GB-POCH	4(+1)
besteak	27(berdin)

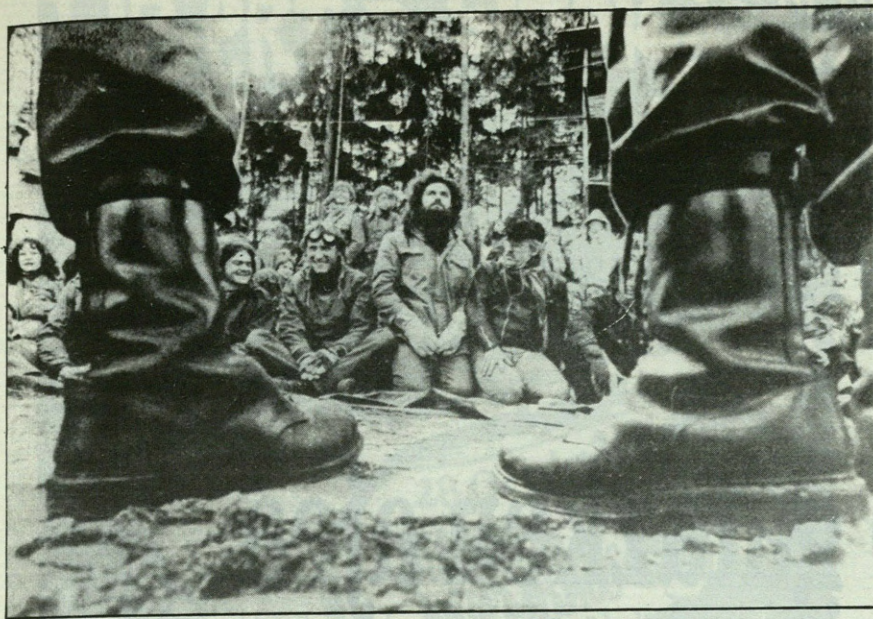
Senaduan, bestalde, kontutuan hartzeko aldaketarik ez da izan. Horra kantonamendu bakoitzak bina bidaltzen ditu hautagaiak.

Hautamodu erritalizatuak ezegonkortasun sintomekin

Zürich hirian eta, batez ere, Alemanian berdeek beste unetan lortutako

Botoemalen kopurua %20tik %30era txintxilisketan dago batatz beste Suizan.

Ingurunearen problematika konbergentzi puntu bat da hango indarrentzat.

Garrantzi handiko kongresua Txinan

Bi bat mila-ordezkarik Pekinera-tu dira egunotan Txinan, Partidu Komunistaren XIIIgarren kongresuan parte hartzekotan. 46 milioi afiliaturen izenean heldu dira horra, eta beren zeregina bizi-ki garrantzitsutzat jotzen da geure mendebaldeko informazio zirkuito dekadente xamarrotan. Nolanahi ere egia dirudiena zera da, Txinak

bere kanporako irekitze politikan jarraitu behar duen, ala ez, eta noraino erabakiko dela Pekinen. Jeneralean Deng Xiao-pingek ekini-ko erreformetan sakonduko dela espero da, baina erreforma horiek zertantxe dautzan eta gaineratiko xehetasunik ere oso gutxi daukagu, iza-nez gero noski berton emango dizuegu beroien berri.

83 urtetako Dengek besteren eskuetan utzi beharko du bere botere apurra aurki.

arrakasta handia ikusita, aurtengo udazkenekoa makala dirudi. Gertaera horiekin lotutako itxaropenak atzerakada izan du, baita inguru horretan sortutako ilusioa ere. Esan behar da, azalpen era- ra, ingurunearen problematika Suizan dagoen gizarte estratifikatu horren zehar konbergentzi punturik indartsuena izan dela. Dena den, oinarritzko mugimendu bat eraikitzeke ez da abiapuntu horrezaz baliatu. Talde ekologistek definizio prozesu batean murgildurik diraute eta ez dituzte, orain arte behintzat, gauzak hain garbi, bai integrazio prozesuari baita programa politikoaren xehetasunari dagokionean.

Zigor botuen itxaropena ere hustu egin da. Alderdi tradizionalen baitatik sozialistak odola galdu duten bakarrak dira —agian, «benetako» eta ganorazko berdeak bertatik atera direlako. Alderdi burgesen artean erabilitako diskurtso sasiekologistak bere eragin positiboa izan du, antza denez.

Suizaren egitura politikoaren kontinuitatea eta estabilitatea aspaldi aipatutako gauza izan da. Ikertzaileek diote-nez, hautamodu erritualizatuak sistemaren legitimazioaren eta estabilitatearen iturritzat jo daitezke. Hala izan, gizartearen eraldakuntzak ez du hautesleen jokaerarekin ia ezertan isladarik egiten.

Alabaina, ezegonkortasunaren edo estabilitate ezaren elementuak aurki ditzakegu egitura politiko horretan. Garrantzitsuenak hautesle murrizte joera, jendea —batez ere emakumeak— politikatik kanpo gelditzea, alderdi tradizionalenganako mesfidantza etab. Hala eta guztiz ere, urtero gutxienez bi hauteskunde bilerak egiten diren herri baten botoemateen kopurua %20tik %30era txintxilisketan egoteak grabea dirudi.

MEMESIO IRAEGI

Iranek, sobietarregana joko?

I ran ez dago gain begirada batez irudi litekeen bezain bakarrik munduan; beti ere soka askotatik tira egin dezake.

Libiak ez bezalako garrantzi estrategikoa dauka (lehengo urteko apirilez bonbazkatutako herri horrekiko konparazioa aise bururatzen zaigu momentu hauetan). Iranek, ororengandik bere independentzia gorde nahian, bai sobietarrekin bai estatubatuarrekin eta gainerantzekoekin hitz egin behar du. Amerikarrek, hortaz, printzipiozko bentaja batekin jokatzan dute, beren presentzia, eskualdetik —erlatiboki— urruntxo izanik, ez bait dukete irandarrek horren mehatxugarri sentitzen.

EEBBen Ekialde Hurbileko aliaturik handiena den Israelek ere badu gatazka horretan azaldu baino gehiagoko interesik. «Iran eta Israel direlarik Ekialde Hurbileko bi Estatu ez-arabiar bakarrak, aukera estrategiko baterakoak izan ditzakete zenbait kasutan», zioen Simha Dinitz Estatu Batuetako israeldar enbaxadore-ohiak, 'Skira Hodchit' militar aldizkarian; eta eranstean zuen: «Hango oraingo erregimenarekin ez da horrelakorik izango, baina erne egon behar da». Yitzhak Rabin, irandarrekiko kontaktu-zaleak, berriz, honela zioen: «Hiru-bost urtetan, Israel eta Iran atzera adiskidetuko dira, asmo batek elkar-lotzen bait gaitu: sobietarren espantsionismoa galerazi nahia».

Hurbiltasuna, Afganistan, SESB-Irak harremanak... Iran Sobietar Batasunatik bereizten duten zera batzuk ditugu. Alabaina, amerikarrek sobera arriskatzan badute —ari diren bezala— SESB aldera makur daiteke Teheran. Hori gertatu da orain, bi Estatuak oleodukto biren eraikuntzari buruz akordio bat sinatu dutela (eguneko bi milioi berrehun mila kupel behikulatu ahalko dutenak), halaber Bandar-Abbas (Irango hego-ekialdean) Turkmeniarekin lotuko duuen trenbide bat eginen dute elkarrekin. Trukean, irandarrek aspaldian ukatutakoa eskaini diete sobietarrei: Kaspiar itsasoan petrolio bilatze lanetan has daitezten.

Askotan horrela jotzen dute sobietarregana hirugarren mundukoek: beste biderik ezean.

Pablo Sastre

Talde armatuekin kolaboratzea
leporatzen zaie CNTko sei gasteiztarri

Michelingo gatazken ajea Madrilgo epaiketan

Sei anarkosindikalista gasteiztar epaituko dituzte aurki Madrilen, Michelin multinazionalaren inguruan 1.980. urtean sorturiko gatazketan gertatutakoaren ondorioz. Beste akusazio batzuen artean, Michelingo langile arduradunaren laguntzailearen aurkako atentatua leporatzen diete eta guztira, 155 urte eskatzen ditu fiskalak zigor bezala. CNT-ko sindikalistek diotenez, epaiketa hau sindikato anarkistaren kontra burututako montaia bat besterik ez da.

Datozen Urriaren 28an eta Abenduaren 1ean burutuko dira Madrileko Enzutegi Nazionalen Gasteizko sei anar-

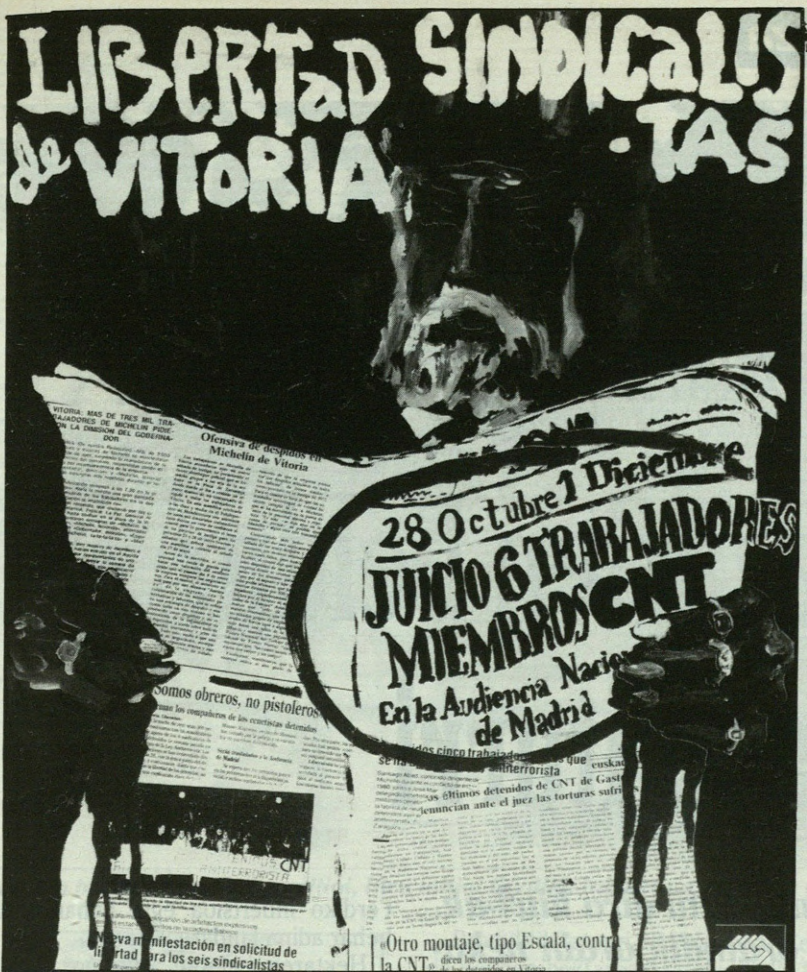
kisten aurkako bi epaiketak. Jose Manuel Collado, Santiago Abad, Vicente Alvarado, Guillermo Guerrero, Guiller-

mo Argos eta Andres Sanchez, denak sindikato anarkistako kide destakatuak eta lau Michelin-eko entrapesa komiteko delegatu ohiak, 1984. urteko Azaroan atxilotu zituen poliziak zuela lau urte gertatutakoak leporatuz. «Atxiloketa hauek eta geroako epaiketek esplikazio bat badute gure ustez: poliziak argitu gabeko delitu batzuk zituen eta patronalak eta Estatuak 'sindikalista deseroso' batzuk aurretik kendu asmoz aferra hau profitatu dute», adierazten dute CNT sindikatukoek.

Atxilotu bezain laster lege antiterroristapean 7-9 egun pasa zituzten komisaldegian inkomunikaturik, denbora horretan era guztietako torturak jasan zituztela salatu dutelarik. «Orain lepo-

Madrilgo Audiencia Nacionalean epaituko dituzten Gasteizko sei sindikalistetatik lau. Ezker eskuin, Alvarado, A.Sanchez, Tierra Lliure, Collado.

'Escala kasua' gogorarazi dute sindikalista hauen lagunek. Beren ustez CNT desprestijatu nahi da.

ratzen dizkieten guztiak torturaren bidez ateratako aitorenpenetan oinarritzen dira, ez dute inolako frogarik», esan di-gu CNT-e erakundeko ordezkari batek. Atxiloketen inguruan, prentsan komu-nikatu 'fantasma' bat agertu zen, non erakunde armatu libertario baten sorre-ra iragartzen zen (MLNE); anarkisten eritiziz, CNT ekintza armatuekin erla-zionatzeko beste saio bat izan zen hura.

Michelin multinazionala, gatazken eragile.

Lehenengo momentuetan aitorrerazi nahi zizkieten akusazio mordoa pixka-naka gutxitzen joan zen komisaldegi bertan. Hasieran Komando Autonomo Antikapitalistetan partaidetza, ETA(pm) nola ETA(m) erakundeekin kolabora-tzea eta talde biolento baten sorrera —GAM (Grupo de Acción Michelin)— ez ezik, bahiketa bat, bi atentatu (bat mor-tala), zerga irautzailearen eskakizunak, zapi atraku, entresariei mehatxuak, 'Galerias Preciados'-en sutea eta beste delitu txikiago batzuk leporatu nahi izan bazizkien, egun akusazioak laur-den batera mugatzen dira, hots, hiru atraku, huts egindako erahiltze saioa, 'No Afiliados' taldeari mehatxuak, kal-teak 'Galerias Preciados'-en, eskirol bat jotzea eta beste baten kotxean kalteak.

Beraz, akusaziorik gogorrera Michelin-go langile arduradunaren laguntzailea —Jesus Casanova— erahiltzeko huts egindako saioa da.

Zalantzarik gabe aipatu atentatua eta epaiketak Michelin multinazional fran-tzesak batez ere Gasteizen sortarazita-ko gatazken testuinguruan kokatu eta ulertu behar dira. Lehengo gatazka ga-rrantzitsua 1972.an gertatu zen Gasteiz-ko lantegian, greba baten ondorioz lan-gile batzuk kanporatu zituztenean. Bi-garrena 1976an izan zen, Lasarte, Va-lladolid eta Aranda de Dueroko lante-gietan 100 egun iraun zuen greba ze-la-eta 66 langile kalera bidali bait zituz-ten. Gero, sindikatuak eta hauteskundu sindikalak legez onartuak zeudenean, Michelin hauek burutzeari uko egin zion. Ordutik, multinazionala eta langi-leriaren arteko liskarrak ez dute etenik izan. «Errepresio sindikalaren eredu izateagatik da ezaguna Michelin lante-giak dituen herri guztietan», adierazten dute anarkosindikalistek.

Gatazka gogorak 1979.ean hasi zi-ren, patronalak langilegoarentzat so-zialki kaltegarria litzatekeen 'lau eki-poen' lanerako sistema berria inposatu nahi zuelako: arazoak Euskalerrri mai-lan kutsu politikoa hartu zuen eta bai gobernadoreak eta baita Euskal Kon-

tseilu Orokorreko lan kontseilariak par-tehartu behar izan zuten; bitartean, ETA(pm)-k Gasteizko faktoriako zuzen-daria bahitu zuen, gerora aske utzi zue-larik.

1.980a, urterik beroena

Halere, urterik gatazkatsuen a hu-rrengoa suertatu zen, 1980.a alegia. Grebak ugaritu egin ziren Michelinek negoziatzeko borondate eza nabarmen-ki azaltzen zuenez. «Bere asmoak aurrera eramateko arma desberdinak erabili izan ditu Michelinek: Gobernu Zibila langileen kontzentrazioak debe-katzen, polizia langileen mobilizape-nak erreprimitzen, 'No Afiliados' talde sindikal faxistako eskirolak...». Langi-leen eta polizia eta eskirolen arteko en-frantamenduak etengabe gertatu ziren, despidoak ere eman zirelarik.

Maiatzan istiluak areagotu egin ziren, gertakizun klabe batzuk orduan jazo bait ziren. Batetik, Jose Manuel Colla-dok —epaitua izango denetarikoa bat— hitzaldi polemiko bat eman zuen asan-blada batean, komunikabide batzutan manipulatu izanik ETA-k konfliktoan parte har zezan dei bat bezala hartu ze-na, 'terrorismoaren apologia' bezala alegia. Sei anarkosindikalistei lepora-tzen zaien atentatua ere, hasieran ETA(m)-ak beregain hartu zuen arren azkenenean CAA-ek errebindikatu zu-tena, hilabete honetan izan zen.

Ekainan, aldiz, Michelingo langile-ar-duradun zen Luis Hergeta ETA(pm)-k hil zuen atentatuan. Ordurako Madrile-ko nahiz Gasteizko agintari orok nola edo hala hartu zuen parte Gasteizko Mi-chelin-en istiluak geldierazi asmoz. Az-kenean, Mario Fernandez kontseilari-aren arbitraiaz, negoziaketa batzuk bu-rutzea erdietsi zuten, «langileriaren errebindikapenak kontuan hartzen zi-tuztenak» CNT-koen hitzetan. Aurre-rantzean gatazkarik ere izan zen, baina 1984. urteko atxiloketak bitartean ez zen Michelin-eko langileen egoera larri-tu.

CNT-e sindikatuaren eritiziz —epai-tuak izango diren seirak CNT-AIT-tik eszinditu zen talde honetako partaide dira; halere, gaur egun Gasteizen biak 'Sindicato Unico de la CNT'-n bateratu-ta daude—, CNT Gasteizen lortzen ari zen gorakada geldierazteko asmatu di-tuzte sindikatu anarkistako kideen aur-kako salaketak. «CNT-k enbarazu egi-ten du, oposizio erreala den edonork enbarazo egiten duen legez. Beraz, be-re hazkundera geldierazi behar da, lehe-nengo atxilotuz, gero edozer gauza le-poratz eta posible bada frogak asma-tuz. Eta ezin bada, frogarik gabe».

I. MURUA

Kiwi-a eta beste fruitu exotikoak
aldatzen ari dira Baztanen

Kiwi-a, nekazarien beldur eta oparotasun iturri

Euskal Herriko toki askotan aldatu dira kiwi-ak. Beste askotan beldurra diote oraindik orain nekazariak. Inbertsio handia eskatzen du. Nafarroako 'Kiwi Baztan' entpresak kiwi fruta esotikoa landatzera ausartu denetakoa dugu. Esperientzia berri hau ez dute kiwi-ra bakarrik mugatuko, beste fruta 'arraro' eta ezezagunekin ere lanean ari dira Baztanen.

'Kiwi Baztan' entpresako zuzendari den Jose Inazio Oloiz Zubizarengana jo dugu, Nafarroan kiwi fruta zertan den jakiteko.

Īnaki Oloizek entpresak honen sorreraren ideia azaldu digu. «Baztanen laboratzeko lur sail asko zegoen landu gabe, beren jabeak nekazariak ez zirelako maila handi batean. Lur horiek gainera, segituan konturatu ginen, oso egokiak ziren kiwia landatzeko. Leunak ziren eta behar adinako hezetasuna zeukaten».

Horrela hasi zen Oloiz Baztango lurren jabeek bere ideien berri eskaintzen. Orduan, Juntxo Plaza eta beste batzuekin 'Kiwi Baztan' entpresak martxan jartzen hasi zen. «Gu Zelandako Berriko entpresak batekin harremanetan jarri ginen eta hango teknikak hartu ditugu kiwia landatzeko».

Kiwiaren beldur

Kiwi entpresak honi asko kostatu zaio nekazariak kiwia ipintzen anima-

tzea, oso garestia eta ezezaguna bait da hau nekazariarentzat oraindik orain. Laborantzarako berria den ororekin bezala Baztango nekazariak beldurra izan diote, eta halaxe diote oraindik ere.

«Porrot egitearen beldurra daukate nekazariak. Batzuk ausartu dira esperientzia berri honetan parte hartzera, baina beste batzu itxoiak ari dira ea zer gertatzen den jakin arte. Iniziatiba berri asko izan dira hemen. Tabakoa aldatu zenean esaterako. Berria zen eta esperantza handiak sortu zituen. Gaizki ateratu zen ordea. Horregatik jendea ez da hain errez ausartzen landare berriak aldatzera. Agian diputazioak erakutsiko balio jendeak kiwia inizatiba on eta errentagarria dela, orduan igual animatuko litzateke jendea».

Inbertsio garestia

Beldurra ez da bakarrik landare berria aldatzearena eta zer aterako den ez jakitearena. Beldurra zaio kiwi hektarea bakoitza aldatzeko hiru milioi

t'erdiko inbertsioa egin behar delako behar adina landare jartzeko.

Hektarea batetan, gutxigorabehera, 1200 landare jarri behar dira.

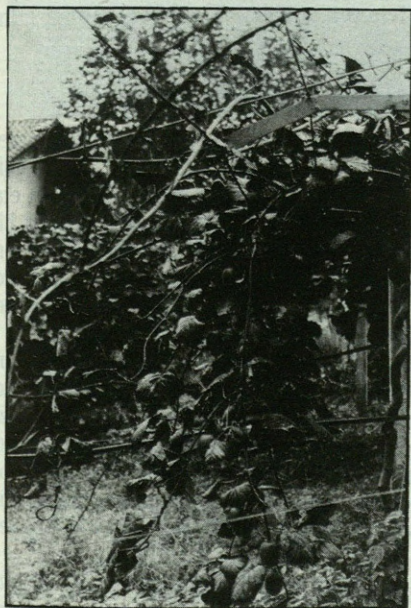
Horrezaz gain, beste arlo askotan bezala, hemen ere bada non aukeratu. Badira kiwi landare merkeak eta garestiak. «Baztanen garestia ipintzen ari gara helduago delako eta arinago produzitzeko prestatutik dagoelako. Argi dugu material onarekin lan eginez gero hasierako inbertsioa garestiagoa ateratzen zaigula, baina gero arinago eta errazago produzitzen da, arazo gutxiagorekin gainera».

Lanean hasi baino lehen ez ziren konturatu sor zitezkeen arazo guztiek. Esate batera, Zelandako Berriko beharrezko diren azpiegiturarako tresna batzuk Nafarroan beharrezkoak ez zirela pentsatu zuten. Kiwiaren inizatiba martxan jarritakoan konturatu ziren Baztanen ere beharrezkoak zirela. «Hasieran uste genuen hemengo haizea ez zela Zelandako Berrikoarena bezain gogorra, horregatik haizea eteteko tresna ipintzea ez zela beharrezkoa pentsatu genuen. Baina berehala konturatu ginen hemen beharrezkoak direla hemengo haizea aritzen denean, oso inard handia bait dauka landareei eta kalte asko eragiten bait die hauei».

Inbertsioak oso altuak izan arren oso errentagarria da kiwia. Nafarroako diputazioaren dirulaguntzak ere jaso dituzte eta erakunde honek lehentasuna eman dio kiwia landatzeari.

Hektarea bat aldatzeak hiru milioi, hiru milioi t'erdiko inbertsioa eskatzen du.

Produktibitatea

Baztango kiwi landareek ez dute oraindik fruiturik ematen, gazteegiak dira eta oraindik. Oraintsu bete da lehendabiziko landaketaren lehen urtemuga. «*Hasierako fasean gaude, normalean hiru urtetako landare batek fruituak eman beharoko ditu, tartean, urteren batean arazorik jazo ez bada behintzat. Hirugarren urtetik aurrera produktibitatea gehitzen hasten da. Esan daiteke zortzigarren urterako bere produktibitate maila osoan dagoela landarea*»

Produktibitateari dagokionez, Zelanda Berrian hektarea bakoitzetik 25 tona fruta hartzen da media. Estatu espainolean 18-20. «*Euskal Herrian produzitzen hasia da dagoeneko, Gernikako kasuan fruta ematen da, baina oso gutxi oraindik, oso berria da eta*».

Kiwiaren balioa

Fruta honen balio altua ez uztaren kantitatearen arabera neurtzen, baizik eta inguruan exotismo horregatik ordaintzen denagatik. Baztango kiwilariek badakite balioa altuegia dela, eta noski, kiwia ezin dugula egunero gure mahiera eraman.

Hala ere ez dute kiwiaren balioa jekitsi nahi. Haien asmoa merkatu sektore konkretu bati zuzentzea da, horregatik bere kalitatea mantendu nahi dute lehendabiziko kalitatezko fruitua saltzen Zelanda Berrian egiten den bezala. 'Kiwi Baztan' enpresaren helburua dirua lortzea da eta ahal den neurririk handienera. Helburu bera dute horretan hasi diren nekazari gehienek ere, produktibitate eta etekinik handiena ateratzea.

Horregatik ari da entpresa hori hemen ezezagunak diren frutekin esperimentatzen. Feijoa landarea aipa dezakegu adibide gisara. Feijoa landareztu hektarea bat jarri dute eta pentsatua daukate, gauzak ondo ateratzen badira, beste sail batzuk ere aldatzea eta landare berriak ekartzea.

Beste leku batzutan

Euskal Herriko beste zenbait lekutan ere ari dira kiwia aldatzen, baina «*Gipuzkoa eta Bizkaiko lanketekin harremanak izan arren, Baztango esperientzia bakarra dugu. Beste leku batzutan kiwiaren teknika bigarren eskukoa da, zera, Frantziatik ekarritakoa gehien bat. Gurea berriz, Zelanda Berritik zuzenean ekarri dugu eta honek hobetagoa, zuzenagoa dela esan nahi du. Gainera tekniko bat ere ekarri dugu handik. Kiwietan espezialista da. Gure kontseilaria. Guk batez ere kalitatea lortu nahi dugu, horregatik oinarritik landarea hautatzen dugu gero fruta hauta dezagun*».

Faktore mugatzaile batzuk

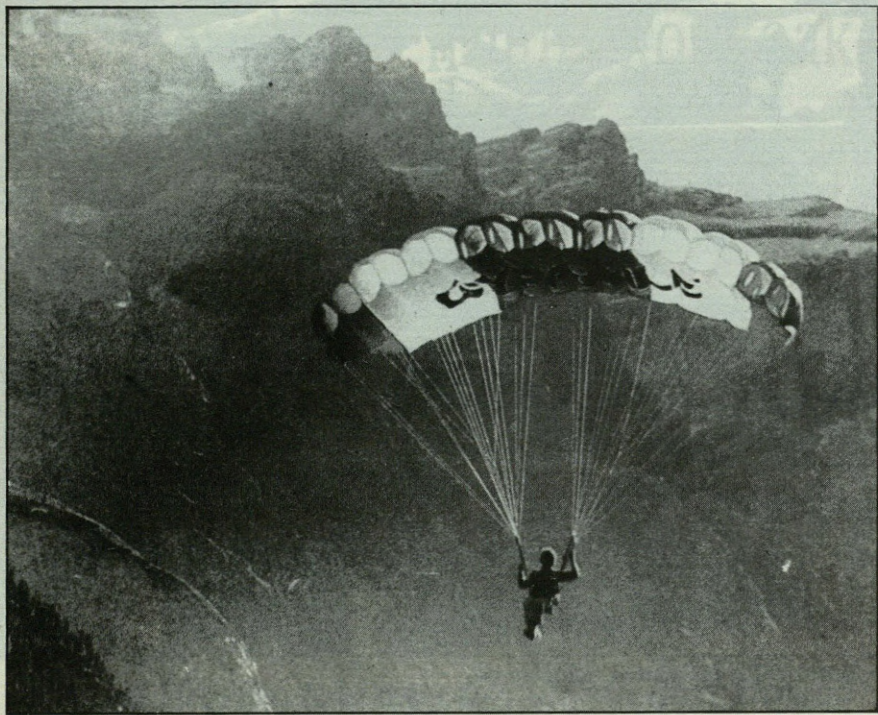
Kontutan hartu behar da Nafarroako lur guztiak ez direla aproposak kiwia aldatzeko. Kantabriar erlaiza da lekuri aproposena, hala ere, Lizarra inguruan lanketa txiki bat egin da esperimento bezala.

Nafarroan faktore mugatzaile batzuk daude kiwia aldatzeko. Hauetako bat zera da, udaberrian egiten duen izotza. Horrezaz gain lur guztiak ez dira aproposak, areatsua behar bait du kiwia landatzeko lurralak.

Hala eta guztiz ere nekazariak animatzen badira, lur areatsuak oso errentagarriak suerta daitezke kiwia behar den bezala landatuz gero.

MARTA DIEZ

Amildegian jauzteko artea

Mendira igo eta bertatik behera botatzen zarenerako zabaldu zaizu parapenta.

Parapent, hegan egiteko modu berria

**NASAk parakaidetarako egindako aurrerape-
nak profitatuz frantses batek asmatu zuen duela
hamar urte hegan egiteko modu berri hau, Para-
pent-a. Mendia igo, hiru kilo besterik ez duen nylo-
nezko oihala zabaldu eta airean kulunkatuz minu-
tu batzutan jeitsi daitezke bestela orduak, edota
egunak, behar dituzten bideak. Euskal herrian sar-
tu berria dugu kirol konpetizio izatera aspiratzen
duen ariketa berri hau.**

Zerurantz begiratu eta aldiko elur
malutak bezala erortzen zenbait para-
pent ikusteak sorrarazten zidan zirrara
gero eta indartsuagoa bihurtzen ari da.
Chamonix-eko kaleetan, menditik jeitsi
ondoren paseatzen gindoazela, Aiguile
de Midi-ko puntatik jendea jauzten ikus-
teak hotzikara sortzen zidan; pozezko
hotzikara ordea, ilusiozkoa. Eta are ge-
hiago jakinda, hementxe egin zituztela
lehen hegaldiak duela hamar urte, fran-
tzes trebe haiek.

Hegan sentitzea

Hegan sentitzearen sentsazioa pare-
gabea da. Hegaztiek bezala, guztia goi-
tik behera begiratu eta aireko jaun eta
jabe zarela sentitzea zer den ezin da hi-
tzez agertu. Airean flotatzen sentitzen
zara, arrotza den medio batean, berriro
lurra ikuitzerainoko plazerra sentitzen
da.

Parapenta dugu gizakiaren hegan
egiteko ametsa errealitate bihurtzeko
modu erraz eta seguruena. Horren az-
tarnen bila hasi eta ez dugu urrutira jo
behar izan parapentaren berri izateko.
Iñaki Olaziregi dugu hondarribiarra du-
gu parapentaren Euskal Herriko pione-
roetariko bat.

«Lehen erabakia ez zen erraza izan,
baina jadanik ez zegoen atzera egiteko
astirik. Maldan behera metro batzuk
korrika egin eta aurrez datorren hai-
zeak parapenta puztu orduko hegan
zoaz» esan digu Iñakik.

Kirol honen aztarnak, hirurogeiko
hamarkadan ohizko parakaidasak jasan
zituen aldaketetan bilatu behar dira.
Halere, frantses bat izan zen duela ia
hamar urte, benetan parapentaren
iraultza hasi zuena, NASAk erreferen-
tzia bat oinarritzat hartuta. Kalifornia-
ko Yosemite parkeko 'Kapitain han-
di'tik egin zuen bere lehen hegaldia:
mila metro baino gehiagoko jeitsiera
izan zen.

Pertsona bakoitzaren pisuaren arauera, parapent handiagoa edo txikiagoa erabiltzen da.

EEBBetatik Frantziara

Berez iparrameriketan hasi bazen ere, berehala frantsesek etxera ekarri zuten eskusiba eta sekulako garapena izango zuen kirol berri baten azarnak sustraitzen hasi ziren.

«Kirol honen gauza harrigarri edo kurioso bat da, erabat mendiari lotuta jaiotako kirola dela, nahiz azken aldian mota ezberdinen arabera, zati bat mendi girotik urruntzen ari den. Parapentak duen diseinoagatik ezinezkoa da hegazkinetatik jauztekoa, nahi eta nahi ez, menditik behar du izan, altura naturala behar du izan. Xehetasun bakar honek argi erakusten du zein jende motak egiten duen kirol hau».

Aipatu bezala bitan banatzen ari da piskanaka kirol hau: batetik eta izan zuen iturburua jarraiki, mendirako erabiltzen da, eta bestetik helburu erabilkor edo materialago batekin, alegia kotxez mendi batetara igo eta bertatik jauztekoa.

Ez da parapenta hegan egitearen ametsa errealitate bihur dezakeen bakarra, baina inakiren ustez, Ala Delta-erikiko esatebatera, abantaila asko ditu:

«Parapentak hiru kilo, hiru kilo t'erdia baizik ez ditu pisatzen eta motxilan eramane daiteke; Ala Deltak aldiz pisu askoz ere handiagoa du eta nahita nahiezkoa da kotxe bat berau garraiatzeko. Poltsikoari begira ere dextente merkeagoa da parapenta. Orain bertan 120-150 mila pezeta inguru balio ditu batek. Parapentaren beste abantaila da ez duzula inoren mende egon beharrik hegan hasteko: nahikoa zarete parapenta eta biak. Azkenik, parapentak aplikazio zuzena dauka mendian, Ala Deltak ez dauka horrelakorik».

Kirol erraza

Hegazkiak inguruan ikusteak beraien bizitza mota ulertzen laguntzen du, baina parapentista ez da hegaztia bezain trebea eta beherantz doa, mendia goian utzita.

«Ezin da ukatu kirol hau erraza denik, errazegia esango nuke, eta gauza guztietan bezala ezjakintasunak sus-toak ekar ditzake. Lehendabizi aire korronte eta aireari buruzko teoria oinarri bat beharrezkoa da, kontutuan hartuz gainera medio arrotz bat dela. Gertatzen diren istripu eskasak inpruden-

tziagatik gertatzen dira».

Bapatean eta hotzean pentsatuta, egokiena mendien, gailur edo tontorretatik botatzea badirudi ere, uste okerra da hori. Izan ere tontorrean, beste alde-tik datorren haizeak mendiaren tontor-rearekin topo egitean aire korapilo bat sorrarazi dezake eta parapenta eta parapentista mendiaren aurka bultzatu. Beraz, egokiena, mendiaren tontorra baino 30-40 bat metro beheargotik jauztekoa da. Beti ere, haizea aurrez izatea beharrezkoa da; bestela ezinezkoa da parapentarekin jauztekoa.

«Noski, ez da berdina 70 kilo edo 100 kiloko pertsona bat jauztekoa. Horregatik, parapent ezberdinak egiten dira pisuaren arabera. 75 kilo arteraino 7 kamara edo albeolotako parapenta erabiltzen da, oso arina eta erabilkorra. 75 kilotatik aurrera 9 kamaraduna gomen-datzen da, gainazal edo superfizie gehiago bait dauka honek. 11 albeolotakoak ere badaude, baina ez dira normalak».

Fibra plastikoak

Gizakia minutu batzutan airean mantentzen duten traste hauek fibra plastikoek, nylonez eta seda eratorriz eginak dira gehienez, gidatzeko hargailu bi ere badituzte eta lur hartzeko frenuak ere bai. Beraz, ezustekoren bat tartekatzen ez bada, bederen, parapentistak hautatzen du gutxi gora behera lur hartzeko tokirik egokiena. Motor gabeko aire tresna guztiek bezala, parapentak ere 'planeo koefiziente' jakin bat dauka: baldintza normaletan, koefiziente hau 1.4 izan ohi da, hau da, jeisten den metro bakoitzeko beste lau aurreratzen dituela. Ala Deltak 1.10eko koefizientea dute eta planeadore sofistikatuenek 1.60koa.

Beti ere, haizea beharrezkoa da noski, baina ez orduko 30 kilometro baino gehiagokoa. Normalki zinta batez edo anemometro batez neurtu ohi da haizearen abiadura.

«Lehen esan bezala parapentarekin hegan egitea errazegi izateak du izan dezakeen arrisku bakarra eta horregatik gomendatzen dut ikastaro bat egitea beste ezer baino lehen. Hiruzpalau egun, egunean laupabost ordu sartuz nahikoak dira oinarri on bat hartzeko eta gero seguritatez ibiltzeko».

Ez da adibide asko jarri beharrik; Inakik aurtan hamar minutu behar izan zituene parapentez, bere lagunak oinez zazpi ordutako bidea egiteko Himalaian. Karakorum-era (zortzi mila metro pasatxu dituen) egindako espedizio batetan, bi egunetako bidea bost minutu eta berrogei segundutan egin zuen parapentista batek) sarritan hain neketsu eta arriskutsu egiten diren jeitsierak galarazterik badago, zergatik ez parapenta?

*Hegan egiteko sentsazio
paregabea dasta
dezakezu hogeitabost
mila duroren truke.*

Ala Delta karriatzeko beharrezko duzu autoa. Parapenta motxilan igo dezakezu nahi duzun mendira.

Federaziorik ez Euskadin

Frantzian dagoeneko hamabost mila lizentzia ditu parapentaren federazioak. Ez Espainian, ez Euskal Herrian ez dago federaziorik, baina elkarteak eta eskolak gero eta ugariagoak dira eskandaluzko preziorik gabe lehen urratsak edonork eman ditzake ondoko koadroan dauden helbideetatik hurbilenera joaz.

Eta lehen pausuak eman ondoren, oraindik irrikaz jarraituz gero, hemen ere bada konpetitzeko posibilitatea: helburua, ahal bezain denborarik luzee-na airean mantentzea.

Bost ordutan dago oraingoz errekorra.

AMAIA ELOSEGI

Escuela Delta Bidasoa: Legazpi 10. IRUN. 621081 tfnoa.

Escuela de Parapent y Ala Delta: Arrietara 63. Trokabide 25, atzekaldea. SOPELA. 6761431 tfnoa.

Club Parapunte Pirineos: Edificio El Puente. BÉNASQUE. 974-553003 tfnoa. Apto. 96039. 0808 BARCELONA.

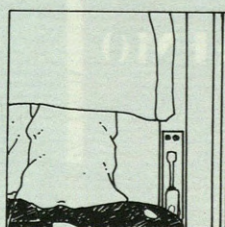
Société EMEM: rue Sainte Anne. GER-DE. 65200 Bagneres de Bigorre.

BOKARTA

Moratu
Txeroki

EZ NEKIEN LAGUN IZENA MEREZI
ZUEN BAIWA "BUZOI" ZEN HIRI
OSOAN HISTORIA HONETAZ ZERBAIT
JAKIN ZEZAKEEN BAKARRA. ZERGATIK
BUZOI?...ARGI ZEGOEN...ENTZUN-
DAKO ETA IKUSITAKO GUSTIA IRES-
TEN ZITUEN ETA GILTZA EGOKIA
AURKITU EZKERO JASOTAKOAK
BOTATZEKO PRES ZEGOEN

ASUNTUA OSO
HANDIA ZELA
ESAN ETA
ETXEGILE BATEN
IZENA EMAN
ZIDAN. 5.000
PELAGATIK
EZIN GEHIAGO
ESKATU

EZ BADUZU
ZITARIK EZIN
ZAITEZ PASA

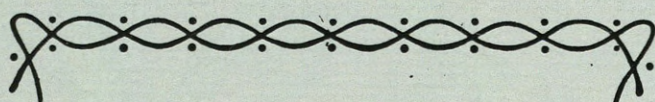
EH.....NO RA
ZOAZ

NEGEA NEGEA

NOG ZAGA
ZU

W-00-T-2

LA CASA DEL CAFE

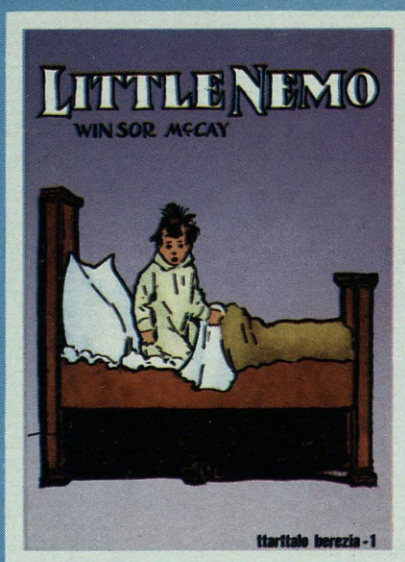

Zure Etxeko Kafea

San Martzial 19 Telf. 424512

DONOSTIA

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

EDERTO, JOAN
ZAITEZKE LAGUNA.
UTZI BAZTERREAN
ADANAKO KAMI-
NOA...

PATRUILA FRANTSESEZ BETERIK
DAGO. EZ DAGO ZURE LAGUN
GREKOA IKUSI, BAINA HEMEN,
ZILIZIAN, EZ DU BIZI-
MODU
GOXORIK
IZANGO.

CORTO MALTESE

NARCISO?... NON
IBILI ZARA DEN-
BORA GUZTI
HONETAN?

FRANTSESEN
BILA ABIATU
NAIZ, ZUK NA
ZENKIEN BEZALA
BAINA EZ DAT
INOR
AURKITU.

HARA BA... NEUK AURKITU
DITUT... HOBE ESANDA HAIEK
AURKITU NAUTE NI.

INGELESA... JOHN BULL... HILIK
DAGO. IHESKARIEN BURU-
ZAGIA HILIK DAGO... ETA
BESTE TURKO BI ERE.

EMAKUMEA, MARIANNE...
DESAGERTU DA, GEU ERE
ZORIAN EGON GARA... BALIZKO
ALTXOR BATEN ZATI BAT
EMAN DAT... TXARRA-
GORIK AURKI-
TZEZ ZAILA...

ESAN NARCISO, SE-
GURU ZAUDE DENA
ONDO DAGOELA?
MONOSILABOZ HITZ
EGITEN DUZU...

EZ
DAUKAT
ESATEKORIK.
BADAKIZU
NOLAKOAK
GAREN
GU,
GREKOA...

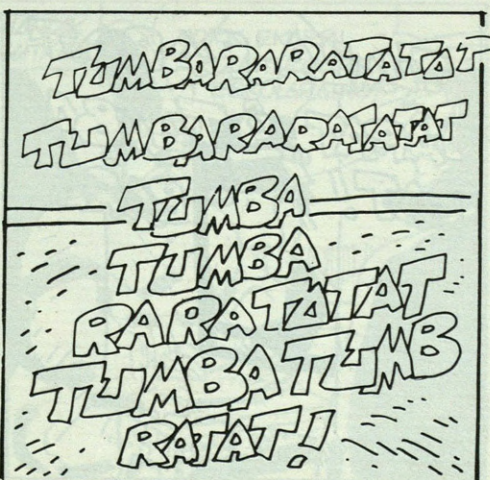
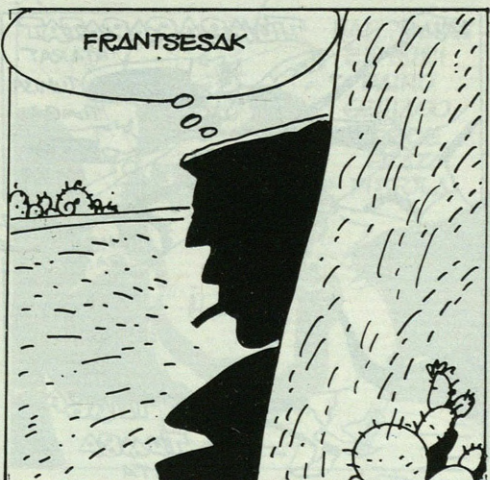
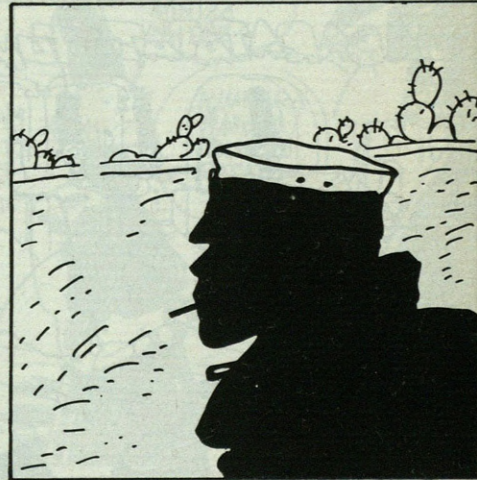
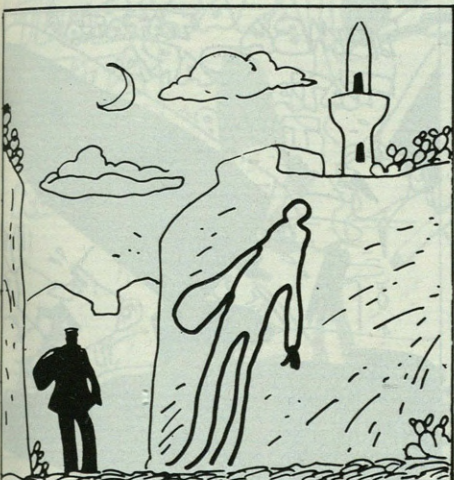
EZ, EZ DAKIT NOLAKOAK
ZARETEN ZUEK, GRE-
KOA... NOLAKOAK
ZARETE?

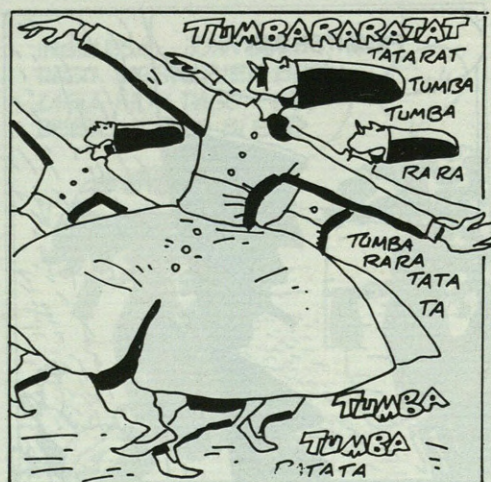
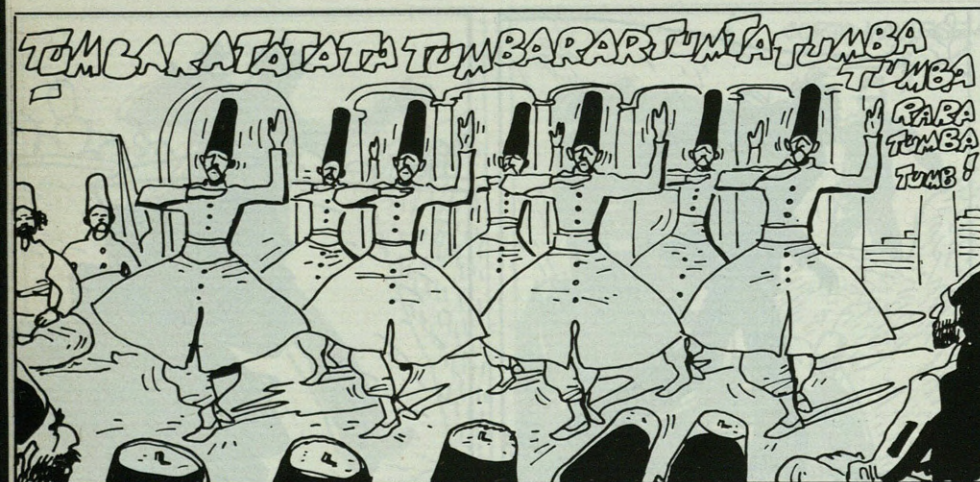
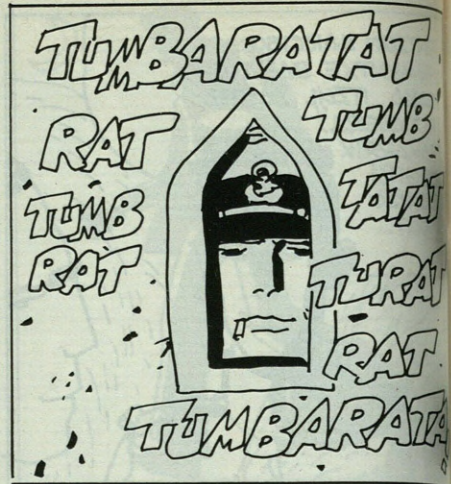
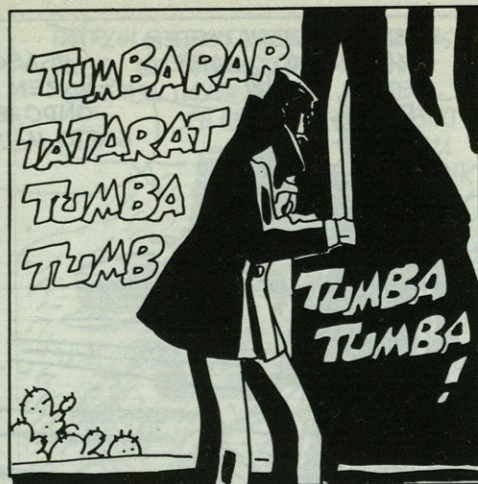
BA...
PIXKA BAT
HORRE-
LAKOAK

BA...

TIRA CORTO,
ZUREKIN EZ
DAGO INOIZ
TXANTXA
EGITERIK.

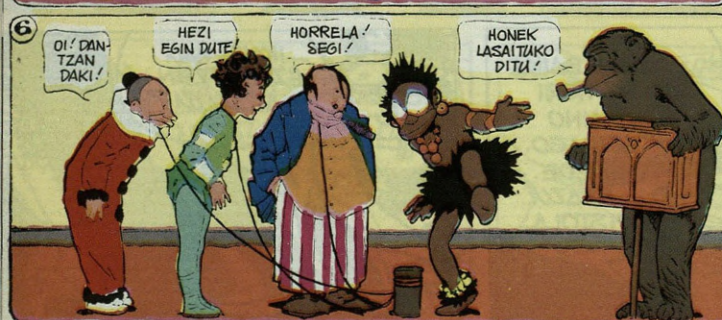
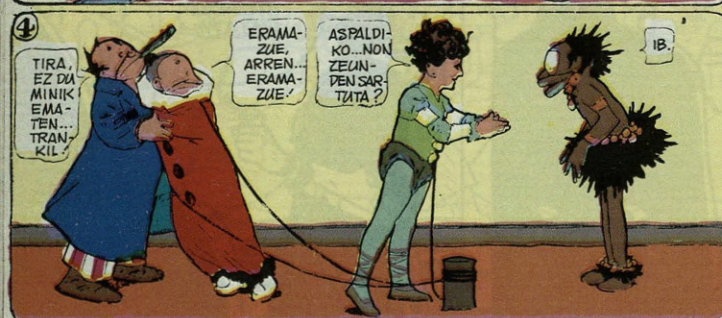

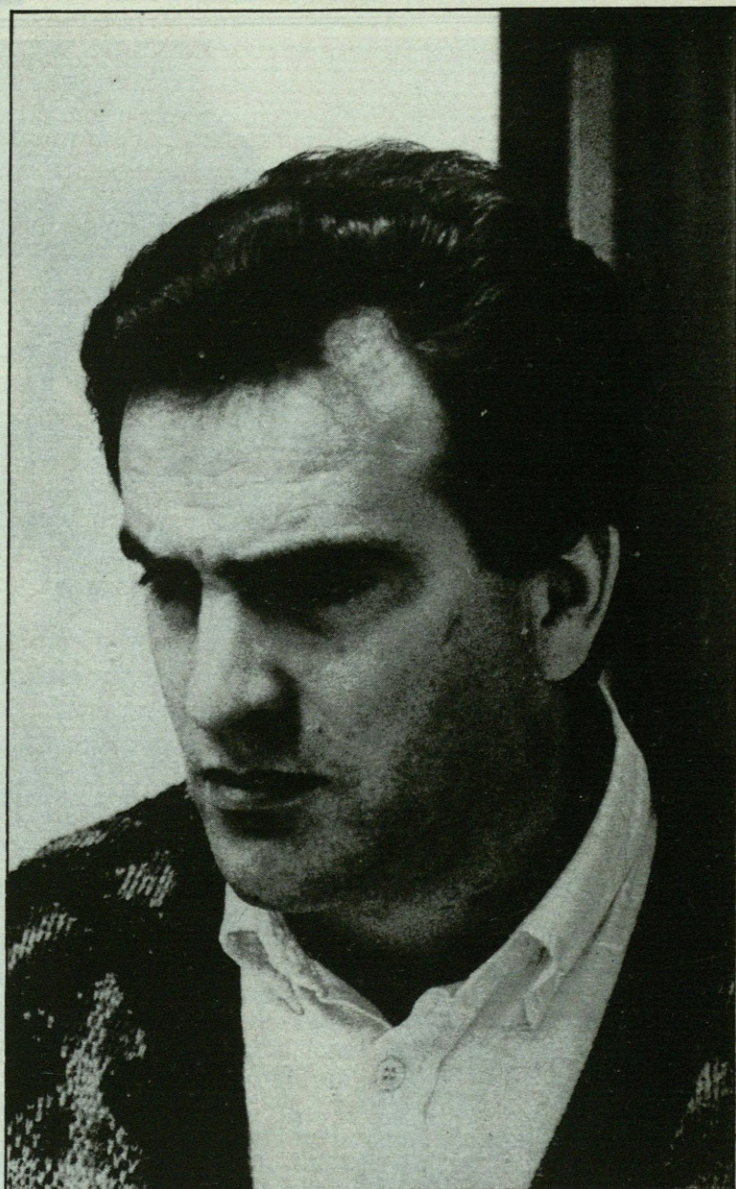
Little Nemo

in Lumberland

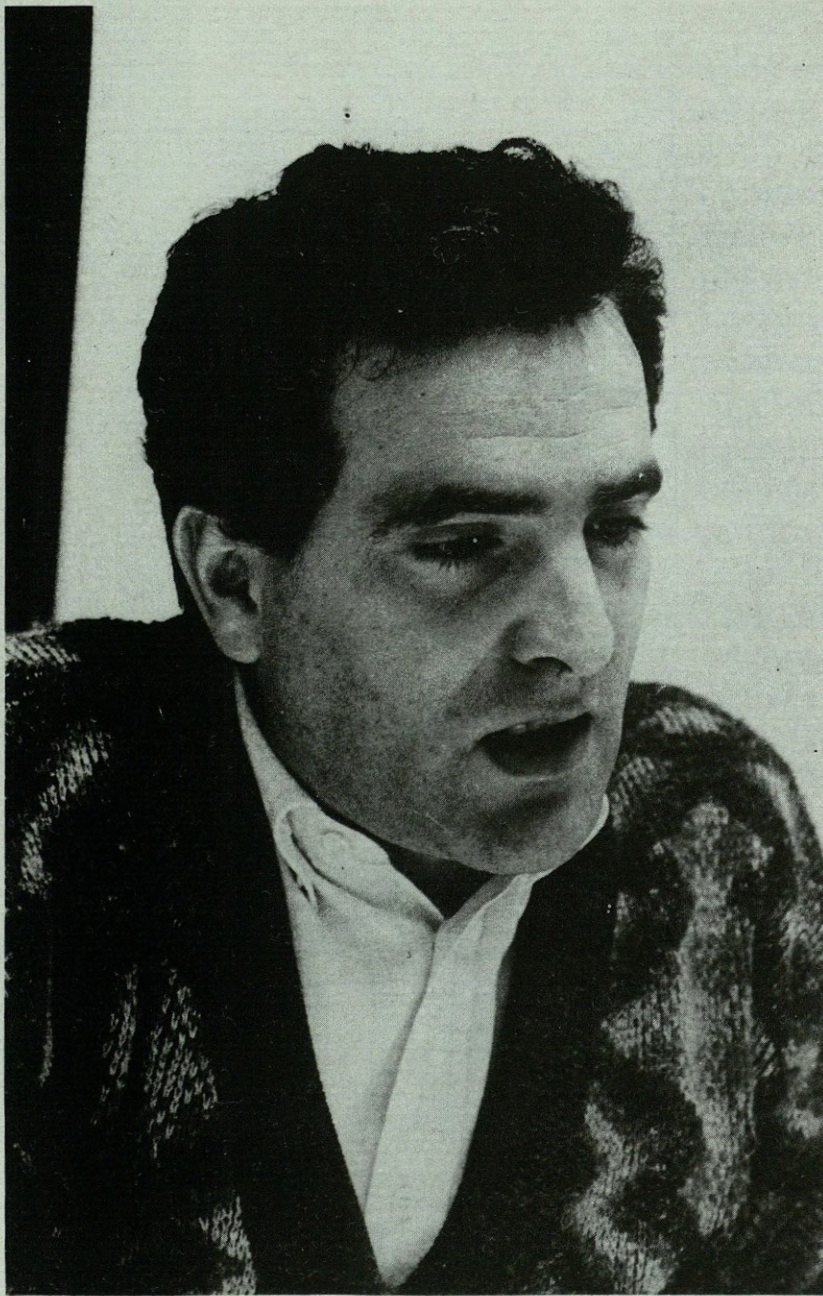

Aspaldiko ezaguna dugu euskaltzale gartsu hau. Kaleko euskara ona ez dela uste duen arren, hortxe dugu eguneroko lanean Bilbotar eta oro har Bizkaitarron euskara eta literatura maila hobetu nahiean jo eta ke. Deustuko Unibertsitatean euskal filologia eta euskal gramatikako irakasle, Labayru Ikastegiko euskara saileko arduraduna, Euskararen Aholku Batzordekoa, eta agian beste hainbeste gauza jarri beharko genueke biografia zehatza egitekotan. 34 urte besterik ez duen gizon urduri honek 'Euskal joskera' liburua eta artikulu xorta du argitaratuta filologia eta herri literatura arloan. Bizkaieratik baturantz doan bidearen defendatzaile amorratua, hona hemen bere eritzi gaur egungo gai interesgarrietaz.

Adolfo Arejita:

«Goi mailako literatur ereduak falta jakoz euskarari»

**«Bizkaiko
alfabetatze
kanpaina
zergak
ordaintzen
dituenarentzat
garestia izan
da».**

GALDERA: Esaten da azken bolaran euskaduntzera datorren jentea mantentzen edo murriztuz doala. Alfabetatzean ere bide bera eroaten da?

ERANTZUNA: Ikasleen guttitze hori, euskeraren prozesu osoan gertatzen da. Urte batzutan lanpostu ugari sortu izan da, titulua egon da —EGA gobernua sortua— eta EGA eta erdi edo goi mailako titulua edukiz gero berehala sartzen zinen lanera, baina lanbide hori urritu egin da bapatean, magisteritzatik eta filologiatik irtendako ikasleak lan barik dagoz asko. Lanpostuak urritzeaz euskeraren eskabidea urritu da; gero beste arrazoi batzu ere egon litezke. Euskaltegietan ibili diren asko maisu—maistrak dira, hor egon da lan ugari... Alfabetatzean

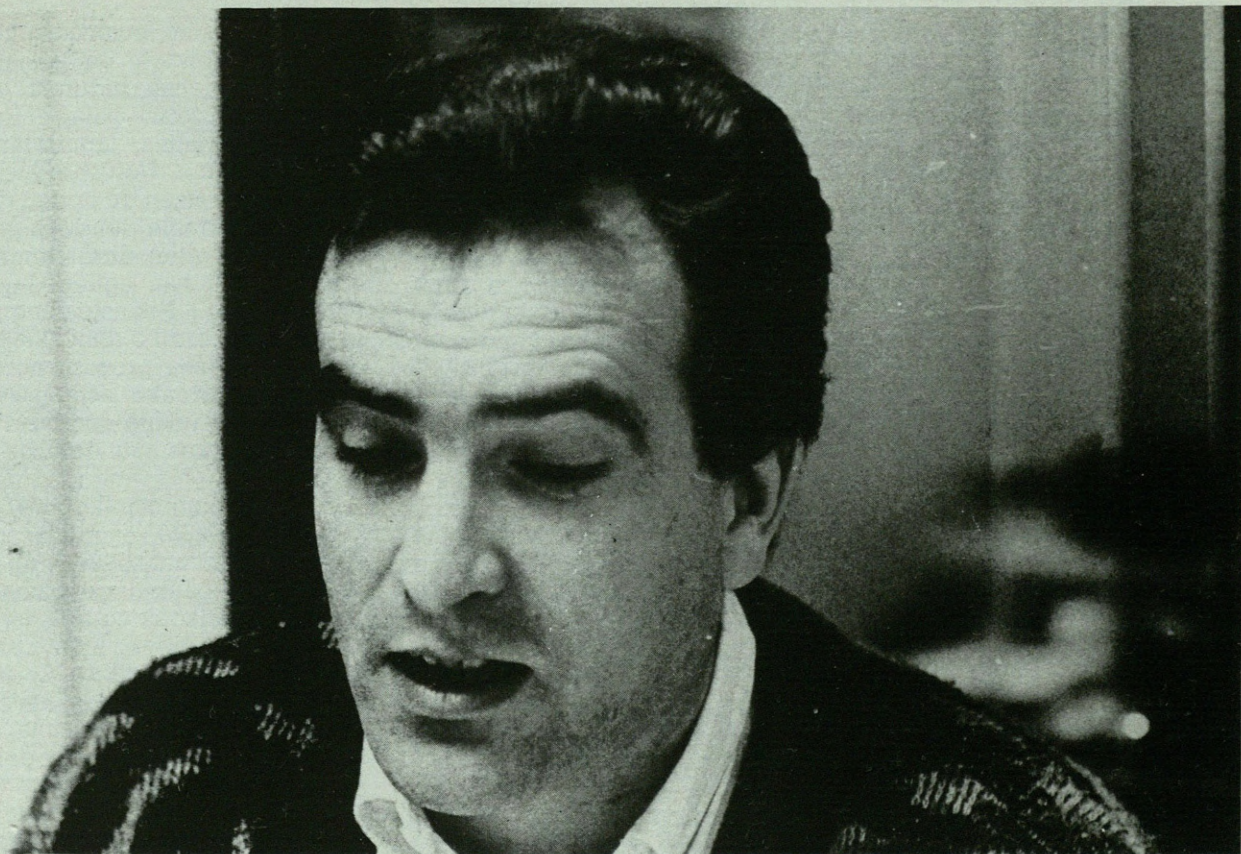
berdin berdin gertatu da. Jeiste urtea 1986a izan da. Derioko Udako Ikastaroan azken bost urteotan egongo zen 700 ikasleren bueltan, eta ja 86ko udako ikastaroan jaitsi zen, eta 1987koan ere berriro jaitsi da. Herrietan egiten diren ikastaroetan ere gauza berbera gertatzen da. Beharbada HABE sortzeak eta herri guztietan eskeintza zabaltzeak euskaralari hiztunen alderdian eragin zuzena izan du; kontutan hartu urritik gabonetara herri guztietan zabaltzea duela euskararen eskolatzeko aukera bat, dirutan merke eta askoz ere aukera handiagoekin.

GALDERA: Aipatu duzu Ahaldundia eta HABE antolatutako alfabetatze kanpaina. Horretaz, AEK—k azaldu du prozesu hori interesgarria dela, baina kritikak zuten kanpaina horren eratzeari beraiekin ez kontatzea... Zuen kasuan ere horrela izan da? Labayruk horren prestaketan parte hartzeko aukerarik izan du?

ERANTZUNA: Guri bakarrik eskatu jakun irakasleak bidaltzea, guk ikusi genuen Labayru Ikastegiko bost mailak egindako hainbeste jente badagoela hor, eta behar bada klaseak pozik emango lituzkeena, eta ahal izan dugun neurrian azken orduko eskabide honetan (klaseak hasi baino aste bete egin zuten eskabidea), ahal izan duguna eskeintu deusegu. Lankidetzak eskaririk ez da egon. Txabarrik esandakotzat egunkarian agertu zen halako akordio bat egon dela Labayru Ikastegiarekin, baina irakasle eskabide soila besterik ez da izan, ez akordioa.

GALDERA: Ematen du HABE barruan ere joera desberdin bi nabarmentzen hasi direla. Badago iraila bukaeran kaleratu den ebazpena, eta horrek markatzen duen bidea alde batetik, eta oraingoan alfabetatzeko HABE daraman bidea, etxez etxe hurbilduz etab...

ERANTZUNA: Nik ez nuke HABE eta AEKren arteko eztabaidan sartu nahiko. Dekretu hori zentruari begira egin dago —eta ez dut baloratu nahi ona edo txarra den—, baina hori zorrotz aplikatzen bada gure herrietako zentroentzako ez da diru laguntzarik egongo. Arrazoi bategatik, guk euskal hiztunekin egiten dugula lan, eta 48 ikasle herri baten edukitzea gurelako erakunde batentzat gehienetan ametsetakoa da. Alfabetatze kanpaina, kanpaina lege antolatuta dute, eta ez zentro lege; orduan, kanpaina den aldetik nahiz bost zein hamar ikasle edukit gabonak arteko gauza izango da. Nik ez dakit horretan kontradikziorik dagoen ala ez, uste dut gauza diferenteak direla. Kanpaina hori ebaluatu beharko

litzateke eta ikusi ze ondorio ateratzen den horretatik, guk badakigu miloi asko gastatu direla. Gure aldetik diru gutti gastatu izan dugu geure lana aurrera eramateko, diru gutti eduki dugulako; herriari zerga aldetik merkeago izan zaio Labayruren lana. Beste lan hau zergak ordaintzen dituenarentzat garestia izan da, eta uste dut alde horretatik beharrezkoa dela zorrotz ebaluatzea ea horren ondorioak emankarrak diren ala ez. Gureak urtean 120 orduko kurtsoak dira, asteen saio bi emanez, baina gero, hortik jente gehiena hurrengo urtean bigarren mailara joaten da, eta guk badakigu horrek emankortasuna badaukala, eta horren froga da guri irakasleak eskatzen jakuzela, eta guri ez jakuzan irakasleak eskatuko jakina balitz guk eginda ko lana antzua edo txarra izan dela.

GALDERA: Ze paper dauka Labayruk jokatzeko aurrerantzean?

ERANTZUNA: Labayru ikastegia ezaguenena da euskal hiztunentzat egiten den lanagatik, baina beharbada ez da hau alor garrantzitsuena. Guk ikerkuntzan beste lan batzu egin ditugu filologia eta literatura arloan, publikazioak hor dagoz... Gure ikasprograman lehenengo eta behar bada apurren bat bigarren mailan ere ahalegintzen da idazten eta irakurtzen ikasten, baina guk badaukaguz beste eskeintza batzu onuragarriak direnak beste edozein gazterentzat. Or-

durik erdiak ematen ditugu euskal literatura aztertzen eta testoetan sakontzen, edo euskal gramatikan egiturak razionalizatzen, errekurtoak ugaritzen, morfologia, sintaxia eta abar. Eta goragoko mailatan, testu zaharrak, diakronia, fonetika etab. Gure arloa zabalik dago unibertsitatean eta BBB eta UBIIn diren gazteentzat erreziklaje edo hobekuntza kurtso legez, eta sakontze mailatan. Administrazioak hartu nahi badu oinarritzko alfabetatze zeregin hau bere gain, zer esanik ez, guk baino indar handiago izango du, eta halabeharrez administrazioari uzti beharko diogu lekua.

GALDERA: En ohi da Labayrukoak direla euskararen ekologistak, bizkaieratik baturantz doan prozesua dela eta...

ERANTZUNA: Bizkaieratik baturako bidean gu sartu ginen lehengoetatik; eztabaidan egon diren ertzak baztertu eta praktikoak izan nahi izan dugu. Errealitatean, Bizkaiko hiztunak modu bat eukiela, bizkaiera, eta bizkaiera bera ere fonetika aldetik modu desberdinetan ahozkatua zela, eta beste alde batetik estandarra edo batua. Gure bidea izan da progresio hori lantzea, eta jo dugu hiztunak dituen formak arrazionalizatetik eta apurka apurka analogia formak landuz eta abar batuaren formetara hurreratzen. Ekologistak bai, zeren azken batetan euskarari haizea emotea da, giroa egitea.

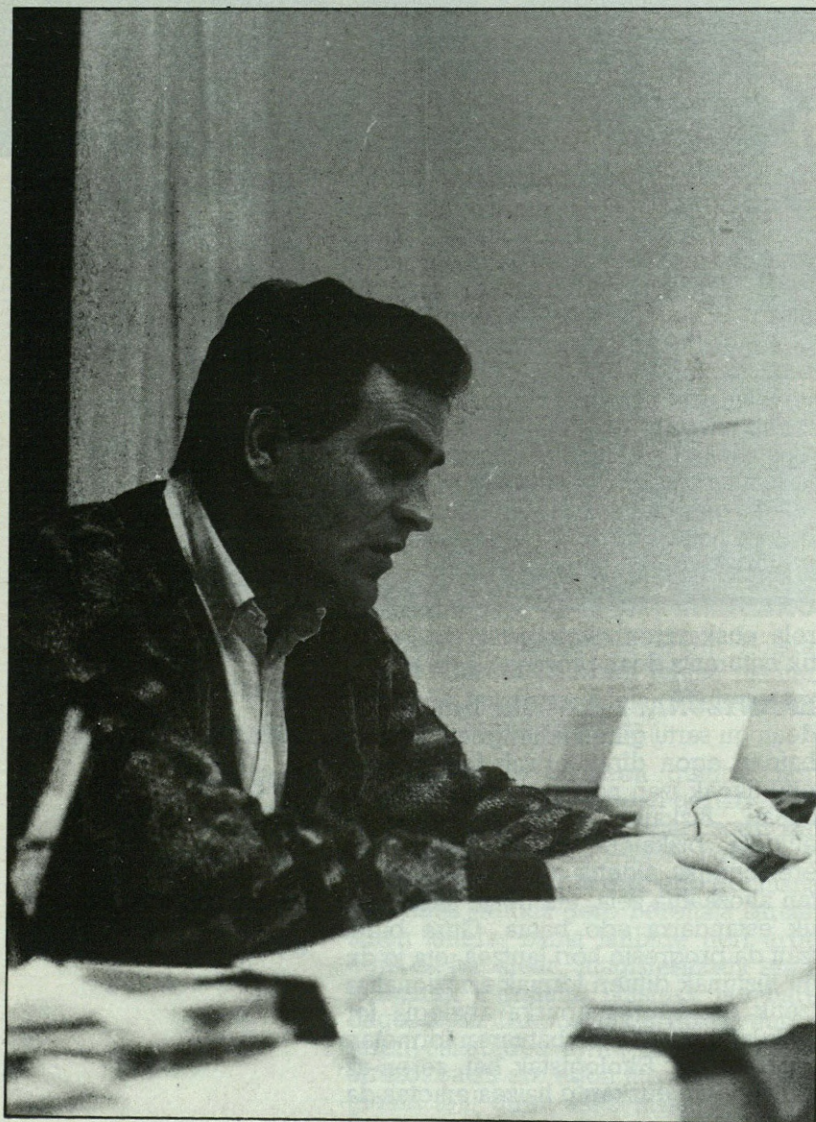
«ETB—k leku askoz zabalagoa eskeini beharko leukee mintzaira modu desberdinei».

Orain urte batzu hau ez zen horrenbeste ulertzen zeren esperantza jarrita zegoen euskaldun berriengan. Gaur egun bide hori jarraituz ikusi da euskararen iraupenerako garantiarik sendoen euskal hiztunak eurak direla. Guk egin duguna izan da euskal hiztunei prestakuntza emon, promozionatu gizar-teko alor desberdinetan euren euskeraz baliatu ahal daitezen. Derioko ikastaroan bost ehunen bat bildu dugu udan, klasean eta klasetik kanpo lagunarteko giro osoa euskaraz egiten, hori Bizkaian nekez ikus daitekeen gauza da, eta sarritan klaseak berak baino klasetik kanpo egiten den hartuemon horrek garrantzi handiagoa dauka klasekoak bertakoak baino.

**«Batuaren
ereduaren
itzalpean erdiko
euskalkia
indartu da».**

GALDERA: Euskara batua garatzen doa, nola ikusten duzu eman den prozesu hori?

ERANTZUNA: Batuaren ereduaren

itzalpean erdiko euskalkia indartu da. Gipuzkera sendotu da batuaren gerizpean. Mitxelenak bideratu eban batu eredua gipuzkera—nafarreraren arteko orekan pentsatuta, lapurteraren ekarri apur batekin... Non produzitzen den hark baldintzatzen du egiten den euskara ere. Editoriale sendoenak, egunkariak... han egiten dira. Hemen, Eguna ere uste dut han egiten dutela, Argia ere han dago... Nik uste dut guzti horrek ekarri duela erdiko dialektoak pisu handiena edukitzea prozesu horretan. Bizkaiera, Nafarroako azpieuskalkiek, lapurterak badaukate aportazio handi bat egin beharrekoa batu deritzon horri.

Eredua azken baten gramatika eredua da, baina lexiko, espresio eta esamoldeen aldetik, sintaxiako zenbait egituratan bidea zabalik dago, baina bide hori ez da gramatikoei egin beharrekoa, hori komunikabideek, literatoek eta abarrek egin beharko dute. Zorritzarrez, ez da behar beste promozionatzen euskal hiztunak daukan ugaritasuna, eta formalidadeak alde batera utzita gehiago promozionatu beharko litzateke egiten dena, eta batez ere telebista eta irratietan. Ematen du ETB halako patroiz batzuek ebakita dagoela, eta leku askoz zabala goa eskeini beharko leuke leku desberdinetako hizketa edo mintzaira moduei. Honetan be herri erakundeak izan dira sentsibilizaziorik handiena erakutsi dutenak barietate eta aberastasuna ikusten; erakundeek hartu beharko leuke flexibilitate handiagoz, daukaten normatibismo hori kenduta. Eta irakaskuntza zentroetat besta horrenbeste esango neuke.

GALDERA: Kili—kiliko partaideak den Retolazak aipatzen zuen orain dela gutti eginiko elkarrizketa batetan gero eta euskara guttiago eta gero eta euskara txarragoa erabiltzen dela... Zu ere eritzi horretakoa zara?

ERANTZUNA: Bai, bai duda barik. Bai, baina behar bada horrek ez dauka zerkusia euskara batuaz bakarrik. Gure ikastaroetara jenteak gero eta euskara txarragoa dakar, gizartea gero eta erdal-dunagoa delako, gero eta kaleko euskaldun gehiago datorrelako, eta horiek ezin dute ekarri euskara onik. Euskal hiztun jatorrak izanik, euren euskara hori albo batera utzita, bizkaitar asko batua burubelarri sartu da, eta gaur egun badaukaguz eskoletan eta irakaskuntza zentroetan hainbeste profesional batuz hitz egiten dutenean lotsagarri egiten dutenak. Euren jatorrizko erreferentziak utzita testu edo gramatikazko erreferentzia hutsekin dabilzalako.

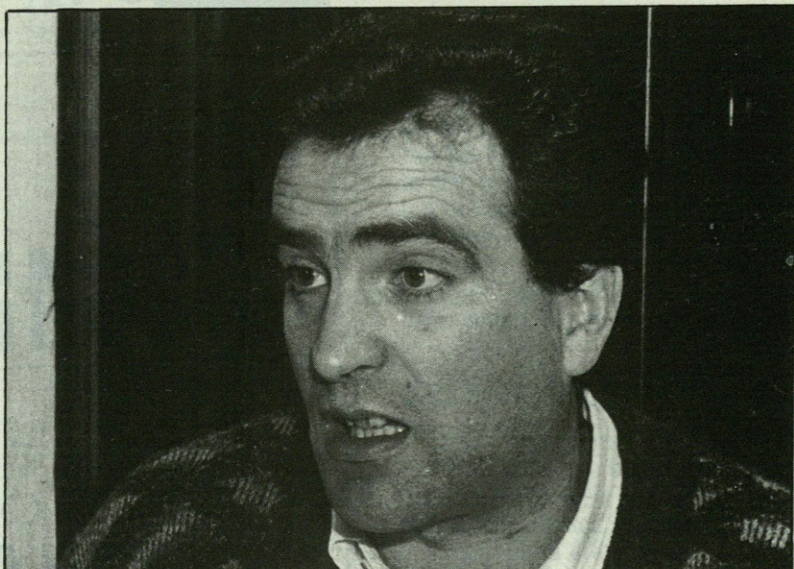
GALDERA: Orain dela gutti burutu be-
rri da EKB—k antolaturiko kanpaina, eta
hor zeuek be partaide izan zarete. Beha-
rrezko ikusten duzu euskararen arloan
diharduten erakundeek elkarlanari eki-
tea? EKB—ren plataforma ineteresgarria
da horretarako?

ERANTZAUNA: Plataforma guztiak dira
mesedegarriak. Gu kritikatuak izan gara
horretan baietza eman dugulako, hain
zuzen ere ea batzuren jokoa jausten gi-
nelakoan edo... Labayru ikastegiaren
euskara sailak baietza eman zuen kan-
paina hori planteiatzen zelako euskerari
bultzada emateko, eta hori mesedega-
rria zelakoan. Nik uste dut ez dugula si-
glei begira egon behar; azken baten
euskera denona da, eta denok daukagu
geure zeregina horretan, eta EKB—k es-
keintza hori egin badu nik uste dut as-
mo onekin izan dela, eta guk bultzatu
egin dugu. Aspalditik esaten dugu herri
txikietan eta handitxoagoetan ere hola-
ko kanpainak egitea oso mesedegarria
izango litzatekeela. Gipuzkoan badira
esperientziak arlo horretan eta Bizkaian
ere egin beharko genituzke holako kan-
painak dendetan eta hartuemonak, edo
gizarteko beste edozein alorretan edo
ahal dena, giro guztietakoak euskaraz
egiten bultzatzeko. Datozen lekutik da-
tozela honelako kanpainak bultzatu egin
behar dira. Guztira be ez dugu horren-
beste indar euskerari aurrera eragiteko,
ez dut uste gauza denik batzurenak
onartu eta besteenak baztertze; zaba-
lak izan behar dugu eta hizkuntza nazio-
nala den honen aldeko ahalegin bat
guztiok egin.

GALDERA: Gaia aldatuz literatur alorre-
ra joko dugu. Nola ikusten duzu gaur
egungo literatura?

ERANTZUNA: Azken urteotan sortu di-
ra nobela on batzu. Behar bada kalita-
teak eskatzen duena baino gehiago pro-
duzitzen da. Azken urteotan herbesteta-
ko literatur iztulpenari ere tokia zabaldu
jako, itzulpen batzu onak direlarik eta
beste batzu kaxkarrak, berriz. Azken ur-
teotan berpiztu da saioa berriz. Nik uste
dut euskarari falta jakozela goi mailako
ere du literarioak. Hizkuntza aldetik ere-
duzkoak izan daitezkeenak eta bai lite-
raturaren kalitatearen aldetik. Horretara-
ko gure gizartea mugituegi dago, jentea
militantismoan sartuegi dago hausnarke-
tan, gogoetan etab, lan astitsuan aritze-
ko

GALDERA: Bizkaieraz idatzi duten eus-
kal klasikoak joanak dira, Mikel Zarate
ere joana da. Badago gaur egun euska-
raz idazten dutenen artean goi mailako
idazlerik?

ERANTZUNA: Bizkaierako produkzioa
batuaren influentziaz urritu egin zen,
apur bat etenda gertu zen. Garai batetan
bazegoen Agur aldizkaria komunika-
zioetarako, eta beste han, hor, hemen-
kako lan batzu. Literatura ere du aldetik
nik uste dut Bizkaierak badituela idazle
bat edo beste; nik aipatuko nuke Euse-
bio Erkiaga uste bait dut hizkuntzaren
aldetik goi mailako idazlea dela, eta du-
da barik hizkuntzaren aldetik eredutzat
jarriko nuke ere Lino Akesolo. Literatur
sorkuntzaren aldetik, lehengo belaunaldi-
koa den arren, Agustin Zubikarain hor
jarraitzen du jo eta ke. Belaunaldi barrie-
tan idazle gaztea bikoitza da, badaki biz-
kaieraz eta batuaz idazten. Segun nora-
ko den idatziko du Bizkaieraz edo ba-
tuaz. Labayru Ikastegiak ere egin du
ahalegin txiki bat idazle gazteak promo-
zionatzen, eta atera dugu Galburu saila-
txo bat eta hor orain arte izan dira Julen
Arriolabengoa, Laura Urruburu, Miren
Agur Meabe, Jesus Eguzki eta abar. Lan
txikia, motela, behar bada asko ikusten
ez dena euskal produkzio osoari begira,
baina nik uste tradizioa ez dela eten, eta
hori garrantzitsua da euskara beraren
onerako.

Guk Sutondoan sailean lehengo auto-
reen lanak estudiantzen ditugu, eta euren
lanei sarrera bat sartzen, alderdi didakti-
koa ahaztu barik forma berezien aipa-
mena eta egiten direlarik. Gaurkotze la-
na ere egin dugu, gaurko grafia eta mor-
fologia aldetik ere ikutu batzu ere egin
eguntseezan arau edo forma estandarre-
tara hurreratzeko, ikasleen edizioetara-
ko zirelako. Gure lana ez da hain txarra
izan —kritikak aparte— Eusko Jaurlari-
tzak berak antzeko sorta bat atera due-
nean idazle klasikoan alorrean. Ideia
kopiatu dauskue.

INAKI GOITIOITZA

*«Guztira be ez
dugu
horrenbeste
indar euskerari
aurrera
eragiteko, eta ez
dut uste gauza
denik batzuren
kanpainak
onartu eta
besteenak
baztertzea».*

Eliza eta sasi-eliza berriak
Euskal Herriko hirietan

Eliza minoritarioak, gero eta gehiago

Azken urteotan gero eta nabariagoa da, gizartea orokorrean erlijiotik aldentzen ari den bitartean, kontrako erreakzioz edo, beste ardura bat ere zabaldu dela; bizitza erlijioso sakonago bat aldarrikatuz. Katolikoen artean, mugimendu sekular mordo sortu dira gaurko arazoez kontu berezia hartuz. Aldi berean baita, hainbat konfesino desberdin ziurtasuna emateko bide suertatu dira «konfusio garai honetan», inplantazio gero eta zabalagoa lortuz. Jehovahen testiguak dira akaso ezagunenak, baina beste eliza kristau minotitario batzu ere hedatzen ari dira Euskal Herriko hirietan, beren artean sekta itxurako beste multzo batzu ere topa daitezkeelarik.

GNOSIS

- CIENCIA
- FILOSOFIA
- ARTE
- MISTICA

CC ¿Qué creen

LA DOCTRINA DEL SUPER-HOMBRE

Introducción a la Gnosis

Samael Aun Weor

¿Qué creen de Jehová?

La comunidad judía de Jerusalén al apóstol Pablo...
...y contra de esta...
...Verdad Popular...
...Esa...
...ción de los involucra...
...do únicamente a las...

Servanse enviarme, porte pagado, los siguientes tres folletos: Los testigos de Jehová en el siglo veinte. La escuela y los testigos de Jehová y Los testigos de Jehová rechazan únicamente la voluntad de Dios por todo el mundo. Adjunto 150 Ptas. (Este importe está sujeto a cambio.)

Nombre _____
Dirección _____
C. Postal _____ Ciudad _____
ASOCIACIÓN DE LOS TESTIGOS CRISTIANOS DE JEHOVÁ
Apartado postal 132.
28850 TORREJÓN DE ARDOZ (Madrid)

Adbentistak, karismatikoak, mormoiak, zenbait talde ebanjeliko... guztien artean Jehovaharen testiguak dira Euskal Herrian hedatuena. Besteek hirietatik kanpo ia presentziarik ez badute ere, testiguak tamainu erdiko herrietan ere badituzte beren «testiguen erresumaren saloia». Gainera, noizetako jo ez duten aterik ez dago kasik; etxez etxe predikatzen ibiltzean etengabe nabaria egiten dute beren presentzia.

Egituraren berririk ez

Errez prestatzen dira testiguak etxean sartu eta beren sinismenaz hitz egitera. Duten eraketa modua eta barne hierarkiatz galdetuz gero, ordea, ezer gutxi erantzuten dute —kazetari honi behintzat—; kanpora begira dauzkaten bileretara gonbidatzen zaituzte, baina bertan Bibliako zenbait pasarte komentatzen dira, beste askorik gabe. Taldea berez horren hermetikoa izateak susmoak zabaltu izan ditu beti, kokojana egingo ote dieten bertan sartzen direnei eta antzerakoak: testiguen guztiz errefusatzeko dituzten akusazioak.

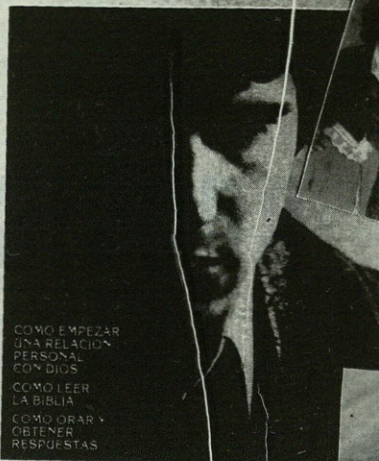
Beren sinismena Bibliaren behin eta berritako irakurketatik ateratzen dute, «Jaunaren hitza» profetikotzat hartuz. Pasarte batzuek literalki ulertzen dituzte (mundua zazpi egunetan egin zen eta gizateria osoa Adan eta Ebaren ondorengoa da), beste batzuek berrinterpretatuz. Zenbait «seinale» arabera I. Gerate Mundiala laister munduaren akabera («Armagedon» deritzote heurak) helduko denaren aitzindaritzat daukate, ondoren Jaunaren erreinua zabaltzeko delarik, zintzo eta fededun izan direnak bizitza eternala baina «fisikoa» izango dutelarik, betirako gaztetasunean.

Eliza biblikoak, ez kristauak

Bilboko apezpikutegiko Ekumenismoarako delegatu den Martin Zabalen-tzat, Jehovahako testiguen bezalako sinismenak sektarioak kontsidera daitezke: «Fantasiaz batetako eleizak dira, talde sektarioak, batzuek sekta kristauak ere ez dira, biblikoak dira juxtu-juxtu». Carlos Prater, artzain ebanjelikoarentzat, Biblia berarekin ere ez dator bat. «Biblia darabilte bai, baina manipulatu, kontzeptuak kontzeptutik ateratzen dituzte eta egia faltsotuz egiten dute horrela». Carlos Prater-entzat horrelako sinismenetan dabilzanak jende hezia eta formala dira, baina erratuta daude

Adbentistak, karismatikoak, mormoiak, zenbait talde ebanjeliko... guztien artean Jehovaharen Testiguak dira Euskal Herrian hedatuena. Besteak hirietatik kanpo ia presentziarik ez badute ere, testiguak tamainu erdiko herrietan ere badituzte beren «testiguen erresumaren saloia». Gainera, noizetako jo ez duten aterik ez dago kasik; etxez etxe predikatzen ibiltzean etengabe nabaria egiten dute beren presentzia.

EL JOVEN Y SUS INQUIETUD

COMO EMPEZAR
UNA RELACION
PERSONAL
CON DIOS
COMO LEER
LA BIBLIA
COMO ORAR
OBTENER
RESPUESTAS

por Winkie Pratney

CONOZCA SU BIBLIA

PUEDEN SER PARA USTED UN LIBRO ABIERTO
Cursos biblicos gratuitos cada semana

DOMINGO
11.00 h.

11.50

MAR/
20

CONFERENCIA BIBLICA
Cada semana un tema diferente. De
importancia, valor reconocido, actualidad
ESTUDIO DE LA ATALAYA
Preguntas y respuestas sobre temas
biblicos recogidos

ESTUDIO BIBLICO
Estudio de cómo debe influir la
religion en su vida

ESCUOLA TEOCRATICA
Curso de oratoria basado en
versos biblicos

REUNION DE SERVICIO
Discursos y demostraciones sobre el uso
práctico del conocimiento biblico

ESTUDIE CON NOSOTROS

SALON DEL REINO DE LOS TESTIGOS DE JEROVA
C/ Santa Clara, 10 entlo.
BILBAO (Vizcaya)
Congregacion Inarribide

Bienvenidas todas las personas interesadas
GRATIS No se hacen colectas

GRATIS

Diru asunturik ez dute aipatzen beren konferentzietan baina banatzen dituzten panfletoetan garbi ikusten da mugimendu nogstikoen ideologia. Dena den ez dira kontsideratzen erreportaia aipatzen ditugun 'erlijio'ak balira bezala.

«beren dotrina Bibliaren aurkakoa da eta».

Carlos Prater hau Eliza Ebanjelikoaren artzaina da Santutxuko auzoan, Bilbon. Bilbon hamar-hamaika eliza ebanjeliko daude, Zabalburukoa mende hasieratik kokatua dagoelarik. Ebanjelikoak protestante bezala ezagunagoak izan dira, Luteroren zismaren jarraitzaileak; gaurko izen hori ebanjelioan finkatzen dutelako beren dotrinea ematen zaie, eta ez dute onartzen ondorengo dogma edo tradizioak, eliza katolikoak ez bezala. Katoliko, anglikano eta ortodoxoekin bat kristautasunaren lau adar nagusiak osatzen dituzte ebanjelikoek eta ez dute beste sasi-elizekin zerikusirik.

Halere, oso minoritarioak izateak hemen eta orain dela gutxi arteko eliza katolikoaren preponderantzia intoleranteak, zenbait ingurutan, ebanjelikoak sekten multzoan sartzera eragiten du, baina egoera hau aldatzen doa apurka apurka, Prater artzainak aitortzen duenez. Artzain edo ministro hau, Texas-en jaioa da baina hamar urte daramatza Euskal Herrian, bertan ezkondua delarik. Bertako abadegoa urria izanik, Santutxuko elizaren «liderra» dugu, 40 pertsonak inguru osatutako talde bat. Horrelako talde edo eliza bakoitza autonomia da, ez dago hierarkia baten barne, ez eta inolako diozesi edo barrutiren eremuan; beste elizekiko koordinazio batetan funtsatzen da ebanjelikoaren antolakuntza.

Arimaren salbazioa fedean

Katolikoengandik ezberdintzen dituen faktore nagusia zera da Prater artzainaren hitzetan: «Gure sinismenean, arimaren salbazioa Jesukristorenganako fede soilean datza; ondoren pertsonak, maitasunagatik eskerrak emanez, ekintza onak egiten dituztelarik. Eliza Katolikoak fedea gehi ekintzak bidea proposatzen du, eta halere ez du salbazioaren ziurtasunik ematen. Geure fedean, ordea, ematen da ziurtasun hori». Horretaz gain katolizismoak dituen kultuzko dogma asko ere aldentze faktore dira. Halere bi erlijiook urreratzen eku-menismoaren bidea zabaltzen ari da azken aldi honetan. Bilboko eleiz-barrutiak badu gai honetarako pertsona espezifikoa bat, Martin Zabala aita, optimista dena geroari begira. Prater artzainak ordea, zaila ikusten du konberjentzia, «hemengo eliza katolikoaren jarraitzaileak ez bada behintzat».

Larunbatetan lanik ez

Zazpigarren Eguneko Adbentistak, lehenengo mendean ebanjelikoengandiko adar bezala EEBB-etan sortutako taldea dira, beraiek (beste talde guztiak bezala, alegia) betikoak direla aitortu arren, benetako bidea beraiena bait da. Adbentista hitza «adventus»-etik dator (latinez, etorrera), eta Kristoren bigarren etorrera hurbil batetan sinisten dutela-

ko hartzen dute. Euskal Herrian, Donostia, Bilbo, Barakaldo eta Gasteizen dituzte elizak, eta Iruñean eliza eratze-kotan talde bat dute. Bere berezitasun nabariena edo bitxiena larunbatetan lanik egiten ez dutela da, judutarrak bezala. Irakaskuntza hau eta beste batzu (alkohol eta tabakoaz gain, ez txerriki, ez untzi ez mariskorik ez dute jaten) bibliatik ateratzen dituzte, bere gida baktzat dutelarik liburu hau.

Ameliak 46 urte dauzka eta adbentista da. Larunbatetan, noski, Basaurin duen dietetika denda itxi egiten du eta etxeko lan gehienak (janaria eta bezperatik prest dauzka. Larunbatetaren prezepto hau guztiz logikoa da Ameliarentzat: «Fedez sinistu behar dugun mandamendu bakarra hori da, besteak, ez duzu hilko, lapurtuko eta abar errez ulertzen dira, baina hau Jaungoikoarekiko fede frogatzen da, Jauna eta gure artean dugun seinale bakarra da, sorkuntza gogoratzen duen eguna, besteetan ez bezala Jaunataz gomuta beharra dugun egun bakarra». Halere, larunbatetaren ez da fanatismoa betetzen eta zer-bait egin beharra badago «ba egin egiten da».

Fede ez diktatoriala

Ameliaren ustez bere fedea ez da diktatoriala —«ez zaio jendeari obedi-dezan agintzen, ez dira kontzientziak bide batetik joan ditzeten zuzentzen», eta Bibliak espreski ez dakarrena norberaren nahietara uzten da. Lehen

Hamar urte inguru daramate Mormoiek Euskadin, eta Bilbon edifizio berri berria daukate, Estatu Espainoleko iparralde osoko misioak kontrolatzen dituen bertatik.

aipatutako «dogmak» ere, aholku bezala ikusten ditu. Ameliaren senarra ere adbentista da eta dituzten lau semealabetatik bat (18 urtetako mutila) ez da adbentista. «*Nik nahi nuke*», aitortzen digu, «*bera adbentista izatea, baina Jaungoikoak libre utzi bagaitu, nola ez ditugu guk libre utziko gure semealabak. Gure fedea irakasten diegu semeei, baina gero beraiek erabaki dezatela*».

Adbentisten «abadeak» artzainak dira, ebanjelikoen artean bezala ezkon daitezkeenak, eta emakumearen abdegintza eztabaidatzen ari den gaia da eliza honen barruan. Bestalde, elizaren eraketa mota departamentuka da (gazteena, ekintza laikoena...), bai eliza partikular mailan zein nazio edo mundu mailan (bost miloi dira gaur, gehienak EEBB-etan). Departamentuetako zuzendariak urtebete edo lau urtetako epez demokratikoki aukeratzen dira. Finantziarioa Itun Zaharreko diximaren bidez egiten da. «*Ez dugu dixima ordaintzen*», Ameliaren ustetan, «*bueltatu egiten dugu; Jaungoikoak ehun damaigu eta guk hamar bueltatu*».

«Jesukristo EEBB-etan ibili zenean...»

Beste talde bat, beharbada direneta-rik estrainoena, Mormoiena da. Hamar urte inguru daramate hauek Euskadin eta Bilbon edifizio berri berria dute, Estatu Espainoleko iparralde osoko mi-

sioak kontrolatzen dituen bertatik. Bertan hamabi misiolarik egiten dute lan (bat ezik EEBB-ekoak denak). Momentuz 70 pertsonak osatzen dute Bilbon sortu duten komunitateak. Misiolariak 19 urteko mutilak dira, adin horretan misioan urte biz joatea boluntarioki erabakitzen dutenak. Epe horretan, lehenagotik aurreratutako diruaz mantenduko dira eta «Elder» izena hartzen dute denek. Bilbon Elder Newton eta Elder Rodriguez amerikarrekin hitz egiteko aukera izan zuen kazetari honek, kutsu ingelesezko gaztelania modu batez mintzatuz.

Laburki esana mormoiek zera sinisten dute: Jesukristo berpiztu eta zerura igon ondoren, berriro «lurreratu» zela Amerikan handik gutxira, non judutarren ondorengo ziren herri oso bat bizi zen. Bigarren bisita honen aztarnak galdu ondoren lehengo mendean Joseph Smith profetari Jauna agertu zitzaion eta liburu sakratu berri baten erreibelazioa eskeini zion (Mormon-en liburu), irakaskuntza berri mordo batez; adibidez Jerusalem berri bat eraikiko dela noizbait amerikar kontinentean. Morokil ederra, beraz.

Indar ekonomiko handia

Estatu Batuetako Utah estatuan gehiengoa osatzen dute mormoiek eta indar ekonomiko handi bat dira, kutsu oso matxistadun komunitatea osatuz

(nahiz ez orain, lehengo mendean bezala, poligamia onartu). Horrela, abdegintza gizonezko duinen esku dago eta gai erlijiosoan gainean egiten dituzten bilerak aparte dira gizon eta andrazkoenak. Elder Rodriguezentzat logikoa da hori: «*Emakumeak etxean denbora gehiago egoten direnez, bileretan probetxurik onena ama hobeak nola izan daitezkeen eztabaidatzen ateratzen dute*».

Mormoiek ezinezko konbibentziaren kasuan onartzen dute dibortzioa, abortoa Estatu Espainoleko legearen kasu berberetan onartzen dute, ez dute hartzen ez alkoholik ez tabakorik, baina ez dute (Jehovako testiguen kontrara) armak hartzearen kontrako prebentziarik. «*Ez gaude gerran alde, baina gure nazioa defendatu behar badugu, hala egiten dugu*».

Orduan, bi nazio elkarren aurka altxatzean, bi aldeetako fededunek zer jarrera hartuko lukete? zuen elizak unibertsal bokazioa izanik, paradoja sor daiteke hor, ezta?

«*Beno, hori aipatzean*», dio Elder N.-ek, «*guk erlijio eta politika bereizten ditugu*». «*Halere*», konkretatzen du Elder R.-ek, «*printzipio batzutan sinisten dugu; adibidez, askatasuna, eta ikusi behar da non erespetatzen diren eta non ez*». Argi dago beraz, politika/erlijio bereizketa.

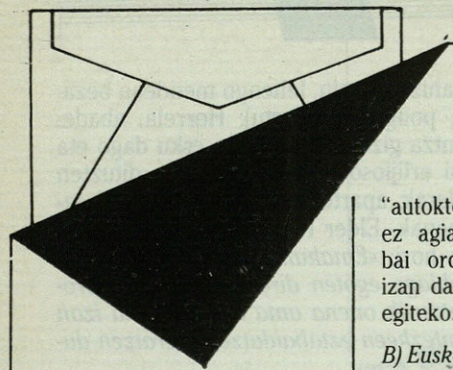
Bestelakorik ere

Guzti hauetaz gain, badaude zenbait erakunde ez sekta, ez erlijio bezala definitzen ez direnak: mugimendu gnostikoak dira, zientifikotzat dutenak bere burua. Talde bat baino gehiago daude eta kanpora begira konferentziak antolatzen dituzte. Bere sinismenak denetarik apur bat duen popurri bat kontsidera daitezke: kristautasuna, budismoa, hinduismoa eta ufologia, dena zaku berean, hori bai, ikuspegi zientifikoko bate-tatik. Honela kazetari honek jakin ahal izan zuen konferentzia batetan, zazpi-gatik ez balitz ez litzatekeela mundurik ez gizonik egongo, edota birraragira-tzea gauza erreala eta konproba daite-keena dela.

Diru asuntorik ez dute aipatzen be-ren konferentzietan baina banatzen di-tuzten panfletoetan beren ideologia garbi erakusten duten esaldiak irakur daitezke.

Adibide pare batek erakutsiko digu ederkien argi ibili beharra dagoela sal-baziorako eskaintzak hain ugari diren garai honetan: «*Beharrezkoa da bizi-tzan arrakasta izatea*» edota «*merkatari orok dirua irabazteko eskubidea du*».

LUIS FERNANDEZ

Euskararen Biltzarren inguruan: goriak eta epelak

Bada hilabete bat pasatxoia Euskararen Biltzarrak amaitu zela. Euskal Herrian inoiz ezagutu gabeko hizkuntz arloko maila goreneko jakintsu sortarik handiena bildu zen Donostiara.

Horrelako Biltzar erraldoiaren praktikotasuna oso eztabaidagarria da — antolatzaile edo babesleak dituzkeen bestelako helburuez bagegoke zer esanik —, bai baitirudi ospe handiko pertsonaiek ekartzea bilatu dela “izar” horiek zeri buruz mintzatu baino. Hala guztiz, alde positiboak izan ditu dudarik gabe eta emaitzak beranduago eman ditzake. Hori denborak esango du. Bestalde, gai zehatzei buruzko biltza berezituak egiteko asmoa iragarri zuten antolatzaileek. Biltzarrak izandako 3 eremu-tarik bigarrenaren entzule jardun ondoren ez du helburu idazkitxo honetan balorazioerik egiterik, bertan entzundakoaz eta ez entzundakoaz nahaspilatu zaizkidan zenbait gogoeta agertu baizik.

A) Soziolinguistikari buruz

Egungo punta-puntako soziolinguistikak ikerketetan mugildurik dabilta, errealtatea deskribatzeko ereduen bila. Zientzia berri samarra da eta faktore eragileen aniztasuna oso handia. Ezin, bada, teoriak konprezio-maila handiegirik eskaini. Guzti horretatik bi ondorio: bata, ikerketetan eta metodo zientifikoan sakondu beharra, honetan lagungarri direla kanpoan egindako lanak, sakralizatu gabe baina. Bestea, kanpotik ez zaigula soluzio majikoa etorriko eta, irtenbide

“autoktonoak” bilatu beharra, ez agian arazo orokorretan, bai ordea geureak bakarrik izan daitezkeen arazoei aurre egiteko.

B) Euskararen egoerari buruz

Hizkuntza askoren egoeraren berri eman digute Biltzarrean. Euskararenarekin alderatuz gero, ondorioak saminak dira ia kasu guztietan. Euskararen lurraldea bi estatu eta hiru administrazioetan zatiturik, euskaldun elebakarrik ez, hiz-

tun-kopuru txikia eta euskararen lurraldean euskaldunen proportzioa oso txikia, inguruko hizkuntzekiko oso desberdina, ez da ikasterraza (Bai urrutia Galiza eta Katalunyen egoera gurekiko!), administrazioan ez du historikoki presentziarik izan eta abar luze bat. Guzti hauen ondoan aldeko faktoreak jarri behar: egun inoiz baino euskaldun gehiago, hizkuntz korpusaren normalizazioa bide zuzenean garaiz abiatuta — oraindik ibiltzeko bide luzea badago ere —, egoera politikoa hobea euskararentzat eta hortik sortutako baliabide berriak eta, batez ere, Euskal Herriko biztanlegoaren gehiengo handiaren aldeko jarrrera.

Oraindik faktore negatiboek askoz pisu handiagoa dute. Halaber, euskaltzaleok desperantzarik gabeko pesimismo errealesteian bizi behar dugu. Horregatik arriskutsua da Institutioetatik bultzatzen den euskararen irudi orokorra. Egoera ona denik baieztatu ez, baina larritasuna ez da gordinean aditzera ematen, edo beti letra txikian gelditzen da. Izenburuetan, testuinguru orokorrean kokatu gabe, euskararen inguruko aktibitate handiaren irudia isladatzen da, honek eritzi publikoa lasaitzera daramalarik, normalizazioa bakarrik Institutioen zeregina dela eta horretan zuzen ari direla pentsaeraztera. Jokabide kaltegarri hau salatu egin behar da etengabe, tremendis-morik gabe benetako egoera zein den uneoro ikustaraziz.

Badago beste aspektu bat, aspaldion ahaztuta edo heldu

nahi ez zaiona: marko juridikoa. Biltzarrean ere gaia agertu orduko hizlari guztiek zeharbidea hartu zuten, dimentsio politikoari iheska, kalanak batez ere. Jokaera hori ere nagusia da hemengo Institutioetan. Ukaezina da oraingo markoak ahalbide baliogarriak eskaintzen dituela (Nafarroan baliogarriak baino itogarriak), oraindik bideratzen eta gartzatzen ari direnak. Horiei ekitea logikoa da, ezinbestekoa gainera. Ordea, normalizatorantz bagoaz, Konstituzioa gerriko estuegia da euskararentzat, agian gaur oraindik ez batzuzentzat, baina bihar goizean bai duda izpirik gabe. Espainiako Konstituzioa egiten ari zela, Euskaltzaindia eta alderdi abertzaleek gogor salatu zuten, euskarari jarritako hesitza hartuz. Harez geroztik hesi hori desagertu ote da? — Zergatik ez da orain salatzen? — Ez ote da zuhurra? — Legeak aldatu egiten dira gizarteak nahi duenean eta aldaketaren beharra gizarteratuz hasi beharra dago jadanik, euskal gizartertetik hasita.

C) Tenperaturari buruz: goriak eta epelak

Oraintsu galdu dugun Koldo Mitxelena maixu handiak bere ohizko prosa trinko oparoaz Biltzarren hasierako hitzaldia irakurri zuen, azken pasarte euskararen normalizazioari buruz haxe zioela: «... euskara bizkortu eta zabaltzeari jende mordo lotu zaio: pertsonak eta elkarteak eta, gorengo mailan, Eusko Jaurlaritza eta beheagoko erakundeak. Badakit — gorra izan behar ez aditzeko — ez dutela behar adina egiten zenbait zaratagileren ustez. Hori ere, halaz guztiz, geroak esango digu eta orduan jakingo nor izan den hizkuntzaren probetxurako, goriak ala epelak».

Pasarte honek merezi du aipamenik: goriak eta epelak aipatzen dira bakarrik. hotzak ere badaudela, asko eta indartsuak oso, ahaztuz. Euskarak burua altxako badu garbi eduki behar dugu goriei eta epelei esker izango dela eta epelek ere ongi asko dakite hotzen kontrako borrokan gorien aitzakia erabiltzen. Baliteke norbaitek burruka hitza gogo-

ko ez izatea, haren ordezkantsentsu hitza nahiago izatea, katalanek maiz sarri aipatzen duten bezala. Baina euskararen egoera ez da katalanaren hasteko eta gainera egoera objetibo honek nekez sortuko du kontsentsu-dinamika. Tentsio-dinamikaren bidez egin behar da aurrera, sokari tira eginez eta soka eten ez dadin zainduz, komunitateen arteko enfrontamentura iritsi gabe, horixe nahi baitlukete hotzek. Sokari zenbaiteraino egin tira, hortxe eritzi ezberdinak. Hala ere, komunitate erdalduna euskararen alde dagoela adierazten digute inkestek eta hauteskunde politikoek, hau da, soka oraindik dexente teinka daitekeela erakusten dute ene ustez.

ALFONTSO MUJICA

Euskarari irainak

Berangon, 1987-10-19.

Aupa, euskaldunok!

Irakurri duzue Jon Juaristi izeneko (edo nork daki) batek jaurtikitako irainak euskarari aurreko gure ARGIA aldizkarian?

Arren, ez erantzun berak erabilitako tankeran, irainez, hori nahi bait du bere konplexuak, eragindako gorrotoa elikatzeko. Horrelako jendearentzat, nahikoa dela uste dut gure bizitza inguruan erabiltzen dugun aintzinako esaera zahar hau: “Hoa txakurrari ipurdian mun egiten”. Eta aurrera gu guztio!

INAKI ERREKALDE

Udazkenean Folk-87 burutu Donostian

Pasatu den asteburuan burutu zen Donostiako Antzoki Zaharrean Iker-folk erakundeak apailatutako *Udazkenean Folk-87* ekitaldia, Galiza, Hungria eta Armeniatik ailegatu-tako taldez.

Ostiralean «Nua Lua» galizarrak zabaldu zuen egitaraua kultur zelta giroaz kutsaturiko musikaz, Alfontso Jakitunaren eta Casto Sanpedroren hitzez, eta gaita, arrabita eta flauten doinuaz. Larunbatean aldiz, Hungarian kokatutako Serbiako kantuen lekuko izan ginen «Vujicsics» seikotearen eskutik ekarriak. Hungriako folk klasikoa areago aztertu dutela erakutsi zuten amodiozko abestiak nola aintzinako Mediterraneoko mitoen kontuak musikatu. Azkenik, Pehlivanian-ek armeniarren «kanoun» hirurogeita hamabi lokarriko zitarra kontzertua eskeini zuen igandez, ekitaldiak bukatutzat emateko.

BERE JAIOTERRIA DEN LEITZAN IRAKURRI ZUEN SARRERA HITZALDIA

Patxi Zabaleta euskaltzaina Damaso Intzaren lekuan

Ehun urte betetzear zegoela zendu zen Damaso Intza Euskaltzaindiako leku bat hutsik laga zuela. Bere ordeaz beste nafar batek beteko du hark utzitako kargua, zeina euskarak Nafarroan behar dituen baldintzez mintzo zen.

Igande eguerdian eman zitzaizen hasiera Leitzan Patxi Zabaletaren Euskaltzaindiarako sarreraren ekitaldiei, dantzari eta plaka oroitgarri batez. Joxemari Satrustegi eta Aita Villasante mintzatu ziren bere hitzaldiaren aurretik idazkari eta euskaltzainburu bezala, herriko alkatearekin batera.

Patxi Zabaleta berak hartu zuen segidan hitza, herri-tarren txalo beroen artean, euskaltzain berri gisan sarre-ra hitzaldiari ekiteko. Honen hasieran azken boladatan hildako Damaso Intza, Manuel Lekuona eta Koldo Mi-

txelenataz mintzatu zen, ondorengatik hautatu zuen gaiari helduz euskararen etorkizunaren oinarri eta baldintzen gainean.

Nafarroan euskararen egoera zertan den aztertu zuen amaieran, ahanzi ez zuela, aitzitik baizik eta salapen moduan, Ley del Vasquecuen delakoak ezarritako zonifikazioa. Euskaltzain izendapen ekitaldiari bukaera emanaz Piarres Xarritonek hartu zuen azken txanda, Zabaletari Euskaltzaindiako domina eta agiria lutzatzeko.

Iparaldean Ikastola-Zain ibilaldiari ekingo

Ikastolen sustengatzeko ibilaldia apailatu du *Ikastola-Zain* komiteak, hilabete honen azkenengoan hasi eta azaroaren 7a bitartean Hendaiatik barrena Baionarako ibilbidea burutuz. Seaskak antolatuko dituen mobilizapenetatik aparte beste ekintza zenbait bultzatzeko asmoz sortutako komitea da *Ikastola-Zain*, betiere Iparraldeko ikastolentzako diru publikoa eta onartze ofizialaren alde borrokatzeko, komiteak aditzera eman duenez.

Bestalde azpimarratu nahi izan zuten komitea ez dela alderdi politiko baten esku dagoen taldea, aipatu helburuekin bat datorren ororentzat izango omen da-eta zabalik. Hala eta guztiz ere, ez dirudi politikarik bidezkoena gerta litekeenik Ipar Euskal Herriko ikastolen faborerako halako mobilizipen kanpaina berezien iniziatibak.

Aste honetan

«Zintzilik» antzerki taldearen «Pippin»
(46. orrialdea)

Tolosako Abesbatzak aurtien ere lehian
(48. orrialdea)

Tomasenak boskarren diskoa kaleratzear
(49. orrialdea)

«Pamiela»ko Txema Aranaz-ekin hizketan
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste Borraستا
(52. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura
(54. orrialdea)

ISTILUAK GERTATUKO ANTZERKI MUNDUAN
DIRU LAGUNTZA BANAKETEN DESPROPORZIOA DELA-ETA

Zintzilik konpainiak «Pippin», Broadwayko musikala, Mundu Biltzarrari amaiera emateko estreinatuko

Juan Mari Segues, «Zintzilikéko zuzendaria, taldearen entsaioa hondoan duela.

Azken aldi honetan makina bat zalaparta zabaldu da bazterretan Jauralaritzak «Zintzilik» antzerki konpainiari eman dion diru laguntza dela eta ez dela. Arazoa bertatik ezagutu nahi, eta konpainiako bi arduradunetako batengana jo genuen, Juan Mari Seguesengana hain zuzen, batere eragozpenik izan ez zuela galdetutako guztiari erantzuteko.

Beren antzerki proiektua nondik nora sortu zen galdetu genion lehenbizi, eta historian piska bat atzera joz

erantzun zigun: «Jo ezak berriro Sam/ Aspirina para dos» egiten ari ginela, obra bat egitean beti horri ahalik

eta errentagarritasun haundiena ateratzea duzu buruan, baina aldi berean gero zer egingo ote genuen pentsatzen ari ginen. Ideia bezala, pixka bat amets moduan musikal bat egitearena genuen, «Aspirina...» egiten ari ziren aktoreek nahiko ondo kantatzen baitzuten; hemen beti egon da kantatzeko zaletasuna, eta beno, bertan ari zirenei gustatzen zitzaien eta ideia hori genuen, gehiegi zehaztu gabe. Beste bi proiektu ere bagenituen: bata Woody Allen-en drama bat, «La bombilla que flota», hemen ezezaguna eta noizbait egingo duguna; bestea madrildar batena, «Saco de clementinas».

«Orduan gure musikalaren

ideia horrekin Luis Iriondo-rengana jo genuen, Luis Iriondo baita Euskadiko eta agian estatuko adituena gai hauetan. Musikal asko ikusi ditu, Broadway-n eta, eta material asko du: bideoak, diskoak...»

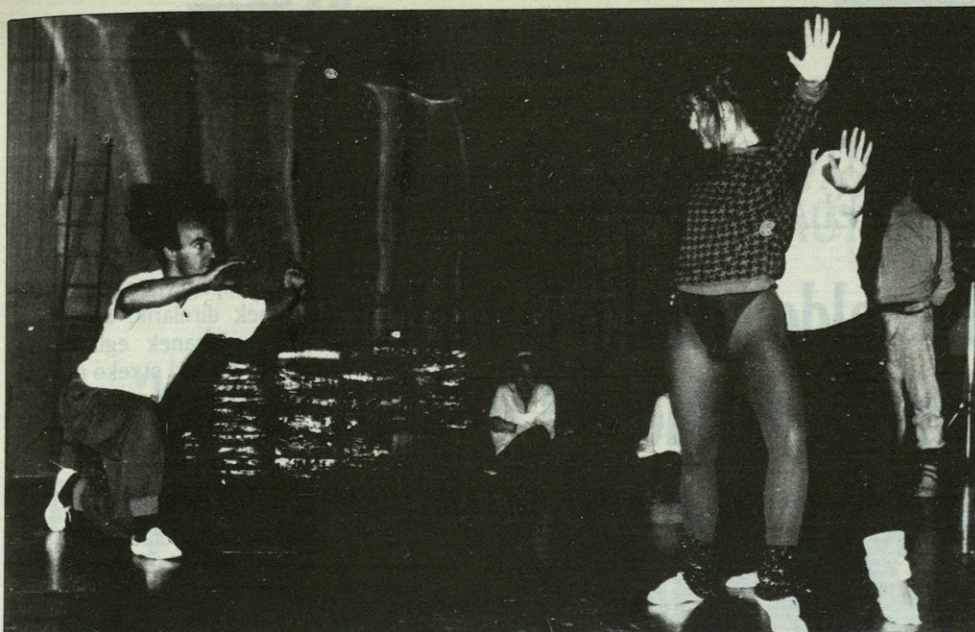
Luis Iriondok «Pippin» izeneko musikalaren bideoa jarri omen zien, berari izugarri gustatzen zitzaiona. Ahozabalik geratu omen ziren Zintziliketakoak: beren ahalmenetik kanpokoak iruditu zitzaient lehenik, baina aldi berean guztiz deigarri egin zitzaient «Aspirina...» bezala horretan ere sei aktore behar zirela, eta bere seiekin nahiko ondo egokitzen zirenak.

New York, New York...

«Pentsatzen hasi ginen, aztertzen, eta posible zela guk egitea pentsatu genuen», segitzen du J.M. Saguesek. «Orduan eskubideak lortzeko ahaleginetan hasi ginen».

«Pippin» 75.ean estreinatutako musikala da, ordubeteko testua eta ordubeteko dantza eta musika duena. Obraren egileak «Gods-pebe» berak dira, eta koreografoa Bob Fosse famatua. Zintziliketakoak beldur ziren eskubideak zinerako erosiak ote ziren, edo Espainiarako noizbait birsaltzeko asmotan norbaitek eskuratuak ote zituen.

«New York-en egin beharreko gestioak, hangoekin

Ramon Agirre aktorea, «Pippin» pertsonaia gorpuztuz, emakumeekiko lilura sofrituz.

harremanetan aritzen den Madrilgo baten bitartez burutu genituen. Haiek ere ez ziren fidatzen: ez zuten sinisten donostiarr batzuk 'probintziar' holako gauza haundi batean sartu gintezkeenik, edo eskubideengatik ordaindu behar zena jakitean atzera joko genuela uste zuten».

Eskubide horiengatik zenbat ordaindu zuten galdetu eta 5.000\$ omen ziren, urtebete osorako. Antzezpenaz gain, diskoa eta liburua publikatzeko aukera ere badute, urtebete pasa ondoren birnegoziatu egiten omen dira eskubide horiek.

«Haiek azken baimena eman baino lehen gaztelarazko bertsioa bidali behar genien, onar zezaten. Bai testuaren itzulpena bai kantena Luis Iriondok berak egina da, eta arazorik gabe onartu zuten».

Euskal Mundu Biltzarreko amaiera ekitaldia

«Eskubideak lortutakoan, betiko moduan Jaurlaritzari laguntza eskatzera jo genuen, ohizko bidetik». Hala ere, Luis Iriondo «Pippin» hau Euskal Mundu Biltzarrean amaiera ekitaldi moduan sartu nahi omen zuen, eta horrela Mundu Biltzarreko aurrekontutik 15 miloitako partida bat atera zuen, Zintzi-

likekoentzako laguntza moduan. Beste 5 konpainiak berak jarriko omen ditu.

J.M. Saguesek ez du ukatzen oso ondo etorri zaienik dirutza hori, baina aldi berean antzerkirako laguntzak arautu beharra aipatzen du. «Inork ez daki zergatik ematen den edo ez. Iaz gehiena guri eta «Orain»i eman ziguten, hiru miloi eta piku, baina ez dakigu zergatik horrenbeste bati edo besteari, edo zergatik utzi zuten «Maskarada» txakur txikirik gabe. Subentzio hauek arautu egin behar dira, eta uste dut ari direla zerbaitetan. Hala ere beti izango dira protestak, batez ere dirurik jasotzen ez dutenen aldetik».

Mundu Biltzarrearen barruan sartu beharrak egutegi bat ekarri die. «Abenduaren 18an estreinatzen dugu Bilboko Arriagan. Aurretik estreinoaurrea abenduaren 11an izango da, Azpeitiko Antzerki Topaketen barnean; gero eguberri egunean Donostian, Victoria Eugeniean».

Euskal bertsioaren lanak eta nekeak

Obra hau elebiz eman behar dute, eta estreinaldia euskaraz. Horretarako euskarazko bertsioa ere pronto eduki behar. «Gurekin lanean aritu diren itzultzaileei pasatu genien, eta elkarriketekin ez

zuten prolemarik, testu sinplea zen; baina abestiek ematen zizkieten nekeak: musika-ren periodo eta pausaldietara moldatu beharra, eta kantaren mamia eta giroa jaso beharra... Hasi eta utzi egiten zuten: ezin zutela eta beste norbaiten izena ematen ziguten».

Zorionez ordea aurkitu dute nork itzulia, «Azkenean Felipe Juaristiri eman genion eta ausartu egin zen. Eta oso ondo ari omen da geratzen. Atzo bertan, entsaioan, Ramon Agirrek —«Pippin» pertsonaia berak egiten du— kanta bat abestu behar zuen, amodiozkoa, eta euskaraz kantatu zuen, eta bene-benetan oso ederki geratu zen».

Itzulpenarekin bezala, beste hamaika konturekin ere izan dituzte arazoak, horrelako obra haundi batek mila gauza lotu beharra baitakar. Bata, dantzariak: «Dantzariak hartzeko audizioak egin genituen, eta prolema haundiak izan genituen: neskak oso onak ziren, oso maila altua zuten eta ez genekien nor hartu. Mutiletan berriz, borondatea bazuten baina... Neskekin konparatuz gainera oso behean geratzen ziren».

Azkenean ordea hartu zituzten beharrezko 5 neska eta 4 mutilak. Hauek eta aktoreez gain beste hainbatek ere parte hartzen du obra muntatzen. «Guztira 25 la-

gun, teknikoak eta guzti. Koreografoa Natxo Arrieta da, eta dekoratuak eta jantzien diseinuak Nestor Basterretxeak egin dizkigu, «Aspirina...»n bezala».

Hasteko, 120 emanaldi

Jaurlaritzak, dirulaguntza-ren truke, gutxienez 120 emanaldi eskatzen dizkie. «Hogei Autonomia Elkarteak, honen hiru hiriburuetan hasita, eta beste ehun estatuan zehar». Hemengo aktuzioak Gobernuak berak gestionatuko omen dizkie, eta kanpo-koetarako badute kontaktu-rik.

««Aspirina...» Espainian zehar mugitzeko Bartzelonako konpainia bat, Anexa, honetan dagoen onentsuena, gurekin harremanetan jarri da, eta obra horrekin ere segituko dugu: bi izango ditugu erreperatorioan. «Pippin» ere espero dugu zabaltzea, badu interesa eta».

Diskoa ateratzea ere oso posibletzat jotzen dute. Al-derdi instrumentala honez gero grabatua dute Madril- en, orkestra musikoe-kin. Grabazio haxe da emanaldietan erabiliko dutena, bere aho- tsen lagungarri.

Jaurlaritzak emandako laguntza- ren zati bat ETBri emanaldiren bat grabatu eta emititzeko eskubidea saldu jaso omen dezake atzera. Be- raz, batera eta bestera, non- bait badirudi «Pippin» honek zabalkunde aski zabala —eta barka errepikapena— izango duela.

Antzerki elebidunaz, kon- painia sistemaz eta abarrez ere galdetu nahi genion J.M. Seguesi, baina denbora buka- tu egin zitzaigun. Zuei konta- tzeko beste hainbat gauza ere bagenuen: obraren argu- mentua, 12x12ko eskenato- kia, nola egunero 4etatik 10etara Miramongo plató huts batean entsaiatzen du- ten, nola Luis Iriondok berak aktore izateko asmoa zuen... baina gure muga espazioa da.

GORKA ARRESE
XABIER MENDIGUREN

IGANDE HONETAN AMAITUKO DA
HILAREN 24-EAN HASI ZELARIK

Nazioarteko Abestaldeentzako Lehiaketa Tolosan martxan XIX. edizioan

Urtero bezala aurre ere diskora grabatuko da Tolosako Abesbatzen Lehiaketan.

Urriak 24ean hasi eta azaroaren 1-a bitartean diharduko du Tolosan ospatzen ari den XIX. Nazioarteko Abestaldeentzat antolatzen den lehiaketa. Tolosa entzuterakoan berehala datorkigu musika gogora, ihauteritakoa zein abesbatzena.

Arrakasta handiko ekitaldia bilakatu da, urteen poderioz, urtero Tolosan abesbatzen inguruan antolatzen den ospakizuna. Tolosan Nazioarteko Abestaldeentzako lehiaketa hasi zenetik urte asko igaro da, eta behar bada, komeniko litzateke, aldaketa nabarienekin batera, balantze txiki bat ere egitea.

Identitate bila

Hasteko zera esan beharko litzateke, Tolosako lehiaketa, sorreran, «Festivales de España» deituriko ekitaldien barnean antolatzen zela, 'ez folklore' deituriko modalita-

tean. Orduan arrakasta bazuen ere, ezingo litzateke, inolaz ere, gaur egun duenarekin konpara.

Orain dela hamabost urte, 1972an, beste dimentsio bat hartzea lortzen du Tolosako Abesbatzen lehiaketa honek. Garai hartan nazioarteko abesbatzei ateak irekitzen zaie, hots, ordurarte estatu mailako ekitaldia izan zena internazionalizatuz. Urrats berri hau ematerakoan bi xede lortu ziren batera; alde batetik, Europa mailan egiten zen lana ezagutzera eman Euskal Herrian, eta bestetik, hemen egiten ari zen musika lau haizetara zabaltzea.

Duela hamaika urte, 1976an, hasi zen Tolosako Abestaldeentzat antolatzen den lehiaketaren barnean haurrentzat leku berezia eskeintzen. Iniziatiba honen helburua abestaldeek jarraitzea edo segida ziurtatzea izan zen. Hau da, bertako harrobia zaindu koru berrien heziketaren bidez, erreleboa ziurtatuz.

Urteen poderioz sendotu eta indartzea lortu duen abestaldeentzako antolatzen den lehiaketa honek XIX. edizioa biziko du aurtengoarekin. Bitarte honetan, Europa mailan dauden abesbatzirik garrantzitsuenetarikoa pasa dira Tolosako ekitaldi honetatik, Europaz kanpoko beste zenbait talde ere izan direlarik.

Antxon Aiestaranen oroimenez sariketa

Aldizkaria kalera irtetzen denerako zenbait ekitaldi ospatuak izanen dira. Dena

den, interesgarria deritzogu egitarauaren xehetasun batzuk aipatzea. Horrela, lehiaketa bera girotu asmoz beste zenbait ekitaldi antolatzen dira, aipagarrienak honako hauek direlarik: Joxe Migel Barandiaranek eginiko pregoia «basarri etxeko mutil batek nola ikusi, entzun eta erabili duen musika» gaitzat izango duelarik, Euskadiko eskulturaren V. erakusketa, Gipuzkoako pinturaren III. erakusketa, balore berriei eskeinitako toki berezia, mahai inguruak...

Aipamen berezia merezi du, ekitaldi guzti hauen artean, Antxon Aiestaran, Donostiako Orfeoia zuzendari izan zenaren oroimenez antolatu den sariketak. Sariaketa honetan Nestor Basterretxea eskultore euskaldunak eskeinitako irudi batez sarituko da lehiaketa honetan suertatzen den zuzendari hoberenari.

Herriko kutsua mantendu beharrean

Lehen aipatu bezala, gora-behera handiak jasan ditu Tolosan ospatu ohi den Nazioarteko Abestaldeentzako lehiaketan. Horrexegatik, bukatzeko, beharrezkoa deritzot puntualizazio txiki bat egitea lehiaketa honen aurkezpena egiteko antolatu zuten prentsaurrekoa ikusirik: ez dezatela horrelako ekintza «ponposo»ek —ulertzekoak neurri batean, subentzioak direla medio— betidanik, eta bere sorreratik, ekitaldi honen edukia duen, eta aurretik zuten ere mantendu behar duen, kutsu eta zentzu herrikoia irentsi. Ez dadila denborarekin, beste hainbat ekitaldien antzera, elitismoan jausi, herrikoitasuna eta kalitate ez bait daude, inolaz ere, kontrajarriak. Denbora izango dugu honen lekuko. Bien bitartean, goza dezagun Tolosako ekitaldi honek eskeintzen digun aukera paregabearekin.

ANTXON PELAIÓ

DURANGORAKO IZANGO DA KALEAN ETA BERTAN
NAFAR DOINUAK DAUDE TARTEAN FLAUTAZ LAGUNDURIK

Musikaren kalitatea bikaina omen da Juanjo Tomasenaren boskarren diskoan

Etxalarreko Juanjo Tomasena biziki ezagutua da soinuaren munduan. Gehien bat doinu zaharrak erabili ditu, eta halaxe egin du hondarreko diskoan ere. Bere musikaz, soinuaren bide berriez eta Bortziriko tradizioaz mintzatu zitzaigun.

ARGIA.—Zure bostgarren diskoa duzu hau. Zer nolako esperientzia hartzen da estudioan iharduteko bost disko kaleraturik?

JUANJO TOMASENA.—Hala da bai, denborak esperientzia ematen dizu, grabatzen duzun aurreneko aldian urduri zaude eta hainbat gauza ez da zuk nahi bezala iriteten. Etxean huts horiez ohartzen zara gero, eta beste era batean hobeto legokeela. Estudioak halako errespetoa sortzen du, diskoan grabatzen dena betiko bait da. Gauza guztietan bezala, orain askozaz lasaia garitzen naiz estudioan.

A.—Zer gai ibili duzu zure diskoetan?

J.T.—Lehendabizikorik aitzak ezagutzen zituen Baxenafarroako jota batzu, ez ziren aditzen jota horiek hemen, zaharrak ziren oso. Bigarren diskoan kalejira eza-gunak eta jotak. Hirugarrenean Pepe lantziren zerbait egin nuen. Laugarrenean musika italiarra eta frantsa nahi nuen, baltsak, martxak, polkak e.a.

A.—Durangorako aterako den atzeneko honetan?

J.T.—Honetan Etxalar izeneko jota bat, eta Iturmendi izeneko kalejira. Iturmendin ia larrua utzi nuen automobiler. Doinu zahar eta biziki onak ere hartu ditut, Maritxu, bikoteak eta bariazio zenbait erantsirik, Donostiako hiru damatxo, iriyarena e.a. Iribasko ingurutxoak berriez grabatu ditut. Bestalde Legasa, Narbarte inguruko zortzikoak. Flauta eta sartu ditut inoizka. Musikaren kalitatearen aldetik oso ona iduritzen zait.

A.—Zuk tradizioa etxetik jasoa duzu?

J.T.—Hala da bai, aitak larnari utzi eta soinu hartzen zuen egunero, eta horrek bere eragina du, halarik ere ez zidan berak irakatsi, pazientzia gutti horretarako, nik Bartzelonako eskola batekin ikasi dut, «por correspondencia» delako horien bidez.

A.—Bortziri alde horretan zer nola doa soinuaren tradizioa?

J.T.—Ni gehien bat Iruñean mugitzen naiz, baina esan dezaket tradizioa duela

Tomasenak boskarren diskoa kaleratuko badu ere, grafitoan hasierakoetako bat ikus dezakegu.

urte batzu erdi itzalirik zegoela, dena den, zail izanzen da orain galtzea, badira Beran, edo Lesakan. Etxalarren ere badira 10, 11 bat gaztetxo jotzen ikasten.

A.—Zer diozu egun soinuaz jotzen diren erritmo eta doinu bizi eta moderno?

J.T.—Ez dakit, begira, ene ustez soinu ez da biziki ongi egokitzen gaurko erritmo moderno horietara. Gauza bat da soinuarekin laguntzea, baina oso bestelakoa, ezkerrez egungo erritmoak eraman beharra eta aldi berean melodia, eta asko aldatzen da, zailagoa baita.

A.—Gaur egiten diren «malabarismoez»?

J.T.—Ederra bai, teknika onak dira, tremoloa, auspo teknikak e.a. Politak baina baita tristea ere, inoizka ulertzen ez duen jendearen aitzinean joaz gero tristea da, ez

bait da ixtimatzen, jende ulertuaren aitzinean aldatu egiten da. Musikarako kulturaren antz altzindu beharrak gara oraino.

A.—Zein dituzu kuttun soinu-joleen artean?

J.T.—Beharbada norbait atzenduko dut. Hor duzu Pepe Andoain, uste dut gainera munduko txapeldun gertatu zela behin. Bikondoa bat, nik grabatutako «El caserio»ko konponketa berea du, benetakoa musika duzu. Bilbon Loroño bat, Urquijo, Eibarren Palacin izenekoa e.a. Gaur egun Gipuzkoa da altzindua soinuaren estatu guztian, gehien jotzen den lekua da, alde handia daramakioten estatu guztiari. Hor dira Eliaxabete Illarramendi oso ona, Nekane Iturrioz bizkaitarra bestea.

INAKI CAMINO

ALDIZKARIA ETA ARGITALETXEAREN BITARTEZ, AZKEN URTEOTAN LAN HANDIA EGIN DU «PAMIELA»K NAFARROAKO LITERATURAN

Txema Aranaz: «“Pamiela”n gaztelaniaz ere euskararen aldeko giroa sortu nahi dugu Nafarroan»

«Pamiela»z mintzatzerakoan, jende gutxik jakingo du euskaraz ere hain titulu interesgarriak kaleratu dituen argitaletxe horren atzean, gazte baju, argal eta anteoju borobildun bat dagoela. Bera dugu «Pamiela»ren zuzpertzaille, aintzindari eta kudeatzailea.

ARGIA.— Zer da zuretzat «Pamiela»z azpimarra daitekeena?

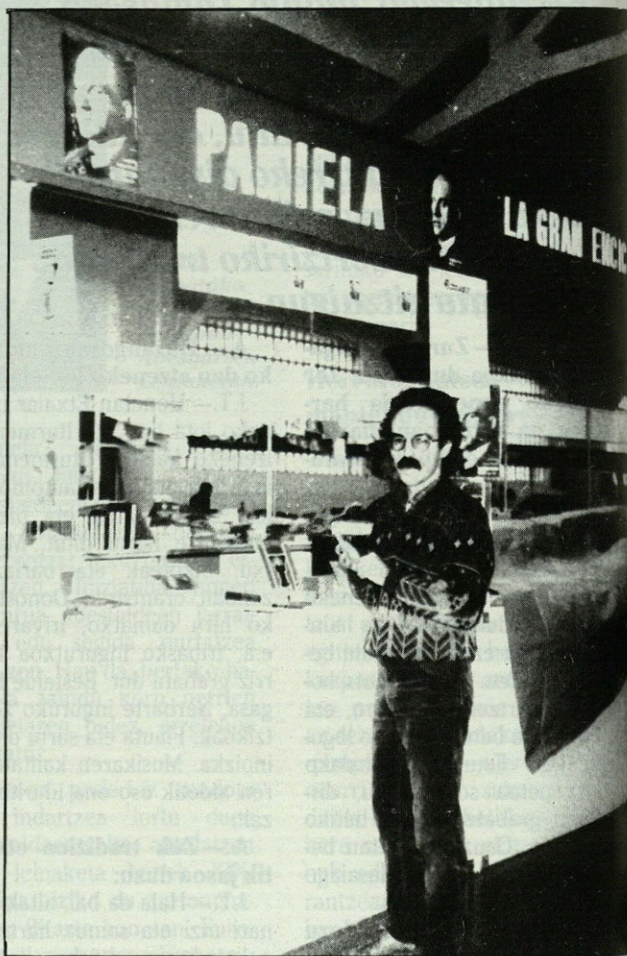
TXEMA ARANAZ.— Ez dakit bada, azpimarratzea zer den, edo zer izan daitekeen, «Pamiela»ren izaera orokorra. Nafarroan konkretuki bere garrantzia baduela uste dut, hemen mogitzen bait gara gehienez, gainantzerako beste loturak ahazten ez ditugun arren. Traszenditu dezake «Pamiela»k eta halaber besteek ere, adibidez «Korrok», «Korrok»ek bere izaera ukan behar du. Garrantzi osokoa da «Korrok»en superbizitza, loratuko diren proiektu txiki berriek elkarrekin hartu-emanak eduki ditzaten, eta ez gaitezen ibili koordinaketetan dabilen komite baterazle bakar batekin. Ez dugu elkar ezin banandurik ibili behar, baina harreman horiek dauden neurrian proiektu puntualak sor daitezke eta batera baloratuko genituzke. Gauzak hobeto eta errazago egin ahal daitezke horrela, tamaina handiagokoak egin ere.

Nafarroan, Euskal Herri osoan bezala erlijioak pisu handia du oraindik, ohitura eta ohiturakeria horiek nola-bait birrindu litezke, baldin eta hauen moduko inizatiba asko hedatzen badira. Koordinaturik, antzekoak izan eta ildo berdintsutik joanez gero, noski.

A.— Argitaletxea nahiz aldizkaria elebidunak dira. Nola planteiatzen duzue hizkuntzaren arazoa?

TX.A.— Euskara ala gaztelania, zein gehiago? Orain arte bai, gaztelaniazkoak pisu handiagoa hartu dute, aldizkariarekiko ditugun erizpide berberak kasu honetan ere eduki arren. Eusko Jaureritzaren diru laguntza politikari dagokionez, zabaltasun handiago batekin eta ikusmen kritikoz hitzein behar-kito litzateke, alegia, nola erabili behar litzatekeen dirua liburuaren promoziorako eta guzti horiek.

Egia esan, eman zaigun diru horrekin arazoak konpondu bide ditugu. Salmenta fijo, argitarapenak eta diru horre-

Txema Aranaz, «Pamiela»k Durangoko Azokan zabalduko standaren aurrean.

kin ez daukagu arazo ekonomiko larririk euskaraz argitaratu ahal izateko. Horrez gain aldeko jarrera dago, eta arazo gutxienez suposatuz dizkigute euskarazko liburuak. Marcel Schwob-en «Urrezko maskaradun erregea»ren euskarazko bertsioa,

Periko Diaz de Ulzurrunek egin hain zuzen ere, dago bakarrik numero gorrietan, izan zituen kritikengatik segur aski.

Beste edizio guziak salbatu dira. Ildo horretatik ere, ez bada euskaraz gehiago produzitu interesgarriak diren

zenbait autoreek beren irtenbideak dituztelako da, hor dago «Susa», zeinak gazte sektore bati eman dion eta ematen jarraitzen dion publikatzeko aukera. Eta horrera jotzen dute.

«Elkar» eta «Erein»ekin berriez ezin dugu konpetitu, gure alboan daude eta profesio-naltasunez dena irensteko ahalmena bait dute. Hortaz, argitaratu izan dugun askotan autoreek sinpatiaz begiratu izan digutelako eta honelako proiektu bat bultzatu nahi zutelako izan da, ze nahi balute edozein lekutan argitaratuko lituzkete beren liburuak. Interes eza, adiskidetasuna eta horrelako zioen-gatik desbideratu dira lan asko eta asko «Pamiela»runtz. Autoreek badakite agian ez dutela kobratuko sekula. Beraz, posibilitate marko murritu batean maneiatzen gara, ezin dugu konpetitu. Zenbait kasutan, saldu litekeena eskuratzeko kreditoak eskatu ohi ditugu. Ahal dena egiten da.

A.—Baduzue liburu salmenta edo halako zifrarik?

TX.A.—Oro har, zaila izaten da 1.500 aleko tiradatik gora jotzea, zenbait kasutan 2.000ra iritsi gara, Joseba Sarrionandiaren «Ni ez naiz he-

horrek gainera izan du beste geroztikako argitalpena, 3.000 ale. Hori, liburu horren kasuan, bestela 1.500 alekoak izaten ohi dira argitalpenak, salbu eta poesia.

Poesian tirada bakoitza ajustatu egin genuen, 500era mugatu, eta halere denak ez dira saltzen, eta nola poesia hain deskuidaturik dagoenez, prentsak eta komunikabidek ez dute kontutan hartzen, nahiago dugu horrela egitea: 2. argitalpenean akatsak eta abar zuzendu daitezke, definitiboa izan dedin saiatu eta birrargitalpena nobedadea denez horrelatsu tratatu, distribuziotik berriro oihartzuna eragin. Zentzu horretan, askoz hobeagoa da tirada motzak bultzatu eta gero horiek eraberritzea, zeren bestela poesia ez da saltzen. Gu horren aldekoak gara, ia birargitalpen osoa saldu gabe geratzeko arriskua eduki leza-keen arren, baina gutxienik birrargitaratu eta saiatzten gara prentsan bere oihartzuna izan dezan.

A.—Salneurriaren alde-tik esfortzurik egiten du-zue, edo?

TX.A.—Gauza bat dugu argi, jendearengana iristeko produktu eskurakorra gauza-tu behar da. Izan ere, libu-

goak izan arren, Perurena, Lizarralde, e.a., zuen traiektoria ezagutu eta «Elkar» eta besteetara jotzen dute...

TX.A.—Bai, Patxi Perurenak konkretuki Aurrezki Kutzaren saria jaso zuen eta gauza horiek kaleratzeko argitaletxeekin loturik egoten dira. «Elkar»ek lotu zuen bere liburuarena, guk ere lortu dugu datorren urterako horrelako zerbitu, badakigu Perurenak gurekin argitaratu nahi duela ere, aldizkarian idazten du. Eta Pello Lizarralderi argitaratu ohi diogu, hurrengo geratu xamarrik baldin badauka ere «Pamielak» argitaratu dio posibleki.

Duela urte bete inguru arte distribuzio prolemak izan genituen. Beno, orain ez ditugu hainbeste, gu Nafarroan gaudela, kontakto handia dugu Bilbo eta Bizkaiko Txema Larrea eta talde horrekin, gure hemengo papera bete nahi dugu baino Nafarroako editoriala izatera mugatu gabe, hemengoa izateak gertuko jendeari bakarrik argitaratzea ez du esan nahi, nik behintzat planteamendu orokorragoa egiten dut.

Berezitasunak kontutan hartzen dira, baina «Pamiela»ren betekizuna ezberdina da, Nafarroan beste errealitate batekin ari zara jokatzela, eta euskararen alde eta proiektu hau apoiatu daiteke ez euskaratik bakarrik, gaztelaniaz aldeko giroa sortuz eta mantenduz ere. Gutxienik, aldekoa den jende eta eritziekin «koltxo» moduko bat eratuz. Honela bete dezakegun papela, bai politiko, zein kulturala maila handiagoa duena eta delikatuagoa izan da.

A.—Eusko Jaurilaritzaren diru laguntza erizpideaz hitzegingo al diguzu?

TX.A.—Ezagutzen ez dudana gaia da, beno, ni ez naiz iritsi kultura departamenduko planteamenduez ongi ulertzera. Axaletik egindako komentario edo kritikak izango lirateke nireak, ez dut behar hainbat ongi menderatzen, ez bederen «hau horrela eta horrela izan beharko luke odo izateko» esateko

moduan. Noski bat egiten naizela, erizpide horiek ni baino hobeto ezagutu eta kritikoak direnekin.

Praktikotasunari begira, zera egia da, zuk liburu bat aurkezten zenuen eta laguntza hori jasotzen zuen, —oro har beste argitaletxeek jasotakoa baino ttikiagoa, ezen ez bait ginen hain espabilituak—. Hala eta guztiz, zifra txikiago horrek garrantzia itzela zeukan. Liburuaren salmenten txanponak jasotzen zenituen bitartekoa salbatzen zuen, hitz batean argitalpena.

Faktore pixuduna izan da. Guk, argitaletxe bezala, hori ez bagenu ez ginateke ausartuko euskaraz argitaratzera, salmenta eskasen edo ailegatu ezinaren beldurrez. Neurri horretan positiboa da.

Bi aho dituen ezpata ere izan liteke halere. Ba dira duela gutxi arte euskara baztertutik zeukaten argitaletxeak, zeinak gaur, negozioa eta guzti, agian, egiten ari diren. Euskararen produkzioa handiagotzeko balio badu, halaber positiboa izan daiteke. Geure errealitate zehatza asko lagundu gaituela bada ere, subentzioen planteamendua hobetoago eraman ditekenez ez dugu ezeztatzen, esan beharrezkoak esatea zilegitzat jotzen dugu, jakina.

INAKI CAMINO
ARTASO

«Pamiela»k emandako prentsaurreko-aurkezpenetako batean, Txema eskuineko muturrean dagoena dugu.

mengoa»ren lehen argitalpena 5.000koa izan zen. Baina hori, orduan «Soñua» diskaetxearekin elkarlana egin genuelako; zortzi hilabetez egon ginen batera eta gero banatu, liburu horren aleak galdu genuen materialaren tartean geratu ziren. Liburu

ruen salneurriak gradualki igo egin dira. Halere, liburuak ez da eskurakorra. Tirada handiagoarekin salneurria eustea lortu daiteke, ez badi-ra merkeegiak ere. Helburua liburu eskurakorra egitea da.

A.—Nola hemengo jende interesgarriak, hemen-

Paperetan idatzia

EUSKARA

Gaurko Nafarroako gizartean oso ongi aztertu beharra daukagu praktikoak nola izan. Honen esan nahi dut, euskararen gerra ez dela biharko utzi daitekeen gerra bat. Gaur egin behar da, eta gaurko pertsonentzat, batez ere gaur egungo gizarte moeta honetatik abiatuta.

Patxi Zabaleta, «Egin», 87-10-25.

MITXELENA

Euskal Herria bertoko Unibertsitatea indartzera etorri zen (Koldo Mitxelena), hemengo eguneroko zurrunbilo eta gatazketan parte zuzena hartuz sarri askotan. Ongi oroitu gaitezke Ajuria Enea-ra agertu zenean PNV eta EAkoen arteko gatazketan azkenekoaren alde makurtu. Agian horrexegatik ez zuen horrenbeste idatzi azken urteotan (...) Iritziak ere, ez zituen ezkutatzeko eta hori ez zitzaion jende askori gustatzen, iritzi hauek anizteta eragin zuzena izaten bait zuten. Hori eta kolkoan uzten ez zuen jenio bizi hura zela eta, etsaia ere (orain etsaitasuna isiltzen duten berberak) ez zitzaizkion falta.

Pello Salaburu, «El Correo Español», 87-10-22.

J. JUARISTIREN ALDE

J. Juaristik bere deklarazio ihardetsietan, funtsean, bi baiezen egiten zituen. Bata, gaurko euskal literaturaren azterketa zientifiko bat, kritikalarik apart bati dago-kion bezala. Eta bestea, euskal idazle *onei* erderaz idazteko gonbitea (...) Eta batek euskaraz idazten badu, ezagun du ez dagoela ados (...) Nik neuk behintzat ez nuke sekula idatziko beste inork nere ordezkari egingo balu eta nik irakurri nahi ditudan nobela eta artikulua egingo balitu. Ez da portaera oso argia, batek ilargia seinatzen duenean hatza begira jartzea.

Mario Onaindia, «El Diario Vasco», 87-10-21.

POLEMIKA-GIROA

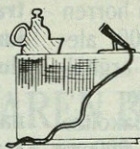
Borondate oneko euskaltzale bat baino gehiago zainak altxaturik eta are eskandalizaturik ere agertu izan da, azken asteetan gure herrian alde batetik bestera luzatu —luzatzen ari— diren eztabaidak, mokokaldiak eta kalapitak direla bide (...) Ez jauna! Ongi etorria eman diezaiogun garai berri honi. Euskaraz eta euskal kulturaz eztabaida gaitzen bertze arlotaz eta erderaz hain ongi egiten dakigun bezala. Hotzak erakutsi diezakiogun elkarri, horretara ailegatu behar izanez gero, zerbeza hotz baten aitzineko solasaldi pausatuan, haserrearekin oro sendatzen direlako segurtasun osoan.

Martikorena, «Navarra Hoy», 87-10-20.

ROCKA

Nik musika estilo guztiak errespetatzen ditut eta gustatzen zaizkit kriterio bakar batzuekin, nik daukadanak (...) Rock musika berez neri beti gustatu zait eta uste dut frogak eman ditudala. Zer pentsatzen dudana gaurko estiloaz edo eraz: denetarik badela, eroko maneran, rock talde bezala orai deitzen da edozoin talde ritmik hori.

Anje Duhalde, «Herriz Herri», 87-10-15.

Perurena, Juaristi, Onaindia eta Kortazar

«Emily» eta «Olagarrod» liburuen aurkezpena AKMren Kultur Aretan, Bilbon (urriaren 19an)

Patxi Perurena.

Nik egia esateko ez dakit bertsolaritzaren historia, baina artikuluhorretan kritikatu nahi nuena gaurregun bertsolaritzari ematen zaion abusoa da. Beharbada kritika gogorra izango zen. Gustatu zait asko Mikael Azur-

mendik egin zidan kritika. Berak esaten zuen berarentzat bertsolaritza ez dela literatura eta horretan konforme nago, jolasteko modu bat da. Eman zaio abusoa: Hitzaren Kirol nazionala etab. Hitzaren beste modu batez askoz hobeto landu daiteke, bertsolaritzak bere mugak ditu eta nik ez dut ezer bertsolaritzaren kontra, baina bere muga normal batetan jarri beharko da. Ez berak nahi duelako, baina badira preso batzu edo, bertsolaritza areago eramaten dutenak eta hori kritikatu nahi dut...

Jon Kortazar.— Ni ez naiz bertsozalea eta beraz erantzun partzial bat eman gogor dut. Beharbada ez nago oso konforme Patxiaren artikuluekin. Gogorra etorri zait Lauaxetak eta Lizardik lehenago esandakoa: bertsolaritza ez zela lirika. Nik inpresioa daukat bertsolaritza artisautzaren antzeko zerbaite dela, ezer kendu barik. Nik uste dut bertsolaritzak literatura zer den pentsatzen hasten denean eritzi erromantikoa daukala, bapateko-tasuna primatzen duela. Denbora aurrera joan da eta eritzi hori hor geratu da. Benetan artisautzaren estimazio guztia diot. Geratu egin da eta geratu da irudi literario oso konkretu bat. Bestetik, uste dut bertso saioetara joaten den jendea hasita dela bertsolaritzaren legeetan eta apreziatzen duela zer den ona eta zer txarra. Uste dut

bertsolaritzan egin diren re-nobazioak ez direla hainbestetarikoa izan. Literaturan nahiko zaharrak zeuden formula batzu pasatu dira bertsolaritzara. Gehien estimatzen dudana bertsolaria Xalbador da. Berea ahozko jenero ez-tradizional bat da.

Jon Juaristi.— Literatura, hain zuzen, «litera»-tik datorren zerbaite da. Hau da, grabaturik geratzen dena, izkribaturik geratzen dena. Eta orduan ahozko literaturaz hitzegitea guk onartzen dugun kontraesan semantiko bat da, baina horrek ez du zentzurik, ez dira konbagarriak literatura eta ahozko literatura jeneralean. Ahozko literaturan, eta batez ere bertsolaritzan, ager daitezke noizbaiten elementu literario batzu, adibidez segun zer formazio literario duten bertsolariek, esate baterako zer irakurri zuen edo zer irakurri zioten Txirrita bati; ez dakit, Arakistainen nobela pare bat, Navarro Villosladaren nobelaren bat edo Campoamor-en bertso batzu. Hori gertatu zitzaion baita ere Uztapideri; Uztapidek berak aitortu du Becquer eta Campoamor irakurri zuela. Eta gero Becquer edo Campoamor-en irudi edo tropo batzu erabiltzean, tropo horiek beste zentzu bat hartzen dute, eta beste zentzu bat galtzen dute beste alde batetik... Orduan nik uste dut ahozko literatura literatur baloreen ikusmiratik oso pobrez izaten dela jeneralean. Baita onen kasuetan ere. Eta ados nago Kortazarrekin, ez da arte bat, artisautza baizik.

Mario Onaindia.— Nik ez dut asko ulertzen bertsolaritzari buruz, baina ideiarik politena Oteizari irakurri nion «Quosque Tandem»-en. Eta esaten du dela salto mortal bat, baina armario baten barruan emandakoa.

(Entzule batek esaten du literatura herriitik urrutit geratzen dela, analfabetismoaren arazoa dela-ta, eta bertsolaritza gertuago dagoela, eguneroko gaiak ikutzen dituelako)

Jon Kortazar.— Nik uste dut bertsolaritza ere ez da-

goela herritik hurbil gero. Esango nuke bertsolariak jende erdi-profesionala dela, eta ez da ahaztu behar jende espeziala dela. Dena den esan nahi dudana beste gauza bat da: momentu honetan, bertso gehienak bota eta galdu egiten direla. Tradizio bat gertatzeko egon behar da ahoz ahoko komunikazio bat. Bertsolari batzu tradizionalizatuak izan dira, Xenpelar kasurako. Gauza kurioso bat gertatzen da puntu honetan, zera da: Xenpelarren bertsoak Xenpelarrenak direla, ez direla herriarenak, nolabait esateko. Beraz, tradizionalizaturik badira, baina oraindik ez osoz. Batzutan jasotzen dira bertsoak, baina normalean galdu egiten dira, horixe esan nahi nuen. Hor badago Dani Tamayoren koadro bat eta gure amatxok bere salan beste bat izango du, eta bata errazago jasotzen da jendea horrela hazita dagoelako, eta bestea, berria delako edo ez delako, ez da hain errez jasotzen. Romantizismoaren arazo hori aipatzen nuenean ez nuen dena den tropo problema bat azaldu nahi, sentibilitate problema bat baizik. Literatura bat jasotzeko gertuta gaude gaude eta beste bat jasotzeko ez. Eta nik uste dut bertsolaritzak horrelako heziketa bat egin duela herri honetan, baina, eta barkatu, ez dut eta peioratiboa izan nahi, geratu da estetika batean eta ez du aurrera egin.

Patxi Perurena.— Nik artikulu hartan masokismoaren asuntua aipatzen nuen, alegia, hainbeste euskaldun joatea bertso saioetara masokismoa ere bazela. Alegia, nik esan nahi nuen bertsolariaren eta entzulearen artean ez dagoela komunikaziorik. Ni nafarra naiz, ezta? eta Nafarroan seguru aski beste bertsolarien artean baino bajuago izango da, eta orain dela bi urte Bertsolarien Finala Leitza izan zen eta frontoia ia erabat bete zegoen, eta nik ez nuen kasik tajuzko bertsorik entzun eta baserrian jaioa naiz eta nere osabak eta gurasoak bertsolariak eta lehendabizi ikasi nuen gauza bertsoak dira... Esan nahi dut nuek ere

badudala tradiziozko eta nere artean pentsatu nuen: ez da posible ni hemen listo bakarra izatea, jende honi zerbait gertatzen zaio... Eta pentsatzen nuen: jende hau zertara etorri da frontoi honetara? Ez dut uste bertsolari eta entzuleen artean halako komunikaziorik dagoenik, hor badago beste zerbait, bertsolaria utilitzatu egiten dela edo halako patriotismo bat edo...

Mario Onaindia.— Bertsolaritzan dena ez da hain negatiboa. Uste dut daukagula filosofia bat «Todo es bueno para el convento» eta halaxe bertsolaritza kilometroen serbitzuan jarri dugu. Nik uste dut ondo dagoena ondo dagoela: jendea futbolera joan beharrean hori egiten badu, ezta? Beti eduki dugu, katolizismoagatik edo katolizismoa politikaren alorrera eramateagatik, halako ohitura ba: uste izatea guk ez daukagula indibidualki arimarik, daukagula halako arima kolektibo bat eta kultura beti gizartearena dela. Ez dago moral indibidualik. Euskara salbatu behar bada ere, zer egiten da? Ekintza kolektiboak montatu, ez da ulertu nahi hizkuntza bat banan bana ikasten dela. Bertsolaritzarena fenomeno soziologikoa da. Frontoiak bete egiten dira Txapelketetan eta Gasteizko ikastoletan liberatu bat dago ume erdaldun horiei bertsotan ikasteko. Ikastoletan eta literatura erabili izan denean, ez da literatura delako erabili, euskara irakasteko baizik, eta bertsolaritza erabiltzen bada zeragatik da, abertzaleon batasuna apurtu delako eta aze ondo hemen denok euskara ikasten!, gure arteko gauza bat delako.

Bertsolaritzari buruz entzun ditudan kritikarik latzenak bertsolarien afarietan izan dira. Eta gainera bertsolari onek esanak, txapela izan dutenak edo jazteko zorian egon direnak.

Torrealdak puntua jarrita

Jon Juaristiri

— Azkenaldi luze honetan majo astindu duzu euskal literaturaren munda, eta ez hori bakarrik. Ikusten denez, zure deklarazioek harritu, mindu, aztoratu, haserretu egin dute jende asko.

Deklarazio eta jarrera horiekin zer da egiaz eta benetan bilatzen duzuna?

Esan nahi nuena esan nahi nuen, noski. Beste gauza bat esan nahi banu, eta diferente batez azalduko nintzateke.

Sasi-inozo asko dugu gure artean, gauzak komeni zaizkion arauera ulertzen dituen. Niri dagokidanez, zenbait kontzeptu hartu dute zentzu literal batean, nik neuk benetako adierazpena behin eta berriro argitu dudanean. Adibidez, «literatura inexistente» delakoa. Hau ez da nik asmatutako kontzeptu bat, aitzitik, gaur egungo kritikak maiz erabiltzen dituenetako bat, eta hor daude lekuko Susan Sontag bat edo Augusto Roa Bastos bat.

Ez naiz keiztzen. Elkar ulertu dezagun. L.M. Mujikak edo Eguzkitzak Etxepare edo Elizanburu literatortzat hartzen dituztenean, literatura zer den ez dakitela frogatzen dute, eta kitto.

Baina are maltzurrago dira Kintanak eta Joseba Arregik sortutako nahasketak, zeren euskal eskritore onei erdara daitezela eta euskaldun guztiei euskara laga dezatela aholkatzea ez bait dira gauza berbera. Azken kasu honetan, eraso politiko zeken bat jasan dut eta arma berdinez ihardetsi diet. Nik ez dut euskararen kontrako ezer esan eta honelaxe baldin ez bada frogak eta ez egiazko eta ohizko lerdokeriak aurkez ditzaten.

Puntako argitalpenak

Gasteizko «Axular» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Irene», Pako Aristi. Erein.
- 2.— «Joanak joan», Jon Etxaide. Erein.
- 3.— «Manu militari», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 4.— «Peru Leartzako», Txillardegia. Elkar.
- 5.— «Kafea hartzen Iruñean», Robert Laxalt. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Gasteiz», Alberto Schommer. Lunkberg argitaletxea.
- 2.— «Euskal Herria», Alberto Schommer. Lunkberg argitaletxea.
- 3.— «Haur literaturaren bilduma», Xabier Etxaniz. Pamie-la.
- 4.— «Euskal mitologia», J.L. Arriaga. Gero.
- 5.— «Euskal Herriko Zoologia», askoren artean. Kriselu.

Brotsky Nobel-a, EEBBetako errusiarra

New York-en bizi den eta amerikar nazionalizatuta dagoen Joseph Bronsky-ri eman diote aurtengo literatur Nobel saria. 'Parasito'a zela leporatu zioten 1964.eko prozesuan. Bere erantzuna 'Jainkoagandik dator kit poesia'. Ezezaguna izan da orain arte Frantzian nahiz Espainian.

Leningradon 1940. urtean jaio zen 47 urte besterik ez dituelarik eskuratu du literatur saririk 'handiena', hala preziatua dago mendealdeko kultura ofizialaren zirkuloetan, Nobel saria. Poeta da gainera. Azken hamar urte hauetan Nobel saria jaso duen boskarren poeta.

Izan ere, 1972. urtetik aurrera Estatu Batuetan exiliaturik bizi den Joseph Brodsky oso ezaguna da bertan. Ezaguna, famatua eta laudatua. Nolabait ere botere sobietarraren biktima da Brodsky eta horrela goraipatu Amerikak bere altzoan beso-zabal jaso duelarik.

Horren aurretik ordea ezaguna zen Leningradon bertan, hogeitaz zituen geroztik Anna Akhmatova poetisak deskubritu zuenetik. Orduko inteligentsia sobietarraren bihotzera eta burura ailegatzea lortu zuen tradizio errusiarrarekin konektatzen zuen bere poetaren bidez.

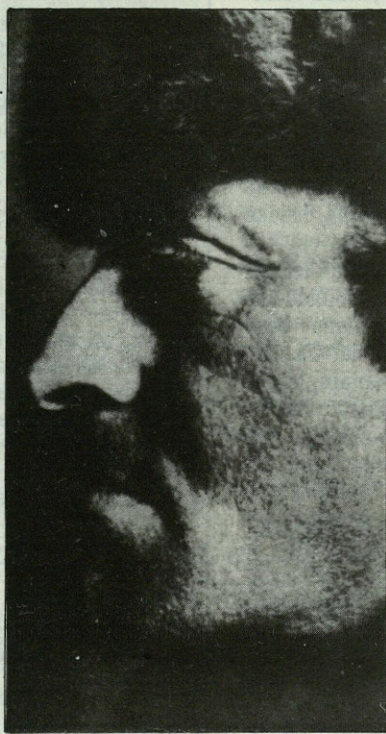
24 urterekin ordea atxilotua izan zen 'parasitismo' akusazioaren pean. Kronistek diotenez, epaileak (emakumea), zera galdetu zion, «eta zuk bertsoak idazten ikasi duzu?», «ikasi? Hori ikasi egiten al da bada? Nik uste hori Jainkoagandik datorrela».

Zer gehiago behar da EEBBetan ze-lebridade izateko edota Oscar Arias-ek jaso duen sari bera jasotzeko?

Poetikaren politika

Sariak eskaintzen dituztenen interesak eta jasotzen dituenarenak bat datoz poesia jainkoaren mailara goratzen duen Brodskyren kasuan, bere burua poesia horren interprete edo lanabes bezala definitzen duenean.

Gainontzekoan bihotzetik operatu zuten ihaz eta debekaturik zeuzkan tabakoa nahiz alkohola. Orain berriro hasi da Kafeetara agertzen New Yorken. Garai batetan Moskun eta Leningradon bezala jarraitzaile mordoa bildu du EEBBetako kafeteriatan ere.

Joseph Brodsky:
«Poetaren esentzia bere dohaiaren marioneta izatea da»

Bere azken deklarazioetan ez da SESBera itzultzearen aurka agertzen. Areago, «oso pozik itzuliko nintzateke. Baina baldintza bakar batekin, nire obra osoa argitaratua izateko baldintzarekin».

Espero dezagun hemen ere argitaratuko dela eta datu biografiko batzuk baino zerbait gehixeago jakingo dugula berataz. Dena dela Nobel saria banatu zutenek ere gehiago ezagutuko zuten seguruenik Brodskyren biografia bere obra baino.

J.M. HERITZ

Ziprizptinak

**Lino Ventura hil zaio
Frantziako Zinemari**

Konpetizioko bozeolari bezala hasi, Europako txapeldun borrokan eta Frantziako zinemagintzan aktorerik ezagunenetako bat bilakatu zen Lino Ventura joan den astean hil da. Frantzia 50eko hamarkadan gangster generoa zabaldu zen zinemagintzan. Zine beltzak arrakastatu zuen eta gangster frantsesaren sorrera etorri zen: Lino Ventura. Orduz geroztik eten gabe egin ditu filmak, Alain Delon edota Isabelle Adjaniarekin azkenak.

**RDako artistak
Berlin-en erakusten**

RDako kultur zentruak antolatuta Eki Alemaniako 30 artista ari dira egun hauetan Berlin-en beren obrak erakusten. Pintura eta eskulturara mugatutako erakusketa honek arrakasta handia lortu du eta begi onez ikusi dute mendealdeko artista zein kritikoei. Eki Alemaniaren errekonozimendu pittin bat badute handik kanpo ezezagunak badira ere. Joera intimistak dauzkatela aipatu du mendealdeko prentsak, «nahiz eta kutsu errealista ere oraindik izan haien pintura eta eskulturek».

**«The Communards» en «Red»
diska
IHESez hildako lagunari**

IHES zeukala hil zen duela zazpi hilabete Mark Ashton, «Communards» taldekoen lagun bat, Red Wedge-ko militantea bera. Haren omenez argitaratu dute orain «Red» izeneko diska. Jimmy Sommerville taldeko liderrak, taldeak sozialista fama daukala esan eta hurrengo galderan politika gauza pertsonala dela deklaratu berri du elkarrizketa batean. Nahiago omen du IHESa eta horrelako gaiekin aritzea.

**Ginebrako Komedia
Langhoff eta suizarrak**

Matthias Langhoff izendatu dute Ginebrako Komediaren zuzendari bezala. Berak onartu egin du. Hara hor eskandaloa! Alde batetik Berlin, Paris eta Madril artean dabilen antzerki maila lortu nahi duten suizarrak, eta bestetik Berliner Ensemblen ikasirik datorren Langhoff alemaniarra. Artisau antzerkiaren alde agertzen den Langhoff. Talde anbulanteen sistemari oinarrituz antzeztoki berriak eraiki behar direla uste duen Langhoff. Sistema konserbatzaile bat eta zuzendari berritzaile bat gurutzatu dira bitartean. Denborak erranen.

Gimnasia urte askotako ekialdeko herrialdeen eskutan

Holandako Rotterdam hirian jokatu zen joan den asteburuan zehar Munduko Gimnasia Txapelketa, non ohi bezala ekialdeko gizon eta emakumeentzat gertatu ziren dominak oro, Kanadara eramán zuten zilarrezkoa salbu. Garaile eta protagonistak: Bilozertchev eta Dobre, Sobiet Batasunak eta Rumania.

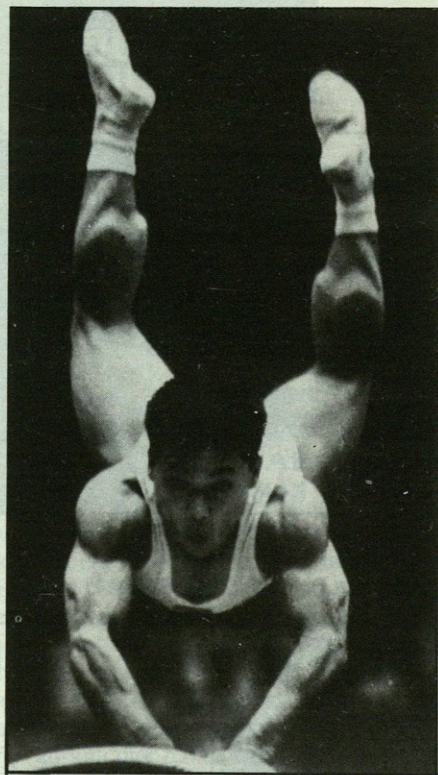
EUROPA Ekialdeko herrialdeen nagusigoak Txinako Lu Yung-engan baino ez du izan itzal bakarra aurtén burutu berri Gimnasiako Mundu Txapelketan. Jokoan zeuden 44 dominatarik ordeá, bakarrak egin die 'ihés' ekialdetarrei Mendebaldera: Kanadako Curtis Hibbert-ek eramandakoa. Besteak oro Sobiet Batasunak, Rumania, Txina, Ekialdeko Alemania, Hungria eta Bulgariaren artean banatu dituzte.

Dimitri Bilozertchev sobietikoak azken Mundialetan 17 urte zituela erakutsi zuen erabateko gailentasuna horrenbeste nabarmendu ez baldin bazen ere, bere lepotik zintzilikatu zen urrezko domina preziatua (bi urte eta zilarra), atzetik Korolev eta Artemov kideek jarraian segitu zutela.

ena den, azpimarratu gabe ezin utzi Lu Yung txinarraren bi urrezkoak, nahiz eta aski suertatu ez zitzaizkion hiru lehendabizikoen artean amaitzeko, baina bai Txina gizonezkoetan bigarren lekura igo arazteko.

Rumaniako neskak berriro

Nadia Comaneci-ren boladak gogora araztera iritsi ziren Rotterdam-era Rumaniako neskak. Sobietarren esperantzak Elena Chouchounova-gan ipiniak zeuden, eta ez zituen domina gutxi lortu bigarren postuaz jabetuz. Baina hala ere, rumaniarrek bi baza zeuzkaten selekzio garaipenerako: Daniela Silivas (hirugarren)... eta Aurelia Dobre, zeina gertatu zen txanpioi 10eko puntuazio bat eta guzti.

Besteak beste, Ekialdeko Alemaniak hirugarren lekua bere egin zuen ekipen sailkapen orokorrari dagokionez, badaezpada-ko erregulartasun apala erakutsiz gizon eta emakume sailetan (bietan hirugarren postuan), sobietikoen 'betiko eta betirako' boterearen baimenaren azpitik: aurrenak gizonezkoetan, bigarrenak nesketan. Panoramak ez du kontra-erreboltarik ezagutuko Olinpiadetan.

G.A.

Harrobiak sekulan ahituko ez balira bezala

ERREALAK lehenik liga 'usaindu' eta gero segidan bi irabazi zituenean, donostiar eta giputz guztiak jo zituen halako hego haize zorabiagarri batek, pentsaraziz beren futboleko ekipa handik aurrera hamaika tituloren jabe egin eta Europa mailan Bayer Munichkoaren taimainako izena bereganatzen hasiko zela urte gutxiren buruan. Europako Txapeldunen Kopan kasik puntaren puntta ukitzera iritsi ziren. Gero, maldan behera latza, eta mister berria. Iaz Errege Kopako txapeldun. Eta aurtén polakoen ondoren —Athleticek pasara ederra eman eta gero—, sobietikoak eta datozkeenak aitzinean utziko dituztelakoan, pello kirtenak!

ATHLETIC zaleei ere eman zien bere garaian Errealaren tankerako beste haize bero batek ganbara aldean. Bi ligarekin biztu ziren abenidatara eta gabarrako farolak oro: Maradonaren Bartzelona, Kopa eta Superkopa, eta segidan etorriko zirenak! Etorri, lirikarako sasoi txarrak itzuli ziren ordeá, eta bota zuten Clemente, kendu Iribar... Eta mister berria. Experto gehiegitxo kanpotik ekartzen direnak, ahalik eta eperik laburrenean arrakastarik sonatuenak erdietsi intentzioz. «Esfortzu tikienez etekin handiena» errege-lari ohore eginaz betiere.

BIDASOA eskubaloikoak nozitu du azkenik haize sargoriaren gaixotasuna. Errealak eta Athleticek egin zuten bezainbat lan egin dute irundarrek azken urteotan. Jugoslabiarrak ere heldu ziren gauzak hobetzerara. Eta iazkoan, amets bat zirudien liga txapela kokotera. Berehala baina, askotxo berotu ziren kaska gogorretako gasak: fabrikatzen artean ikusten zuten bere burua, frantsesak eta aurkalo zein gehiago pikutara bidaltzeko pronto gainera. Eta deskuidatuz gero, urte batzu barru mister berria!

GORKA ARRESE

ARRATE IRRATIA

FM — 101,5
Eibar

**Goizeko 10etatik
gaueko 11ak arte**

**Irratsaio denak
euskaraz**

ARRATE IRRATIA EUSKAL SINTONIA

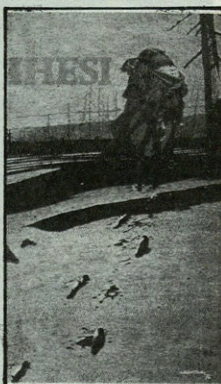
CASTELAO.
Betiko biak.
(550. pzta.)

CASTELAO.
Beti Galizan.
(550 pzta.)

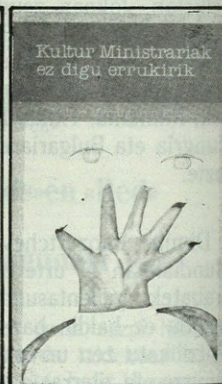
GABRIEL KORTA.
Okaranak.
(500 pzta.)

KARTXI.
Ihesi.
(500 pzta.)

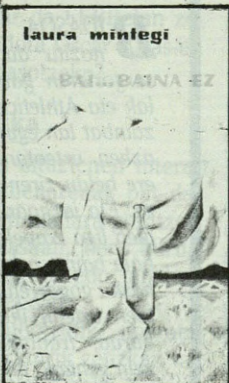
BENEDETTI/IN-
TXIXU. Pedro eta
Kapitaina. (450
pzta.)

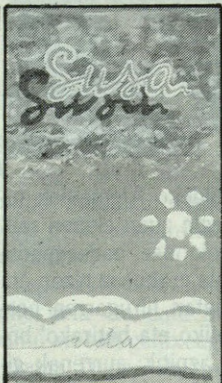
MENDIGUREN E.
Kanpotarrak mai-
su. (550 pzta.)

PABLO SASTRE.
Joxemi.
(550 pzta.)

LAURA MINTEGI.
Bal... balna ez.
(600 pzta.)

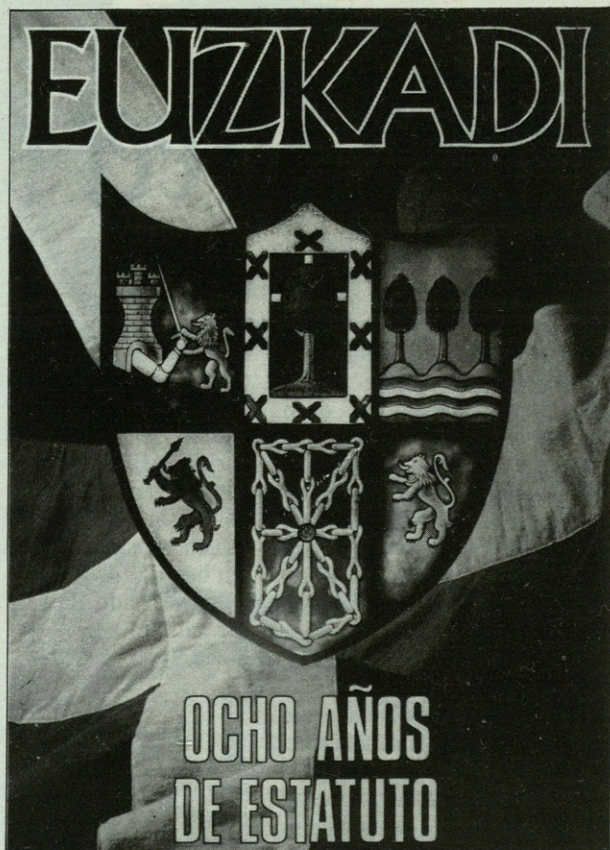
Susa

**«Susa»k kaleratzen dituen liburuak
etxean jaso nahi ditut**

Izen-abizenak.....
Helbidea..... Telefonoa.....
Herria..... Herrialdea.....

Sinadura

Susa
Ametzagaña, 19 behea
20012 Donostia

«Euzkadi» txundigarri hau

EZ, maitea, ezin dizut argitu. Neronek ere baneki! Ni beti saiatzen natzaizu ahal dudan guztian laguntzen, baina oraingo honetan ezin dut zure galderaren erantzunik aurkitu. Arrazoin duzu, espainolez badakit, ttikitan ikasita gainera, baina, ba al dakizu?, batzuetan zera gertatzen da: hitzak banaka zer diren badakizula, baina denek elkarrekin batuta zer esan nahi duten ez duzula asmatzen.

Bai, txikia, badakit zer den «ocho»: zortzi. Eta «años», urte. Eta «estatuto», estatutoa. Baina «Euzkadi»ren azal hori ezin dut konprenitu. Eta saiatu naiz, e?. Begira, igoal oker ari nintzela, igoal hitz horiek euskarazkoak zirela eta hiztegian bilaka aritu naiz, amak erregalatutako «Azkue» potolo horretan. Esango dizut zer aurkitu dudana. «Ocho» horren antzeko bakarra «otso» aurkitu dut, eta hola esplikatzen du liburu handi horrek: «1. lobo, loup; 2. un pececillo, un petit poisson; 3. lobanillo, quiste, loupe, kyste; 4. fantasma, fantôme; 5. borracho, borrachera, ivrogne, ivrognerie». Aukera ezazu nahi duzuna, potxola: argazkian dagoena fantasma bat dela, ala Estatuto hori kiste bat dela, otso bat akaso, ala idatzi duena mozkortuta zegoela? Ez da konpontzen gauza erreza.

«Año» ere bilatu dut, eta antzekoena «año» aurkitu diot Azkueri. Begira zer esan nahi dezakeen: «1. caries, enfermedad del trigo, maíz, etc., nublo, niebla; carie, maladie du blé, du maïs, etc., causé pour la brume, le brouillard; 2. porquería del humo, ollín, saleté de la fumée, suie; 3. niebla en parajes bajos como campos, prados, etc, brouillard dans les bas-fonds, comme les champs; 4. sombra, ombre; 5. puesta del sol, coucher du soleil». Ulertu dituzu hitzak, ezta?: kariesa, ilunabarra, lainoa, zakarra, itzala... Konturatuko zara, maitea, «Euzkadi»ren zuzendari den Koldo Perez Mediavillak ez zuela hori idatziko. Ez, ez, «Ocho años de Estatuto» ez da argazkiko «Seiak bat» espainolez itzulita. Zergatik jarri ote dituzte bata bestearen gainean? Seguru oso lotuta daudela, baina nik ezin harrapatu, maitea.

MARTIN GOIKOETXEA

Etxeko animaliek sor ditzaketen gaitzak

DOZENA bat dira, gu-txienez, etxeko animaliek sor ditzaketen gaitzak, ondorio ezberdinekoak, baina dena den kontutan hartzekoak beti. Boehringer-Ingelheim etxe ospetsuak bere txosten batean horien berri ematen digu. Zerrenda oso luzea da, benetan: erupzioak, beherakoak, ekinokokosia (bikrika, gibel, muskulu, hezur, giltzurrun eta garunean), adenopatiak, begietako eritasunak, bruzelosia, pneumonia edo alborengoak, heste-sukarra, hezurretako lesioak eta toxoplasmosi ezaguna bereziki.

Gaitz horiei aurre hartzea erraza da, ordea. Nahikoa da infekzio horiek nola sortzen dien jakitea: larruazalean ukipen zuzena edukitzeagatik, edo animaliak lurlean (hondartzan, jardinetan, etab.) utzitako larba-arrazak ahoratzeagatik; edo euli eta arkakusoen ziztadagatik, edo haragi kontaminatua jateagatik, edota haginkada edo hatzarparkadengatik.

Horregatik etxeko animalien bat hartzerakoan (zakurra, katua, txoria, etab.) albaitekoak emandako oharra zorrotz bete behar dira: zakurrak ez dezala haragi gordinik jan (kisteak eduki bait ditzake), animalien gorozkiak edo beraiek ibili diren lurra garbitzerakoan plastikozko eskuarrak erabili, gorozki horiek egunero garbitu (katuenak bereziki), eta ez utzi animaliei ur geldietatik edaten.

XABIER AGIRRE

Krakadak Wall Street-en

JAKINA denez, akzioak —espektazioei buruzko baloreak— saldu eta erosi egiten dira mundutik zehar dauden burtsetan, hau da finantz merkatu berezietan, non, ondasunez barik, mozkin-espektatibaz aritzen baita. Ekonomia (edo beronen parte garrantzitsu edo berezi bat) ongi, aurrera eta hazten baldin badoa, akzioak (edo aipatutako parte horri dagozkionak) erosteko prezioak gorantz doaz, eskari-eskaintza mekanismoa dela kausa inbertsiogileek beraiek erosi nahi dituztelako. Aitzitik, ekonomia gaizki badoa, atzerapen batetan badago, akziodunek akzioak saldu nahi dituzte. Baldin eta akzio guztiak, gehienak, edo ekonomia-ri dagozkion sektore garrantzitsuenenak saldu nahi badira, eta litezkeen erosleek erosi nahi ez —beraiek ez dutelako ikusten eginkizunik ekonomia dagoen egoeran edo—, datuen arauera, krak, erdi-krak, edo krakarekin zerikusirik daukan seinale baten aurrean gaudela esan daiteke.

Gauzok holatsu izanik, zer esan daiteke joan den urriaren 19an Wall Street-ek ezagutu zuen jaitsieraz? Azken egun hauetan hamaika interpretazio eman dira. Beldurrez, ikaraz, artegatasunez, bitarteko egoera latzaz eta abarrez jositako artikulua edota solasaldiak entzun dira.

NERE ustez, funtsezko egoera larri baten aurrean gaude. Hau ez da da 1929an ezagutu zen egoera bera. Ez eta urrik ere! Baina burtsa-baloreek, tomateek ez bezala, inflazio berezi bat ezagut dezakete. Hau da, beraien prezioak handituta, gainbaloratuta egon daitezke gorantzako espekulazioa dela bide. Hala kotizazioak ez daude loturik teorikoki merkatua mantentzen duten erizpide ekonomikoekin, hau da, inflazioa, produktibitatea eta inte-

res-tasarekin. Gorakadek apurtu bait dute ekonomia errealearen eta finantz-ekonomiaren artean egon behar litzatekeen proportzio aproposa.

Ekonomia iparramerikarra ez dago Reagan-ek nahi izan duen bezain sendo eta ongi. Izan ere orain dela gutti hauxe idatzi bait du Galbraith ekonomilariak: *«Burtsa-prozesu erabat artifizial batetan sarturik gaude, non prezioak gora bait doaz burtsa-tituluen etengabeko eskaintzaileak sortzen direlako. Baina tituludun hauek erabaki dezaketenean atzera joateko mementua dutela, edifizio guztia behera jauziko da»*.

Burtsan prezioak gora doazelako egoerak ez du esan nahi, halaberharrez, ekonomia ongi dagoenik. Aitzitik, burtsan preioak behera doazelako egoerak esan nahi du, nahitaez, ekonomiaren egoera ez dela hain ona. Eta hauxe da, prezeski guk ateratzen dugun ondorioa. Ekonomia amerikarra ez dago urriaren 19an baino lehenago burtsak erakutsi zuen bezain ongi. Hau da, astelehen hori baino lehenagoko tituluen eskariak ez zuela adierazten, inolaz ere, benetako ekonomia errealearen egoera, baizik eta akzioak, burtsa-baloreak eta burtsa-titulua gainbaloratuta zeudela.

BURTSAREN egoera artifizialak ez badu erakusten ekonomiaren benetako egoera, nora joan behar ekonomiaren «osasuna» neurteko?

Reagan-ek Keynes arropa militarrez jantzi du, eta ekonomiari eragiteko aurrekontu inflazionista bati eman dio bide. Amerikar industria zibila, behera joan da armagintza-industria gora joan den bitartean. Are txarrago, kontsumoa ez da moztu, eta gizon amerikarrak kontsumoa zer den badaki jakin. Ondorioz, merkatal balantza amerikarra negatiboa da. Gaur Estatu Batuak dira zordunik handienak munduan, beraien aurrekontu-defizita izugarria da, eta merkatal balantza negatiboa erabat.

Kontsumoa moztu ahal izateko kanpotik —bereziki Japonia eta Alemaniatik— datozen ondasunen gainean arantzel batzu ezarri dira. Era berean, inflazioari aurre egiteko diru-interesa goratu da, Milton Friedman-i jarraituaz. Gaine-

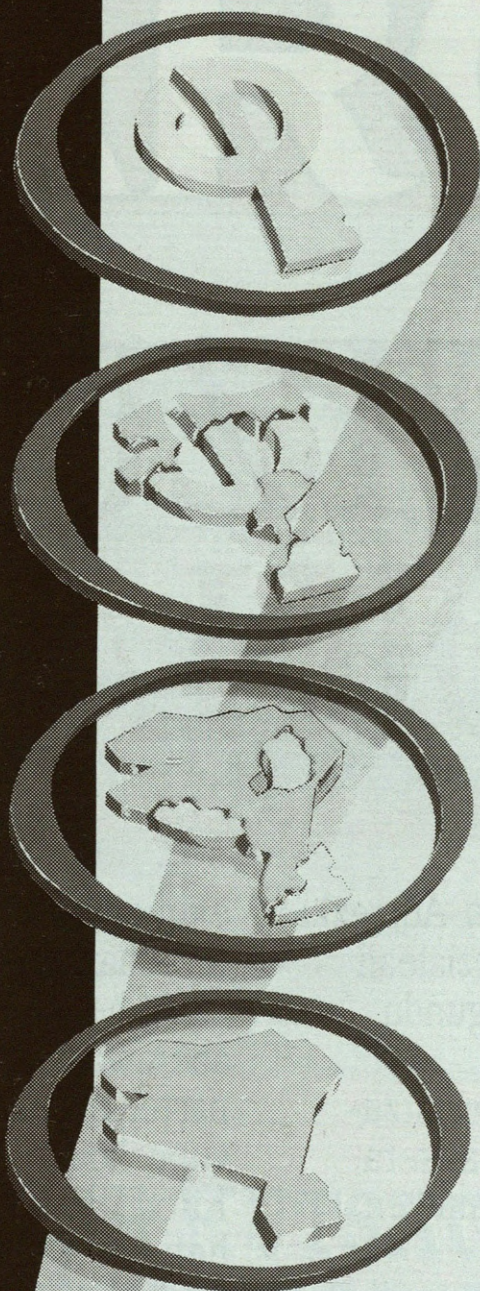
ra, honelako moneta-ekintza pentsatu da kanpoko kapital-inbertsiogilea etor daitekeela kanpo-zorra garbitzeko. Ondorioa hortxe dago: langabezia —entrepresa txikietan batez ere— eta 1987an gorantz doan inflazioa. Baina ez hori bakarrik, eta hemen dator urriaren 19an gertatu zena. Kanpoko inbertsiogileek, dolarra are gehiago beheratuko delako ustean, erosi barik saldu nahi izan zituzten beren titulua Wall Street-en. Jende gehienak saldu nahi eta eroslerik ez. Beraz jaitsiera ederra. Hauxe zen gertatutakoa.

IZAN ere, amerikar egoera konpondu nahirik dollarraren espekulazioa ere ezagutua izan da: orain dela urte pare bat edo, dolarrak izugarrizko igoera ezagutu zuen; gaur, berriz, depreziatioa. Depreziatio honekin inportazioak —bereziki lehen aipatutako erraldoi ekonomiko biotatik, Japonia eta Alemaniatic, datozenak— geldiarazi nahi izan dira. Azken gorabehera hoau, hain zuzen, izan da, gure ustez, Wall Street-eko jaitsiera ekarri duena. Dollarraren jaitsierak eta are beherako jaits daitekeeneko usteak Wall Street-eko sasi-porrota ekarri dute. Sasi-krak hau, ez da benetako krak bat, 1929an ezagutu zen bezalakoa, baina bai seinale bat. Iparrameriketako ekonomiaren egoera larria konpondu behar deneko seinalea hain zuzen. Eta honek beste puntu batera garamatza: nola aurea hartu inflazioari —eta langabeziari— batera.

Nik ez dut uste, Solow-en, oraintsu Nobel saridun izendatutakoaren kontra, ekonomiaren egoera hori konpontzeko neurri keynesiarrek berez eta bakarrik nahiko direnik. Baina baieztapena beste egun batetarako izan daiteke gaia.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.

Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.

Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren _____ ko
bulegoan daukadan _____ kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENTPRESA

SINADURA:

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu. a
J. M. Arizmendiarririetan, Pasealekua 2/g
Arrasate, Gipuzkoa.

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"
